

OPETUSSUUNNITELMAN YHTEINEN OSA

Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia

Hyväksytty 21.4.2009
Koulutuskeskus Salpauksen
johtokunta

" Voit saavuttaa tavoitteesi,
toteuttaa parhaat unelmasi
ja päästä minne haluat
vain silloin,
kun tiedät,
mikä tavoitteesi on."

(Norman Vincent Peale 1998)

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	6
OSA I.....	8
1 OPETUSSUUNNITELMATYÖTÄ JA NÄYTTÖTUTKINTOJEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT TAUSTALINJAUKSET	9
1.1 Ammatillinen koulutus eurooppalaisessa kontekstissa	9
1.1.1 Lissabonin strategia	9
1.1.2 Kööpenhaminan prosessi.....	9
1.1.3 EQF ammatillisessa koulutuksessa.....	10
1.1.4 Ammatillisen koulutuksen siirtojärjestelmä (ECVET)	11
1.1.5 Ammatillisen koulutuksen kansalliset linjaukset.....	11
1.2 Opetussuunnitelman tehtävä ja sisältö.....	14
1.2.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa	14
1.2.2 Opetussuunnitelman tutkintohtainen osa	15
1.2.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS).....	16
1.2.4 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).....	17
1.3 Tutkintohtaisen opetussuunnitelman laadintaprosessi ja resursointi.....	17
1.4 Opetussuunnitelmien päivittäminen	20
2 KOULUTUSKESKUS SALPAUS AMMATILLISEN JA LUKIOKOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄNÄ	21
2.1 Ammatilliselle koulutukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet.....	22
2.2 Järjestämisluvut, koulutusalat, opiskelijamäärä, erityinen koulutustehtävä, kokeilut, järjestämissopimukset.....	24
2.2.1 Järjestämisluvut.....	24
2.2.2 Koulutusalat.....	25
2.2.3 Opiskelijamäärä.....	26
2.2.4 Erityinen koulutustehtävä	26
2.2.5 Kokeilut.....	27
2.2.6. Järjestämissopimukset	27
2.3 Työ- ja elinkeinoelämälähtöisyys oppilaitoksen toiminnan kehittämisessä	28
2.4 Koulutustarpeiden ennakointi.....	29
3 KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN TOIMINNANOHJAUS JA JOHTAMINEN.....	30
3.1 Salpaus osana Päijät-Hämeen koulutus konsernia.....	30
3.2 Koulutuskeskus Salpauksen toiminnan organisointi	31
3.3 Koulutuskeskus Salpauksen valmistelu- ja päätöksentekojärjestelmä.....	32
3.4 Salpauksen toiminnanohjausjärjestelmä	33
3.5 Eri toimielimet opetussuunnitelmatyössä	33
3.5.1 Johtokunnan tehtävät.....	33
3.5.2 Ammattiosaamisen toimikunnan tehtävät.....	34
3.5.3 Työelämän neuvottelukuntien tehtävät.....	34
3.5.4 Tutkintotoimikuntien tehtävät.....	35
3.5.5 Ylioppilastutkintolautakunnan tehtävät.....	35
4 OPPIMISEN TAUSTALLA JA TUKENA VAIKUTTAVAT KÄSITYKSET JA NÄKEMYKSET	35
4.1 Ihmiskäsitys.....	36
4.2 Oppimiskäsitykset	36
4.2.1 Konstruktivistinen oppimiskäsitys	37
4.2.2 Kognitiivinen oppimiskäsitys.....	38

4.2.3 Humanistinen oppimiskäsitys	38
4.2.4 Behavioristinen oppimiskäsitys	39
4.3 Oppimistyyli	39
4.4 Tietokäsitys	39
4.5 Käsitys ammattitaidosta ja osaamisesta	40
4.5.1 Hiljainen tieto	41
4.6 Elinikäisen oppimisen avaintaidot ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmassa	41
4.7 Uusi opettajuus	46
5 YHTEISTYÖ MUIDEN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJIEN KANSSA	47
5.1 Korkea-asteen yhteistyö	47
5.2 Toisen asteen yhteistyö	48
5.3 Perusopetuksen yhteistyö	49
6 HENKILÖSTÖN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	50
6.1 Osaamisen johtaminen strategioissa	51
6.2 Osaamisen johtaminen ja henkilöstön kehittäminen	51
6.3 Henkilöstösuunnittelu ja osaamiskartoitukset	52
6.4 Henkilöstön kehittämisen toimintamuodot	53
6.5 Osaamisen johtamisen arviointi	54
7 ITSEARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN SALPAUKSESSA	54
OSA II	57
8 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMISTAVAT	58
8.1 Ammatillinen perustutkinto	58
8.1.1 Ammatillisen perustutkinnon muodostuminen	58
8.1.2 Ammatillisen perustutkinnon suoritus tavat	59
8.1.3 Opinnäyte	61
8.2 Erityisopetus	62
8.3 Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat koulutukset	63
8.3.1 AVA - Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ...	63
8.3.2 Ammattistartti - ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus	63
8.3.3 Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus	64
8.4 Oppisopimuskoulutus	66
8.5 Lukiokoulutus	67
8.5.1 Lukiokoulutus Nastolassa	68
8.5.2 Ammattiin opiskelevan lukio-opinnot ja ylioppilastutkinto	68
8.5.3 Lukio-opintojen toteutus Ståhlberginkadun ja Vipusenkadun kampuksilla opiskeleville ..	69
8.5.4 Ammattiin opiskelevien lukio-opinnot Nastolassa	69
8.5.5 Lukio-opinnot muissa Koulutuskeskus Salpauksen toimipisteissä	70
8.5.6 Kesäajan lukio-opinnot	70
9 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTAVAT	71
9.1 Opetuksen toteuttamistavat	71
9.2 Opintojen modulointi ja jaksottaminen	73
9.3 Oppimis- ja opetusmenetelmiä	74
9.3.1 Työssäoppiminen oppimis- ja opetusmenetelmänä	75
9.3.2 Yhteistoiminnallinen oppiminen	75
9.3.3 Portfolio	77
9.3.4 Verkko-oppiminen	78
9.3.5 Merkitykselliset kokemukset oppimis- ja opetusmenetelmänä	80
9.4. Yrittäjämäinen oppiminen	80

9.5 Oppimisympäristöt.....	82
9.5.1 Työssäoppimispaikat oppimisympäristöinä	83
9.5.2 Yrittäjämäinen oppiminen – harjoitusyritys oppimisympäristönä	84
9.5.3 Virtuaaliset oppimisympäristöt.....	84
9.5.3.1 Moodle.....	85
9.5.3.2 Second Life (SL).....	85
9.5.3.3 Muut	86
9.5.4 Kirjasto- ja tietopalvelut oppimisympäristönä	87
9.5.4.1 Tiedonhankinnan ohjaus koulutuskeskus Salpauksessa	88
10 OPINTO-OHJAUKSEN JA OPISKELIJAHUOLLON JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET	89
10.1 Opiskelijapalvelut	89
10.2 Opinto-ohjauksen tavoitteet.....	90
10.2.1 Opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen	90
10.2.2 Opinto-ohjauksen toteuttaminen	90
10.3 Opiskelijahuolto ja sen tavoitteet.....	92
10.3.1 Opiskelijahuollon toteuttaminen	92
10.3.2 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	94
11 OPISKELIJAN ARVIOINTI	95
11.1 Opiskelijan arvioinnin kokonaisuus	95
11.1.1 Opiskelijan arvioinnin tehtävät ja tavoitteet	96
11.1.2 Opiskelijan arvioinnin suunnittelu	96
11.2 Opiskelijan lähtötason kartoitus ja osaamisen tunnustaminen.....	97
11.3 Oppimisen arviointi.....	98
11.4 Osaamisen arviointi.....	99
12 TASA-ARVO OPETUKSESSA.....	99
13 KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN OPETUKSEEN LIITTYVÄSTÄ YHTEISÖLLISYYTTÄ VAHVISTAVASTA TOIMINNASTA JA KULTTUURIPERINTÖÖN PEREHTYMISESTÄ.....	100
14 LÄHTEET	101

LIITTEET

Opinto-ohjauksen suunnitelma

Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisperiaatteet

Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämissuunnitelma

Opiskelijahuollon suunnitelma

Erityisopetuksen suunnitelma

Opiskelijänäkökulma tasa-arvosuunnitelmaan Koulutuskeskus Salpauksessa

Päijät-Hämeen koulutuskonsernin toimintamalli kriisitilanteissa

Koulutuskeskus Salpauksen strategia ja erillisstrategiat

JOHDANTO

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelman yhteinen osa toimii oppilaitoksen pedagogisen strategian asiakirjana ja johtamisen välineenä. Opetussuunnitelman yhteinen osa linjaa ja esittelee Koulutuskeskus Salpauksen yhteisiä toimintaperiaatteita opetuksen järjestämiseksi.

Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot. Opetussuunnitelman yhteisessä osassa on myös kuvattu pedagoginen toimintajärjestelmä, joka ohjaa Salpauksen henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden toimintaa.

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelman yhteinen osa muodostuu kolmesta osuudesta:

I Taustalinjaukset ja yhteiset periaatteet

II Opetussuunnitelmaperusteinen ammatillinen koulutus

III Aikuiskoulutus ja näyttötutkintotoiminta

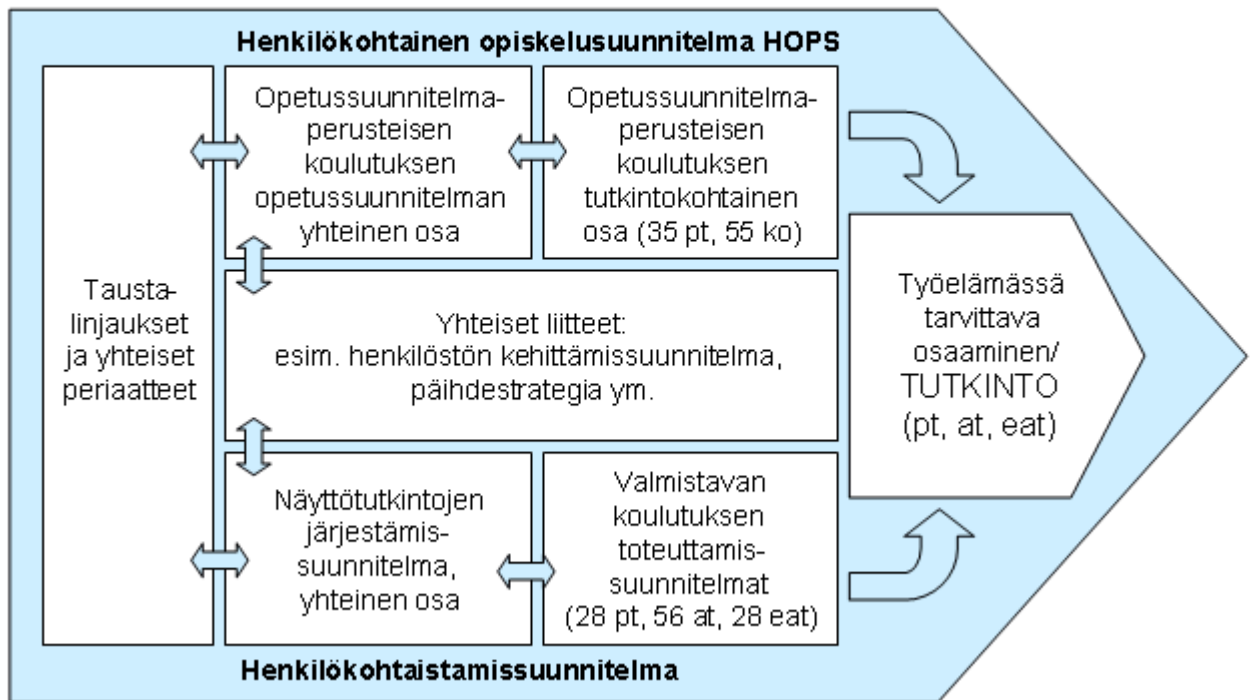
Yhteisen osan liitteessä on kuvattu myös Salpauksen strategiat ja strategiset painopistealueet, jotka toiminnallistuvat opetussuunnitelmien tutkintokohtaisissa osissa ja konkretisoituvat edelleen opiskelijan ja tutkinnon suorittajan henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa, jossa painottuvat opiskelijan henkilökohtaiset valinnat, aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, opintojen henkilökohtaistaminen, työssäoppiminen sekä ammattiosaamisen näytöt ja aikuisten näytöt.

Aikuisille tarkoitettu näyttötutkintojärjestelmä on riippumaton ammattitaidon hankkimisen tavasta eikä sen piirissä käytetä käsitettä opetussuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin tuottaa tarvittavaa valmistavaa koulutusta tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla ja tarvittavassa laajuudessa. Koulutuksen järjestäjä päättää valmistavan koulutuksen sisällöistä ja toteuttamissuunnitelmasta itsenäisesti. (L 631/1998 ja A 812/1998 muutoksineen).

Kuviossa 1 on koottu yhteen Koulutuskeskus Salpauksen koulutustoiminnan kokonaisuus, joka rakentuu taustalinjausten ja yhteisten periaatteiden pohjalle. Kuviossa 1 on esitetty sekä opetussuunnitelmaperusteisen koulutus että aikuiskoulutus näyttötutkintojärjestelmineen. Päämääränä on tuottaa työelämässä tarvittavaa osaamista, joka on tunnustettu tutkintotodistuksiin.

Yhtä merkityksellisenä tavoitteena on luoda edellytyksiä ja edistää opiskelijan / tutkinnon suorittajan kasvua ja kehittymistä omaksi itsekseen.

Koulutuskeskus Salpauksen linjaukset ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintojen järjestämiseksi

Kuvio 1. Salpauksen linjaukset ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintojen järjestämiseksi.

OSA I

TAUSTALINJAUKSET JA YHTEISET PERIAATTEET

1 OPETUSSUUNNITELMATYÖTÄ JA NÄYTTÖTUTKINTOJEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT TAUSTALINJAUKSET

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelmatyötä ja koulutuksen järjestämistä ohjaavat eurooppalaiset ja kansalliset strategiat ja toimenpideohjelmat, lait, asetukset ja muut säädökset, määräykset ja suositukset.

1.1 Ammatillinen koulutus eurooppalaisessa kontekstissa

Opetussuunnitelmia ja edelleen koulutuksen kehittämistä eurooppalaisessa kontekstissa säätelevät **Lissabonin strategia 2010, Kööpenhaminan prosessi sekä Eurooppalainen tutkintojen ja osaamisen viitekehys, *European Qualification Framework (EQF)* sekä ammatillisen koulutuksen opintosuosituksen eurooppalainen siirtojärjestelmä, *European Credit system for Vocational Education and Training (ECVET)*.**

1.1.1 Lissabonin strategia

Lissabonin strategian eli Lissabonin prosessin tavoitteena on luoda Euroopasta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestäväää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Ammatillinen koulutus on keskeinen osa työllisyyttä edistävää Lissabonin strategiaa.

1.1.2 Kööpenhaminan prosessi

Kööpenhaminan prosessin tarkoituksena on ammatillisen koulutuksen eurooppalaisen yhteistyön vahvistaminen. Painopistealueita ovat ammatillisen koulutuksen laadun parantaminen, ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden lisääminen, ammatillisessa koulutuksessa olevien sekä ammatillisen tutkinnon suorittaneiden liikkuvuuden edistäminen.

Laajemmin Kööpenhaminan prosessin tavoitteena on edistää Euroopan laajuisten työmarkkinoiden kehittymistä ja täydentää eurooppalaisen korkea-asteen koulutuksen aluetta. Tavoitteiden saavuttaminen perustuu EU:n jäsenvaltioiden vapaaehtoiseen yhteistyöhön, jossa ovat mukana myös työmarkkinaosapuolet. (Opetusministeriö 2008).

1.1.3 EQF ammatillisessa koulutuksessa

Eurooppalainen tutkintojen ja osaamisen viitekehys (EQF) muodostuu kahdeksasta tasosta. EQF-tasojen määrittely perustuu oppimistulosten kuvailuun. EQF kuvaa oppijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä riippumatta siitä, missä järjestelmässä tutkinto on suoritettu tai pätevyys hankittu.

EQF tarjoaa tutkintojen kuvailemiseen yhteisen kielen, joka auttaa jäsenvaltioita, työntekijöitä ja yksittäisiä ihmisiä vertailemaan EU:n erilaisissa koulutusjärjestelmissä suoritettuja tutkintoja tai muutoin hankittua osaamista. Se auttaa selkiyttämään tutkintojen ja eri koulutusjärjestelmien vastaavuuksia. EQF:n avulla helpotetaan tutkintojen ja pätevyyksien tunnustamista, siirtoa ja käyttöä eri koulutusjärjestelmissä sekä epävirallisen ja arkioppimisen tunnustamista ja tunnustamista edistämällä elinikäistä oppimista.

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät ja lanseerasivat marraskuussa 2007 suosituksen eurooppalaisen tutkintojen ja osaamisen viitekehysten perustamisesta elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Lopullinen suositus annettiin huhtikuussa 2008.

Suomi on päättänyt ottaa EQF:n käyttöön. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007 – 2012 mukaan suomalaisen tutkintojärjestelmän toimivuutta ja selkeyttä parannetaan valmistelemalla tutkintojen tuottaman ja muun osaamisen kuvaamiseen perustuva kansallinen viitekehys vuoteen 2010 mennessä. Viitekehys valmistellaan EQF:n pohjalta.

Koulutuskeskus Salpauksessa järjestettävän ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmia, koulutuksen järjestämistä, arviointia, dokumentointia sekä laadunvarmistusta ohjaa eurooppalainen osaamisen ja tutkintojen viitekehys EQF. Koulutuskeskus Salpauksessa ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmia ohjaavat **tieto, taito ja pätevyys**, jotka toimivat samalla standardina ja normina.

Opetussuunnitelmissa opiskelijan osaaminen kuvataan EQF:n viitetasojen pohjalta. Laadunvarmistuksen keinona käytetään osaamiseen perustuvia, pääasiassa työpaikoilla tapahtuvia näyttöjä, joissa osaamisen laatu varmistetaan aidoissa työelämän oppimis- ja toimintaympäristöissä. Näyttöihin perustuva arviointi parantaa epävirallisen ja arkioppimisen tunnustamista ja tunnustamista sekä edistää elinikäistä oppimista. Jatkossa uusissa, myönnettävissä tutkintotodistuksissa on viittaus EQF-tasoon. (Kärki 2008).

1.1.4 Ammatillisen koulutuksen siirtojärjestelmä (ECVET)

Ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) avulla eri maissa suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan hyödyntää osana tutkintoja yhdenmukaisella tavalla Euroopan alueella.

Opintosuoritusten siirtojärjestelmän tarkoituksena on ulkomailta opitun hyödyntäminen osana tutkintoa, liikkuvuuden lisääminen sekä tutkintojen läpinäkyvyyden lisääminen. Tavoitteena on helpottaa opintosuoritusten siirtoa, keräämistä ja tunnustamista.

Ensimmäisessä vaiheessa päämääränä on koulutuksessa olevien liikkuvuuden edistäminen. Pidemmällä tähtäimellä tavoitellaan laajaa opintosuoritusten ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamista eri maiden välillä. (Opetusministeriö 2008).

1.1.5 Ammatillisen koulutuksen kansalliset linjaukset

Ammatillisen koulutuksen alueellista järjestämistä linjaavat erityisesti:

a) opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan aluestrategia 2013

b) ammatillisen koulutuksen perustutkintoja, opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteita sekä opetussuunnitelmatyötä ja -rakennetta ohjaavat lait, asetukset ja muut säädökset

c) koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (KESU) vuosille 2007- 2012.

a) Opetusministeriön mukaan alueellisesti kattava ammatillisen koulutuksen tarjonta turvataan edistämällä **koulutuksen järjestäjien yhteistyöhön** perustuvaa voimavarojen käyttöä, turvaamalla ammatillisen koulutuksen järjestäjille riittävät voimavarat vastata alueidensa nuorten ja aikuisväestön ammatillisiin osaamistarpeisiin ja toimia työelämän kehittäjinä kokoamalla järjestäjäverkostoa siten, että järjestäjistä voidaan muodostaa seudullisesti ja maakunnallisesti voimakkaita kokonaisuuksia. Ammatillisen koulutuksen roolia alueellisten innovaatiojärjestelmien osana ja alueellisena työelämän kehittäjänä vahvistetaan koulutuksen työelämäyhteyksiä lisäämällä sekä työelämälähtöisiä koulutuksen järjestämismuotoja ja oppimisympäristöjä kehittämällä. Ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän aluekehitysvaikutusta

vahvistetaan kehittämällä koulutuksen laatuun, kannustavuuteen ja tuloksellisuuteen perustuvaa rahoitusta osana tulosohjausta.

Koulutus- ja tiedepolitiikan aluestrategia 2013:n vision mukaan Suomen hyvinvointi ja kansainvälinen kilpailukyky perustuu alueiden elinvoimaisuuteen ja innovatiivisuuteen, joita edistetään alueellisesti kattavalla koulutuksella ja tutkimustoiminnalla. Ammatillinen koulutus tukee aktiivisesti alueellista kilpailukykyä ja hyvinvointia sekä työelämän kehittämistä vastaamalla alueiden väestön sekä elinkeino- ja muun työelämän ammatillisiin osaamistarpeisiin. (Opetusministeriö 2003).

b) Ammatillisen koulutuksen perustutkintoja, opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteita sekä lukiokoulutuksen opetussuunnitelmatyötä ja -rakennetta ohjaavat lait, asetukset ja muut säädökset:

1. Laki ja asetus ammatillisesta koulutuksesta muutoksineen (L 630/1998, A 811/1998, A 1139/1999, L 479/2003, L 601/2005, A 603/2005, A 488/2008)
2. Laki ja asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta muutoksineen (L 631/1998, A 812/1998, L 602/2005)
3. Valtioneuvoston päätös (213/99) 25.2.1999 tutkintojen muodostamisesta ja yhteisistä opinnoista sekä valtioneuvoston asetus (A 616/2001)
4. Opetusministeriön asetus tutkinnoista (A 513/2005)
5. Lukiolaki (L 629/1998) ja lukioasetus (A 810/1998)
6. Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (A 986/1998)

Myös opiskelijan velvollisuuksista on säädetty em. säädöksissä. Lain ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 34§) mukaan opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. Opiskelijan on myös suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

c) Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2007 – 2012 (KESU)

Valtioneuvoston 5. joulukuuta 2007 hyväksymä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (KESU) vuosille 2007 – 2012 painottaa erityisesti tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien toteutumista, koulutuksen korkeaa laatua, osaavan työvoiman saatavuuden varmistamista sekä korkeakoulujen kehittämistä ja pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuutta.

KESUn mukaan suomalaisten koulutustasoa tulee kehittää siten, että se on yksi maailman korkeimmista sekä perusasteen jälkeisen tutkinnon että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osalta. Nuorten koulutustasoa tulee nostaa ja eri-ikäisen aikuisväestön koulutustason kohottamiseen tulee avata uusia mahdollisuuksia. (Opetusministeriö 2007).

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelmaa ja koulutuksen järjestämistä ohjaavat erityisesti seuraavat KESUn tavoitteet:

- **Erilaisten oppijoiden, eri vammaisryhmien ja kielellisesti ja kulttuurisesti eritaustaisten opiskelijoiden** mahdollisuuksia koulutukseen parannetaan tukemalla esteetöntä opiskelua.
- **Syrjäytymisen vähentämiseksi** ja koulutusjärjestelmän tehokkuuden kasvattamiseksi parannetaan kaikkien koulutusasteiden läpäisyä ja vähennetään keskeyttämistä.
- **Koulutusaikojen lyhentäminen** edelleen asetetaan tavoitteeksi kaikilla koulutussektoreilla.
- **Työpaikalla tapahtuvaa oppimista** laajentamalla ja kytkemällä koulutusta ja **työpaikoilla tapahtuvaa kehittämistoimintaa** tiiviimmin yhteen vahvistetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien roolia innovaatiojärjestelmän kehittämisessä.
- **Ammatillisten opettajien ammatti- ja työelämäosaaminen** varmistetaan sekä huolehditaan sen jatkuvasta uudistamisesta opettajien työelämäjaksojen, täydennyskoulutuksen ja kehittämishankkeiden avulla.
- **Työpaikkaohjaajien koulutusta** kehitetään ja turvataan sen riittävä tarjonta.
- **Opinto-ohjausta, koulutusta koskevaa tiedotusta ja neuvontaa, opiskelijavalintaa, opintotukea, opiskelun henkilökohtaistamista ja opintojen seurannan järjestelmiä, kodin ja koulun yhteistyötä sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa** kehitetään.
- **Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus** vakiinnutetaan ja sen tarjontaa laajennetaan.

Aikuiskoulutusjärjestelmän osalta valmisteilla on ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, jonka päämääränä on kehittää koulutusjärjestelmää tukemaan nykyistä paremmin osaamisen päivittämistä, kehittämistä ja uudelleen suuntaamista, tunnistaa työssäkäyvien, työttömien ja muuten työelämän ulkopuolella olevien erityyppisiä täydennyskoulutustarpeita ja kehittää tarjontaa vastaavasti. Lisäksi ammatillisen lisäkoulutuksen ja korkeakoulujen täydennyskoulutuksen rahoituspohjaa selkiytetään.

1.2 Opetussuunnitelman tehtävä ja sisältö

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (L 630/1998, 14 §) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma, jonka tulee perustua ammatillisen tutkinnon perusteisiin. Opetussuunnitelman tulee sisältää toimenpiteet koulutukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden saavuttamiseksi (L 630/1998, 5 § ja L 631/1998, 1 § 1 mom).

Opetussuunnitelmatyö perustuu ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (L 630/1998) ja Opetushallituksen määräyksiin ammatillisten tutkintojen perusteista. Niissä määritellään ammatillisen koulutuksen tehtävät ja tavoitteet, ammattitaitovaatimukset ja arvioinnin kriteerit sekä kaikille aloille yhteiset elinikäisen oppimisen avaintaidot.

” Opetussuunnitelma säätelee ja ohjaa koulutuksen järjestäjän toteuttamaa koulutusta ja opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Opiskelijan oikeusturvan takaamiseksi opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle riittävät tiedot tutkintoon sisältyvistä tutkinnon osista ja opinnoista, arvioinnista ja opintojen suorittamiseen liittyvistä järjestelyistä. Opetussuunnitelma toimii myös sisäisen ja ulkoisen arvioinnin pohjana ja antaa mahdollisuuden arvioida koulutuksen järjestäjän toteuttaman koulutuksen vaikuttavuutta. Koulutuksen järjestäjä huolehtii opetussuunnitelmassa siitä, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnolle asetetut tavoitteet, saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta oppilaitoksen kaikkina työpäivinä, myös työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen aikana. Opetussuunnitelma sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteisen osan ja tutkintokohtaisesti eriytyvät osat.” (Opetushallitus 2008).

1.2.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa

Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot. Opetussuunnitelman yhteisen osan sisältöalueet on määritelty valtakunnallisesti tutkintojen perusteissa.

Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää **ainakin**:

- koulutuksen järjestämisen ammatillisena peruskoulutuksena, työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävänä koulutuksena ja oppisopimuksena (L 630/1998, 15

§, 17 §)

- koulutuksen järjestämisen lähi-, etä-, monimuoto-opetuksena (L 630/1998, 15 §) ja verkko-opetuksena
- suunnitelmat ja toimintatavat tutkinnon osan tai osien suorittamiseksi sekä opiskelijoiden mahdollisuudet täydentää opintojaan ja suorittaa koko tutkinto
- opintojen tarjonnan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa (L 630/1998, 14 §, 10 §)
- toimenpiteet opetukseen liittyvästä yhteisöllisyyttä vahvistavasta toiminnasta, joka tarjoaa mahdollisuuden arvopohdintaan ja kulttuuriperintöön perehtymiseen (A 811/1998, 9 §)
- yhteiset toimintatavat opiskelijan arvioinnin (L 601/2005, 25a §) toteuttamisesta luvun 7 mukaisesti
- tutkinnon perusteiden luvun 8 mukaisten muiden määräysten toteuttamisen
- henkilöstön kehittämissuunnitelman
- suunnitelman koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kestävästä kehitystä edistävistä toimenpiteistä

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille tutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot.

Koulutuskeskus Salpauksen johtokunta hyväksyy kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten opetussuunnitelman yhteisen osan. Yhteisessä osassa koulutuksen järjestäjä päättää linjauksista ja tavasta toimia.

Yksityiskohtaiset tai laajat menettelytapaohjeet (opinto-ohjauksen suunnitelma, opiskelijahuollon suunnitelma, erityisopetuksen suunnitelma, opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisperiaatteet, opiskelijanäkökulma tasa-arvosuunnitelmaan Koulutuskeskus Salpauksessa, työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämissuunnitelma, Päijät-Hämeen koulutuskonsernin toimintamalli kriisitilanteissa, Koulutuskeskus Salpauksen strategia ja erillisstrategiat) ovat yhteisen osan liitteitä.

1.2.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa

Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa sisältää ainakin seuraavat keskeiset sisällöt:

- tutkinnon muodostumisen pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista ja ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista
- opintojen etenemisen, ajoituksen ja järjestämisen
- vapaasti valittavien tutkinnon osien tarjonnan
- suunnitelman ammattiosaamista syventävien tutkinnon osien (tutkintoa yksilöllisesti laajentavien tutkinnon osien) järjestämisestä
- suunnitelman tutkinnon osien arvioinnista ja osaamisen arviointimenetelmistä
- suunnitelman ammatillisten tutkinnon osien arvioinnista siten, että se sisältää toimielimen hyväksymän suunnitelman ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista
- tutkinnon osat, niiden ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit siltä osin kuin niitä ei ole tutkinnon perusteissa määritelty

1.2.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS)

Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, joka tukee opiskelijan urasuunnittelua ja kehittää hänen valmiuksiaan itsearvioinnissa. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) on opiskelijan kehittymissuunnitelma, joka pohjautuu opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin eli opiskelijan oman opiskelun suunnitteluun, yksilöllisiin valintoihin, opinnoissa etenemiseen ja oppimisen arviointiin (L 630/98, 14 §, säädökset opinnoista tiedottamisesta ja opinto-ohjauksesta ja osaamisen tunnustamisesta A 811/98, 3 §, 4 § 12 §).

HOPS tukee opiskelijan itsearviointia. Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja laativat yhteistyössä suunnitelman, jonka lähtökohtana ovat opetussuunnitelman tavoitteet sekä opiskelijan omat tavoitteet. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida myös opiskelijan tausta. HOPS on työkalu, jolla pyritään sitouttamaan ja motivoimaan opiskelija suunnitelman toteuttamiseen.

Henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa määritellään oppimisen tavoitteet, opintojen suorittaminen, suoritustavat ja ajoitus sekä opintojen arviointi. Oppimisen arviointi dokumentoidaan HOPS-lomakkeeseen.

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon ja opinnoissa hyväksiluetaan opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukainen osaaminen, kuten aikaisemmat opinnot ja työkokemus. Tarvittaessa osaamisen ajantasaisuus arvioidaan erilaisilla tarkoituksenmukaisilla menetelmillä.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutusta ja seuranta tuetaan jatkuvasti opinto-ohjauksella, jossa opiskelijalla on mahdollisuus avoimesti ja luottamuksellisesti käsitellä kaikkia opintoihin liittyviä kysymyksiä ja ongelmia. Mahdolliset oppimista vaikeuttavat seikat tunnistetaan ja otetaan huomioon suunnitelmassa.

HOPS on käytössä opetussuunnitelmaperusteisessa järjestelmässä.

1.2.4 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Jos opintojen tavoitteita on mukautettu lain 630 §:n 20 tai 21 mukaan, opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tehdään muutettujen tavoitteiden ja muutettujen arviointikriteerien mukaisena. Tällöin opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen oppimisen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. HOJKS sisältää erityisopetuksen perusteet, taustatiedot suoritettavasta tutkinnosta, tiedot opiskelijalle laaditusta henkilökohtaisesta opetussuunnitelmasta, opiskelijan saamat palvelu- ja tukitoimet vastuuhenkilöineen, erityisopetuksen tavoitteet, menetelmät ja seurannan sekä arvioinnin.

HOJKS laaditaan yhteistyössä opiskelijan, tarvittaessa hänen huoltajansa, aikaisemman koulun edustajien sekä opettajien ja opiskelijahuollon asiantuntijoiden kanssa.

HOJKS on käytössä opetussuunnitelmaperusteisessa järjestelmässä.

1.3 Tutkintokohtaisen opetussuunnitelman laadintaprosessi ja resursointi

Prosessin tavoitteena on tuottaa työelämälähtöiset ja ajantasaiset opetussuunnitelmat, jotka ovat valtakunnallisten tutkinnon perusteiden mukaisia, alueelliset ja paikalliset työelämän tarpeet huomioon ottavia, joustavia ja oppimista edistävillä menetelmillä toteuttamiskelpoisia sekä opintojen ja oppimisen laaja-alaisuuden mahdollistavia. Erityisen tärkeää on varmistaa, että opiskelijan oikeusturva ja yksilöllinen opiskelu toteutuu.

Keskeisiä menestystekijöitä prosessin onnistumiselle ovat:

- opetussuunnitelma on julkinen asiakirja, jonka perusteella muodostuu osa oppilaitoksen julkista kuvaa, imagoa.

- oppilaitoksen työelämäyhteistyössä opetussuunnitelmaprosessi toimii yhteistyöfoorumina ja vaikuttamiskanavana, joka tarjoaa työelämälle arvokasta tietoa ja mahdollisuuksia osallistua opetuksen sisältöjen ja toteutuksen suunnitteluun.
- yhteistyössä työelämän kanssa laadittu opetussuunnitelma auttaa työelämän edustajia suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan mm. työssäoppimista ja edistää ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamista.
- opetussuunnitelman laadinnassa hyödynnetään eri koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä.
- opetussuunnitelman laadinta on yhteisöllinen oppimis- ja kehitymisprosessi ja siten erinomainen/tärkeä henkilöstön kehittymisen muoto.
- samalla kun laaditaan opetussuunnitelmaa, voidaan tutkia ja kehittää omia toimintatapoja ja analysoida yhteistyökäytäntöjä.

Tutkintokohtaiset opetussuunnitelmat laaditaan Salpauksessa yhteisesti sovitun prosessimallin mukaisesti (kuvio 2). Ammattiosaamisen toimikunnalle ja työelämän neuvottelukunnalle esitettävät asiakirjat ovat kaikissa tutkinnoissa yhteneväisiä rakenteellisesti valtakunnan normin kanssa ja ulkoasultaan yhtenevät Salpaustasolla.

Tutkintojen uudistamista ja opetussuunnitelmatyötä Salpauksessa johtavat **opetuksen kehittämisestä vastaavat apulaisrehtorit**. Yksittäisestä tutkinnosta vastaava **koulutusjohtaja vastaa** kunkin perustutkinnon opetussuunnitelman sisällön oikeellisuuden lisäksi opetussuunnitelmaa valmistelevalle työryhmän kokoonpanosta ja toiminnan organisoinnista. Työryhmän jäsenten tulee edustaa sekä opetussuunnitelmaperusteista että näyttötutkintoperusteista järjestelmää. Työryhmän kokoonpanoon kuuluu koulutuspäälliköitä, ammattiaineiden opettajia (myös ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien opettaja Areenasta), kouluttajia, työelämän edustajia sekä opiskelijoita.

Koulutuskeskus Salpauksessa on linjattu, että tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa tutkinnon osat voidaan jakaa opintojaksoihin. **Opintojaksoja ei saa jakaa pienempiin osiin (opintojakson osiin).**

Tutkintokohtaisten opetussuunnitelmien laadintaa tukevaa koulutusta järjestetään Opetushallituksen toimesta sekä sisäisellä koulutuksella.

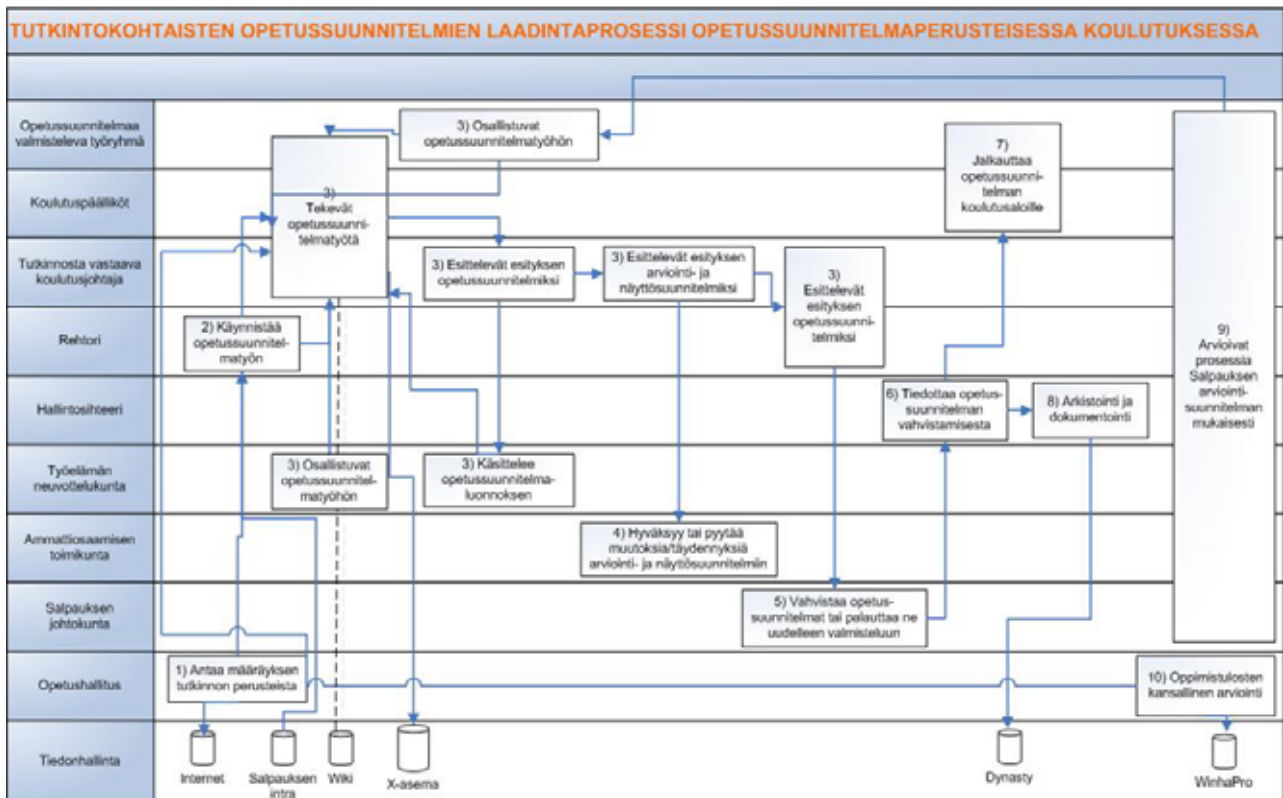
Alakohtaiset työelämän neuvottelukunnat käsittelevät tutkintokohtaiset opetussuunnitelma-luonnokset ja ammattiosaamisen toimikunta hyväksyy arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen

toteuttamissuunnitelman. **Opetussuunnitelman ja arviointi- ja näyttösuunnitelman sisällön oikeellisuudesta ja yhdenmukaisuudesta vastaa tutkinnosta vastaava koulutusjohtaja.**

Tämän jälkeen koulutuksen järjestäjä (johtokunta) vahvistaa opetussuunnitelman. Tavoitteena on, että johtokunnan vahvistamat opetussuunnitelmat ovat käytössä, kun opiskelu alkaa.

Parhaimmillaan opiskelijalla, vanhemmilla ja opettajilla on mahdollisuus perehtyä uusiin opetussuunnitelmiin jo ennen opiskelun alkamista.

KOULUTUSKESKUS SALPAUS

10.2.2009

Kuvio 2. Tutkintokohtaisten opetussuunnitelmien laadintaprosessi opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa.

Ensisijainen opetussuunnitelmien ja niihin liittyvien yhteisten materiaalien kokoamispaikka on Salpauksen yhteinen verkkoasema (X-asema) ja sinne luotu kansiorakenne.

Koulutuksen järjestäjä varaa toimintaan tarvittavat voimavarat ja resurssit (työryhmiin tarvittavat jäsenet, osaaminen, aika) sekä huolehtii siitä, että opetussuunnitelmatyölle asetetut tavoitteet saavutetaan riittävällä tuella ja ohjauksella.

Järjestäessään näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti.

1.4 Opetussuunnitelmien päivittäminen

Opetusta toteutettaessa on arvioitava opetussuunnitelman toteutumista ja ratkaisujen toimivuutta. Opetussuunnitelmatyö on prosessi, jota kehitetään ja arvioidaan jatkuvasti. Prosessin aikana opetussuunnitelman sisältö syvenee, käsitteet täsmentyvät sekä eri näkemykset jäsentyvät. Kirjattuihin suunnitelmiin palataan uusien kokemusten myötä, uusista näkökulmista.

Opetushallitus tarkistaa vuosina 2006 – 2010 kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet sekä maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen ja vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen perusteet. Tarkistetut perusteet koskevat sekä ammatillista peruskoulutusta että näyttötutkintoja. **Tavoitteena on, että koulutuksen järjestäjät ja tutkintotoimikunnat voivat ottaa käyttöön perusteiden mukaisesti tarkistetut opetussuunnitelmat viimeistään 1.8.2010 alkavassa koulutuksessa.** Tällöin koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmatyö ja tutkintotoimikuntien valmistelevat toimenpiteet ajoittuvat pääosin vuosille 2008 – 2009.

Tarkistetut opetussuunnitelmat sisältävät mm. seuraavia uudistuksia:

- opintokokonaisuus -käsitteen muuttaminen tutkinnon osaksi
- ammattiosaamisen näyttöjen kirjoittaminen opetussuunnitelman perusteisiin
- elinikäisen oppimisen avaintaitojen käyttöön ottaminen, joista osa arvioidaan ammatillisissa tutkinnon osissa erikseen
- arvioinnin kohteiden vähentyminen kuudesta neljään
- opintopolkujen tekeminen yhä joustavammiksi
- 120 ov:n päälle mahdollisesti tarvittavan erikoistuneemman osaamisen määrittäminen kussakin tutkinnossa
- ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (ent. yhteiset opinnot) tutkintokohtaistaminen ja kirjoittaminen ammatillisten tutkinnon osien kanssa yhdenmukaiseen muotoon
- arviointiasteikon muuttaminen 5-portaisesta 3-portaiseksi

2 KOULUTUSKESKUS SALPAUS AMMATILLISEN JA LUKIOKOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄNÄ

Koulutuskeskus Salpaus on moniammatillinen oppilaitos, joka järjestää ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta nuorille ja aikuisille ja tekee tiivistä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

Koulutuskeskus Salpaus kuuluu Päijät-Hämeen koulutus konserni -kuntayhtymään, jonka ylläpitäjinä on 14 kuntaa: Artjärvi, Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kuhmoinen, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki, Sysmä, Hartola, Heinola ja Pertunmaa. Koulutuskeskus Salpauksen lisäksi koulutus konserni käsittää kuntouttavaa koulutus- ja työtoimintaa tuottavan Tuoterengaan sekä Lahden ammattikorkeakoulun.

Koulutuskeskus Salpauksella on järjestämislupa 35 perustutkintoon ja 55 koulutusohjelmaan sekä järjestämissopimus 100 ammatti- ja erikoisammattitutkintoon. Salpauksessa opiskelee vuosittain lähes 19 000 nuorta ja aikuista opiskelijaa, joista ammatilliseen perustutkintoon 5080 opiskelijaa. Oppisopimuskoulutuksen osuus on n. 1 500 ja lukiokoulutuksen yli 200 opiskelijaa. Aikuiskoulutukseen osallistuu vuosittain eri lähes 12 000 henkilöä. Opettajia ja muuta henkilökuntaa Salpauksessa on hieman yli 750.

Koulutuskeskus Salpauksen toiminta alueellisena monialaisena ammattiopistona on jatkuvasti uudistuvaa ja uudistavaa sekä maakunnan kilpailukykyä ja innovaatiotoimintaa tukevaa ja rakentavaa. Tulevaisuudessa Salpauksessa panostetaan erityisesti opetussuunnitelmatyöhön, opiskelijapalveluihin, henkilöstön osaamiseen ja jaksamiseen, toiminnanohjausjärjestelmän kehittämiseen sekä strategioiden jalkautukseen. Elinkeinorakenteessa on odotettavissa suuria muutoksia: teollinen työ supistuu ja palvelut kasvavat. Vaikka 16-vuotiaiden ikäluokka valtakunnallisesti katsoen supistuu vuoden 2010 jälkeen, Päijät-Hämeessä siinä tapahtuu ennusteiden mukaan jopa lievää kasvua.

Koulutuskeskus Salpaus on saanut opetusministeriöltä pysyvän työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän, jonka lähtökohtana on ammatillisen koulutuksen ja erityisesti ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työelämän välinen kiinteä kehittämiskumppanuus. Yhteistyössä ja asiakaslähtöisesti toimien Salpauksessa tuotetaan työ- ja elinkeinoelämälle sen tarvitsemaa ammatillista osaamista ja osallistutaan kumppanina työelämää uudistavien toimintamallien kehittämiseen.

Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä edellyttää tiivistä työelämäsuhdetta. Salpaus on hyvin jalkautunut yrityksiin. Ns. sata yrityskäyntiä -konseptia jatketaan yhdessä työvoimahallinnon ja

Lahden ammattikorkeakoulun kanssa. Yritysten koulutustarpeet kartoitetaan ja sen pohjalta räätälöidään koulutus- ja kehittämistoimenpiteet. Työssäoppimisella ja työpaikalla tapahtuvalla koulutuksella on keskeinen asema opetussuunnitelmassa. Työpaikkaohjaajien koulutusta jatketaan edelleen.

2.1 Ammatilliselle koulutukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet

Opetushallituksen (2007) mukaan ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin ja erikoistuneemman osaamisen ja työelämän edellyttämän ammattitaidon yhdellä tutkinnon osa-alueella siten, että hän voi tutkinnon suoritettuaan sijoittua työelämään, suoriutua alansa vaihtelevista tehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan läpi elämän.

Yhteistyöllä elinkeinoelämän ja työpaikkojen kanssa tulee varmistua siitä, että koulutus vastaa työelämän ammattitaitovaatimuksia. Koulutuksen tulee edistää työllistymistä ja mahdollisuuksia ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi.

Ammattitaitotavoitteiden rinnalla koulutuksen keskeisenä tavoitteena on kannustaa opiskelijaa harrastuksiin ja persoonallisuuden kehittämiseen sekä tukea jatko-opintovalmiuksia tarjoamalla monipuolisia, vapaasti valittavia opintoja. Koulutuksessa tulee luoda avoin ja myönteinen oppimisympäristö, jossa elämäntaidot vahvistuvat ja opiskelijasta kehittyy vastuuntuntoinen ja velvollisuuksistaan huolehtiva kansalainen ja työyhteisön jäsen.

Opetuksessa tulee kiinnittää huomiota oppimisvalmiuksiltaan ja -tavoitteiltaan erilaisiin opiskelijoihin sekä tarvittaessa kehittää tukitoimia yhteistyössä kotien ja koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Opiskelijan myönteistä yksilöllistä kehitystä ja tervettä itsetuntoa tulee tukea.

Koulutuksen tulee edistää demokratiaa, miesten ja naisten tasa-arvoa kaikilla yhteiskunnan aloilla ja yleistä tasa-arvoa työelämässä ja yhteiskunnassa.

Kuviosta (kuvio käy ilmi ammatillisten perustutkintojen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sijoittuminen Suomen koulutusjärjestelmässä. Ammatillinen perustutkinto antaa laaja-alaiset valmiudet alan sisällä erilaisiin ammatteihin ja työtehtäviin. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat aikuisille tarkoitettuja työelämän tutkintoja, joissa pääosin työkokemuksen kautta karttunut osaaminen tunnustetaan virallisesti.

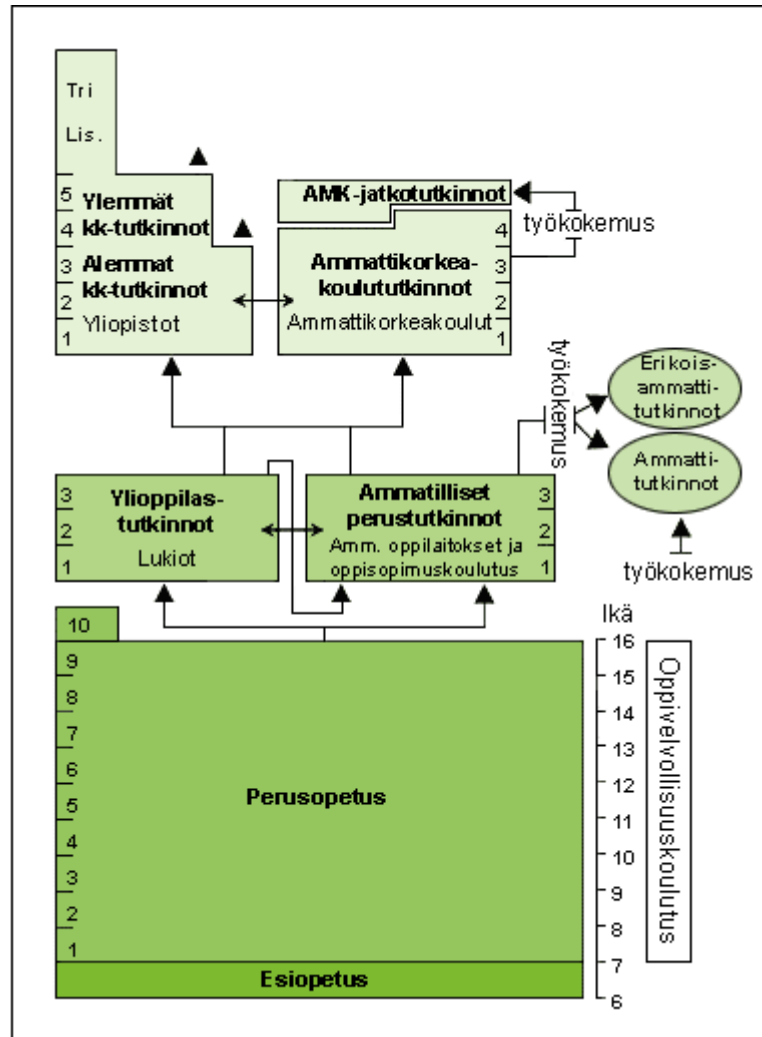
Työelämään kouluttaminen

Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita sekä edistää työllisyyttä. Ammatillisessa koulutuksessa otetaan erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Koulutusta järjestettäessä toimitaan yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa.

(L630/1998).

Jatko-opintokelpoisuus

Kolmivuotisen 120 opintoviikon laajuisen perustutkinnon suorittaminen antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Perustutkinnon näyttötutkintona suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluihin ja ammattitutkinnon suorittaneella on kelpoisuus vastaavan alan ammattikorkeakouluun. (OPM asetus 355/2003, Yliopistoasetus 115/98)

Kuvio 3. Opetusministeriön kaavio Suomen koulutusjärjestelmästä.

2.2 Järjestämisluvat, koulutusalat, opiskelijamäärä, erityinen koulutustehtävä, kokeilut, järjestämissopimukset

2.2.1 Järjestämisluvat

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäminen ja siihen sisältyvä koulutustehtävä (Opetusministeriön päätös 448/530/2008)

Opetusministeriö on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (L 630/1998) 9 ja 23 §:n (L 479/2003) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (L 631/1998) 4 §:n nojalla

päättänyt hakemuksesta muuttaa 23.6.2008 tekemäänsä päätöstä (372/530/2008) ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvasta ja siihen sisältyvästä koulutustehtävästä 1.1.2009 lukien.

Lukiokoulutuksen järjestämislupa (Opetusministeriön päätös 200/430/2003)

Opetusministeriö on tehdyistä hakemuksesta päättänyt muuttaa lukiolain (L 629/1998) 4 §:n ja valtioneuvoston asetuksen (A 955/2002) 10 ja 12 §:n nojalla Päijät-Hämeen koulutuskonsernille 14.3.2001 (nro 27/430/2001) myöntämänsä lukiokoulutuksen järjestämisluvan. Kunnat, joissa opetusta järjestetään: Nastola; opetuskieli suomi ja erityinen koulutustehtävä: Tekniikkapainotteinen opetus. Erityisen koulutustehtävän perusteella korotettuun yksikköhintaan oikeutettu opiskelijamäärä saa olla enintään 60 opiskelijaa.

Kuorma- ja linja-auton kuljettajien perustason ammattipätevyyskoulutusta antavana koulutuskeskuksena (Opetusministeriön päätös 448/530/2008)

Koulutuskeskus Salpauksella on lupa toimia kuorma- ja linja-auton kuljettajien perustason ammattipätevyyskoulutusta antavana koulutuskeskuksena.

2.2.2 Koulutusalat

Koulutuskeskus Salpauksen johtosäännössä konserni on määritellyt ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjän tehtävät Salpaukselle seuraaville järjestämisluvan mukaisille koulutusaloille:

- Humanistinen ja kasvatusala
- Kulttuuriala
- Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
- Luonnontieteiden ala
- Tekniikan ja liikenteen ala
- Luonnonvara- ja ympäristöala
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

2.2.3 Opiskelijamäärä

Ammatillisen peruskoulutuksen vuotuinen kokonaisopiskelijamäärä on enintään 5080 opiskelijaa.

2.2.4 Erityinen koulutustehtävä

Koulutuskeskus Salpauksella on seuraavat erityiset koulutustehtävät:

- **Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä**

Koulutuskeskus Salpauksella on ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 1 §:n 6 momentin mukainen työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä. Tämä lupa tuli voimaan 15.5.2006 ja lupa on voimassa toistaiseksi.

- **Maahanmuuttajille järjestettävä ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus erityisenä koulutustehtävänä**

- **Vieraskielisen opetuksen järjestäminen erityisenä koulutustehtävänä**

Koulutuskeskus Salpauksella on oikeus järjestää kotitalousopetusta myös englanninkielisenä.

- **Kulttuurialan koulutuksen järjestäminen erityisenä koulutustehtävänä Kaarisilta ry:n kanssa**

Salpauksella on lisäksi erityisenä koulutustehtävänä järjestää kuvallisen ilmaisun perustutkintoon ja musiikkialan perustutkintoon johtavaa koulutusta sekä vammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta yhteistyönä Kaarisilta ry:n kanssa. Tämän erityistehtävän opiskelijamäärä on enintään 50 opiskelijaa.

- **Urheilijoiden ammatillisen peruskoulutuksen järjestäminen erityisenä koulutustehtävänä**

Koulutuskeskus Salpauksen perustutkinnoissa on mahdollisuus myös urheilijoiden ammatilliseen perustutkintokoulutukseen, joka antaa mahdollisuuden sisällyttää 120 opintoviikon tutkintoon 24 opintoviikkoa urheiluvalmennusta. Urheilijoiden koulutuksen toteutusmuoto vaihtelee ammattialoittain ja tutkinnoittain johtuen tutkintojen erilaisista opiskeluvaatimuksista sekä toimipisteiden sijainnista.

2.2.5 Kokeilut

Koulutuskeskus Salpaus voi vuosina 2006 – 2010 järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Koulutuksen laajuus on 20–40 ov. Kokeilussa noudatetaan Opetushallituksen hyväksymää kokeiluohjelmaa. Kokeilun tulee päättyä viimeistään 31.7.2010.

Koulutuskeskus Salpaus voi poiketa 2006 – 2008 aloitettavissa tekniikan ja liikenteen alan koulutuksissa ammatillisista perustutkinnoista 1.3.2001. Kokeilussa suoritettava tutkinto on kivialan perustutkinto ja koulutusohjelma on kivialan koulutusohjelma.

Kokeilukoulutuksena ennen vuotta 2006 aloitetut sirkusalan perustutkinnon ja maatalousalan perustutkinnon, eläinten hoidon koulutusohjelman koulutukset saatetaan loppuun kokeiluopetussuunnitelmien mukaisesti.

Opetusministeriö on 8.5.2006 päivätyssä päätöksessään tarkistanut Päijät-Hämeen koulutus konsernin ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupaa tämän hakemuksesta. Järjestämisluvan mukaisesti koulutuksen järjestäjä voi järjestää ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta ja muuta ammatillista lisäkoulutusta oppilaitosmuotoisena sekä oppisopimuskoulutuksena. Koulutuksen järjestäjä voi järjestää lisäkoulutusta kaikilla koulutusaloilla.

2.2.6. Järjestämissopimukset

Opetusministeriö on 8.5.2006 päivätyssä päätöksessään tarkistanut Päijät-Hämeen koulutus konsernin ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupaa tämän hakemuksesta. Järjestämisluvan mukaisesti koulutuksen järjestäjä voi järjestää ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta ja muuta ammatillista lisäkoulutusta

Näyttötutkintojen järjestämissopimukset liitteineen ovat osapuolia oikeudellisesti sitovia asiakirjoja, joissa sopijapuolina ovat tutkinnon järjestäjä ja tutkintotoimikunta. Järjestämissopimuksia Salpauksessa on kaikkiaan 112 tutkintoon (joulukuu 2008).

2.3 Työ- ja elinkeinoelämälähtöisyys oppilaitoksen toiminnan kehittämisessä

Koulutuskeskus Salpaus on saanut opetusministeriöltä koulutustehtäväänsä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (L 631/1998, 1 §) mukaisen työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän. Lupa on voimassa toistaiseksi. Tämä tarkoittaa koulutuksen liittymistä elinkeinojen kehittäjäorganisaatioiden ja yritysten väliseen verkostoon. Tarvitaan laajapohjaista yhteistyötä ennakkoinnissa ja yrityksiä palvelevassa toiminnassa. Keskeinen yhteinen tavoite on alueen klustereiden ja työyhteisöjen kilpailukyvyyn parantaminen.

Koulutuskeskus Salpauksen työelämän kehittämis- ja palvelutehtäväsuunnitelmassa painopisteenä on ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työelämän välinen kiinteä kehittämiskumppanuus. Yhteistyössä toimien käynnistetään työelämää uudistavia toimintamalleja yritysten tuottavuuden ja kilpailukyvyyn parantamiseksi. Suunnitelmassa keskeistä on työelämän todellisista kehittämistarpeista lähtevä asiakaslähtöinen toiminta. Asiakaslähtöisessä toiminnassa on kyse yritysten koko henkilöstön osaamisen kehittämisestä. Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävässä kohderyhmänä ovat erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten ja julkisyhteisöjen henkilöstön osaamisen kehittäminen.

Suunnitelmassa selvitetään strategisesta näkökulmasta suomalaisen työelämän kehitysnäkymiä sekä Päijät-Hämeen maakunnan aluekehityksen keskeisiä linjauksia koulutuksen ja työelämän yhteistyön ja palvelutehtävän näkökulmasta. Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävää toteutetaan viidellä eri kehittämisalueella, jotka ovat:

- työyhteisöjen tuottavuuskasvun edellytysten parantaminen
- työelämän oppimisverkostojen rakentaminen
- aikuisväestön osaamisen kehittäminen ja koulutusjatkumojen luominen
- yrittäjyyden ja yrittäjäosaamisen edistäminen
- työyhteisöjen kansainvälistymisen tukeminen.

Kehittämistyö ajoittuu vuosille 2007 - 2011 ja jaksottuu kolmeen vaiheeseen. Nämä vaiheet ovat seuraavat:

- yritysten ja Koulutuskeskus Salpauksen henkilöstön osaamisen kehittäminen
- hakevan toiminnan ja palvelutoiminnan kehittäminen
- uudistuvan aikuispedagogiikan toteuttaminen.

2.4 Koulutustarpeiden ennakointi

Koulutuskeskus Salpauksen tehtävänä on kouluttaa osaajia elinkeinoelämän, julkishallinnon ja muun työelämän muuttuviin tarpeisiin. Tämä tehtävä edellyttää ennakoititiedon jatkuvaa keräämistä, analysointia ja käyttöä päätöksenteossa. Ennakoinnilla varmistetaan, että koulutuspaikat jaetaan alueen työelämätarpeiden mukaisesti ja koulutus tuottaa työelämän edellyttämät ammattiosaamisen valmiudet. Lisäksi ennakoititietoa hyödynnetään työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän toteuttamisessa. Ennakointi edellyttää vahvaa tulevaisuusnäkökulmaa; ilman tulevaisuuden osaamistarpeiden luotaamista koulutus ei ehdi reagoimaan nouseviin osaamistarpeisiin.

Koulutustarpeiden ennakointi kuuluu Salpauksessa koko henkilöstölle. **Opettajien ja työpaikkaohjaajien tehtävänä on kerätä ennakoititietoa työelämästä muun muassa työssäoppimisen, näyttöjen, opettajien työelämäjaksojen ja projektien yhteydessä.** Myös opiskelijat tuottavat ennakoititietoa työssäoppimisen aikana. Tätä tietoa työstetään ja hyödynnetään opetussuunnitelmatyössä sekä opetuksen ja oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Salpauksen johtokunta hyväksyy koulutuspaikka- ja koulutustehtävämuutokset sekä opetussuunnitelmat. Samalla johtokunta ohjaa ja varmistaa, että koulutuksen rakenteet vastaavat alueen tarpeita. Päijät-Hämeen koulutuskonsernissa toimii alueen elinkeinorakenteen mukaiset työelämäneuvottelukunnat, joissa on mukana elinkeinoelämän ja julkisyhteisöjen edustajia. Työelämän neuvottelukunnat toimivat asiantuntijaraateina ennakoitityössä antaen lausuntoja ja suosituksia määrällisistä ja laadullista työvoima- ja koulutustarpeista. Neuvottelukuntien lisäksi ennakoitityöhön osallistuu myös ammattiosaamisen toimikunta, jonka tehtävänä on hyväksyä ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnin toteutussuunnitelmat.

Onnistunut ennakoitityö edellyttää verkostoitumista ja yhteistyötä. Hämeen TE-keskus, Päijät-Hämeen liitto ja Päijät-Hämeen koulutuskonserni muodostavat Päijät-Hämeen ennakoitiverkoston. Verkoston tehtävänä on edistää ennakoititiedon tuottamista ja levittämistä Päijät-Hämeessä. Päijät-Hämeessä Koulutuksen tutkimus- ja kehittämissuunnitelmaan (KESU) liittyvä Opetushallituksen ja opetusministeriön ennakoitityhteistyö on toteutettu Päijät-Hämeen ennakoitiverkossa. Ennakointityhteistyössä arvioitiin maakunnan työvoiman, ammattirakenteen ja koulutustarpeiden kehittymistä vuoteen 2020 mennessä.

Ennakointityön haasteena on tehostaa ennakoititiedon analysointia, levittämistä sekä hyödyntämistä ennakoitiosaamisen ja -työkalujen avulla. Päijät-Hämeen koulutuskonsernissa on panostettu ennakoitivalmiuksien kehittämiseen ja työkalujen käyttöönottoon järjestämällä

koulutuksia ja seminaareja. **Oleellista on, että ennakointia tehdään organisaation kaikilla tasoilla. Erityisesti koulutusjohtajien ja koulutuspäälliköiden rooli ennakointitiedon analysoijina ja hyödyntäjinä korostuu.**

Ammatillisen koulutuksen ja työelämän välisen yhteistyön avulla kehitetään koulutustarpeiden ennakointia sekä koulutuksen suunnittelua ja arviointia, parannetaan ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen toteuttamista (erityisesti työssäoppimista ja näyttöjärjestelmää) sekä tehostetaan opiskelijoiden siirtymistä koulutuksesta työelämään.

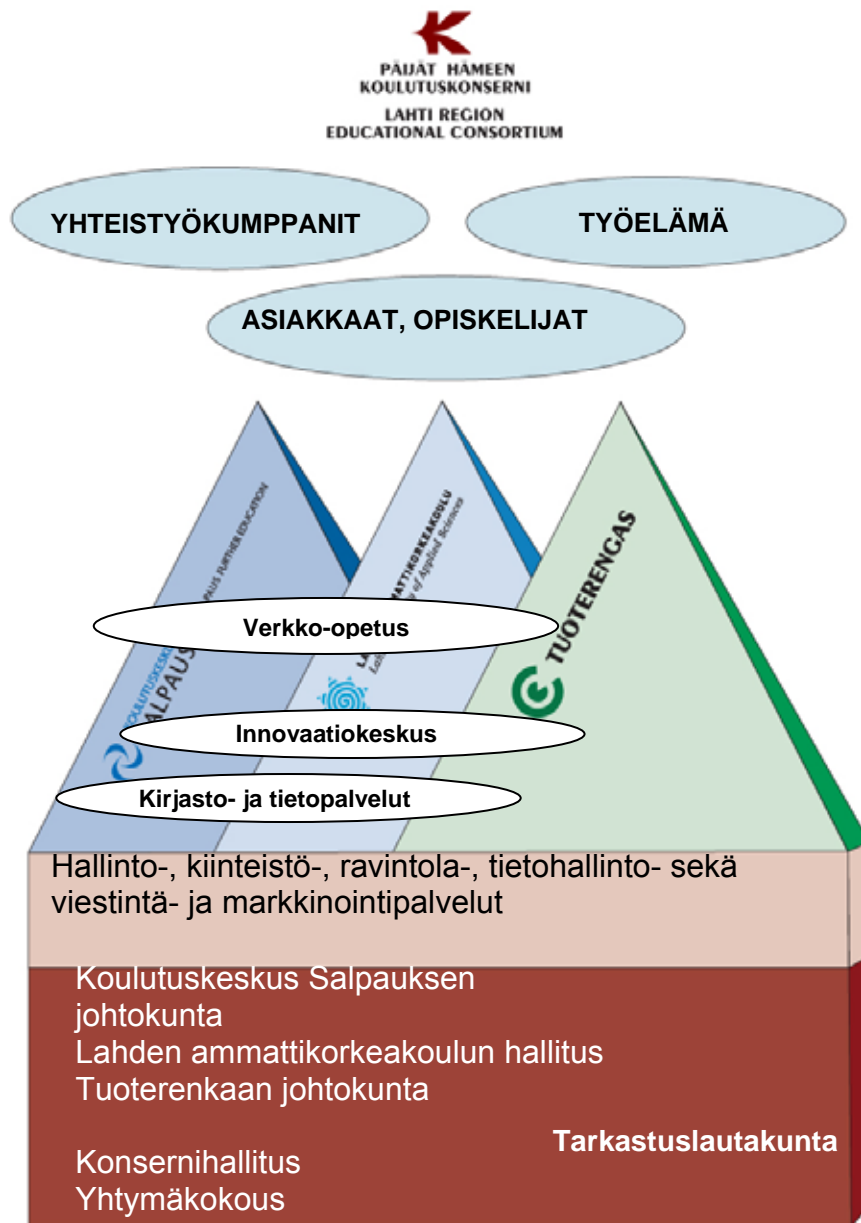
3 KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN TOIMINNANOHJAUS JA JOHTAMINEN

3.1 Salpaus osana Päijät-Hämeen koulutus konsernia

Päijät-Hämeen koulutus konserniin kuuluu neljä tulosaluetta:

Lahden ammattikorkeakoulu, joka järjestää ammattikorkeakoulututkintoihin johtavaa koulutusta, **Koulutuskeskus Salpaus**, joka järjestää ammatillista koulutusta aikuisille ja nuorille ja kehittää työelämää, työhönvalmennusta järjestävä **Tuoterengas** sekä **Yhteiset palvelut**, jossa järjestetään kaikille yhteiset hallinto-, markkinointi, tietohallinto-, kiinteistö- ja ravintolapalvelut (kuvio 4).

Lisäksi Lahden ammattikorkeakoulun alaisuudessa järjestetään kaikki yhteiset **kirjasto- ja tietopalvelut** ja siellä toimii myös **Innovaatiokeskus**.

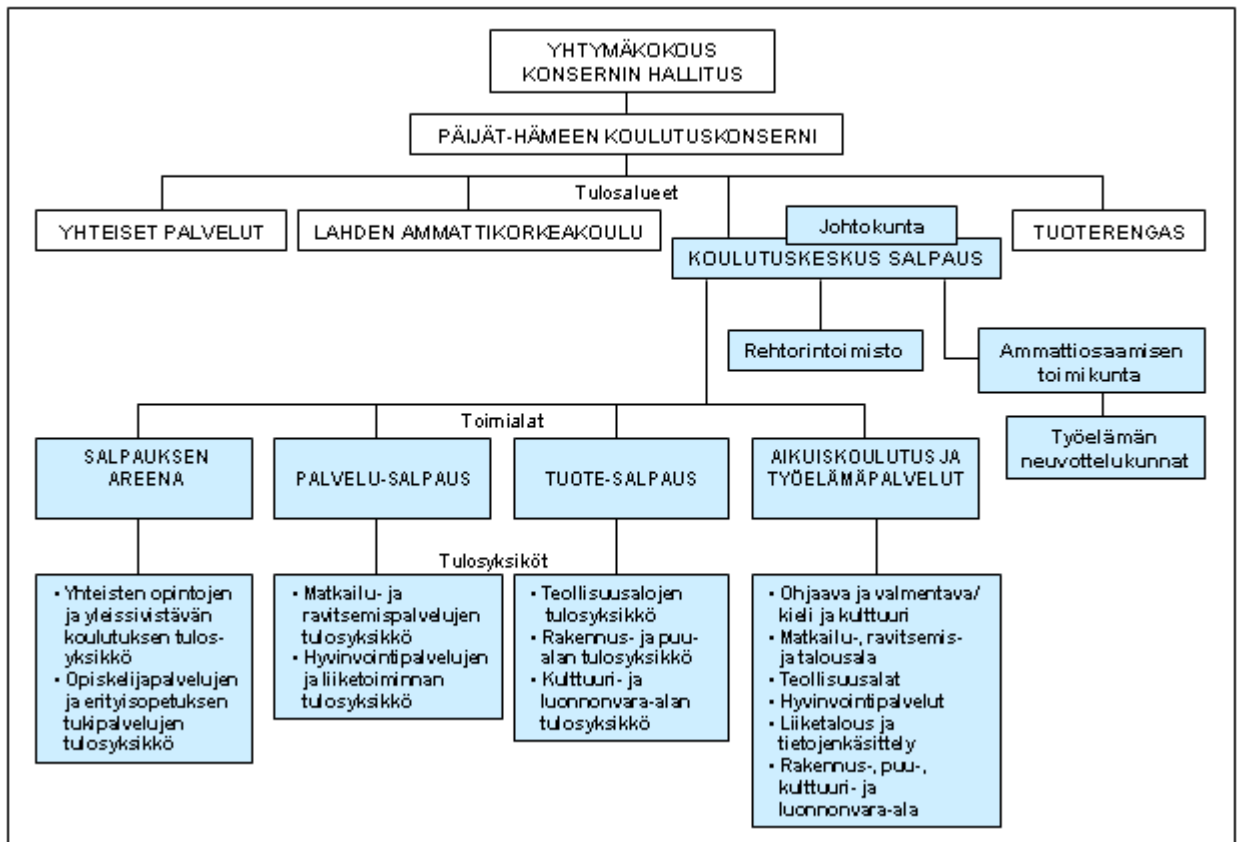
Kuvio 4. Päijät-Hämeen koulutuskonsernin organisaatiokaavio.

3.2 Koulutuskeskus Salpauksen toiminnan organisointi

Salpaus on organisoitu yhdeksi koulutusala pohjaiseksi oppilaitokseksi. Tällä organisaatiomallilla Salpaus pystyy tulevaisuudessa paremmin vastaamaan opiskelijoiden, henkilöstön, talouden, opetus- ja tukipalvelutoiminnan, työelämän ja sidosryhmien jatkuvasti muuttuviin tarpeisiin.

Salpauksen tulosalueeseen kuuluu neljä toimialaa (**Salpauksen Areena, Palvelu-Salpaus, Tuote-Salpaus ja Aikuiskoulutus ja työelämäpalvelut**), jotka esitetään kuviossa 5.

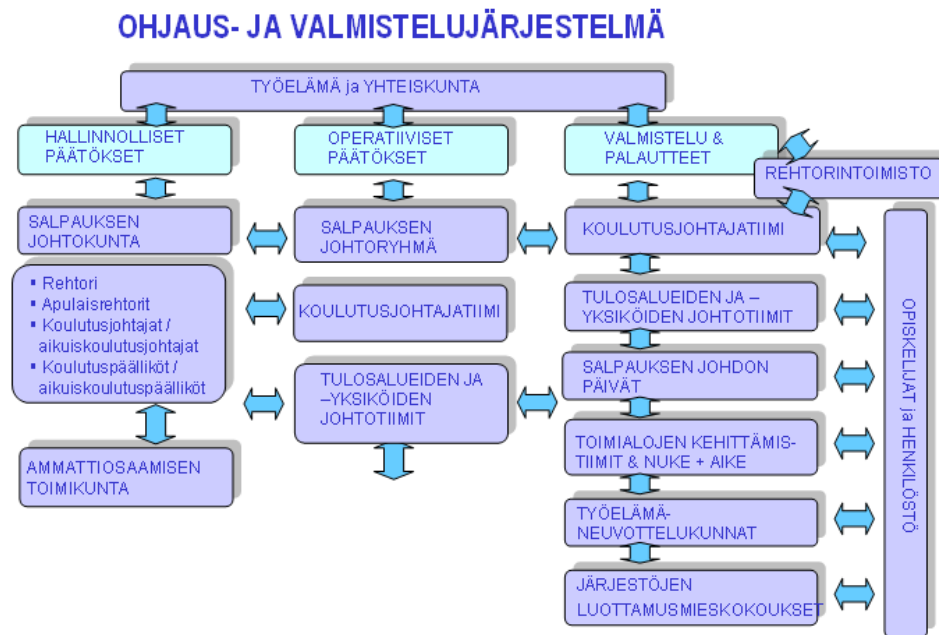
KOULUTUSKESKUS SALPAUS -TULOSALUEEN TOIMINTAMALLI 1.1.2009

Kuvio 5. Koulutuskeskus Salpaus -tulosalueen toimintamalli.

3.3 Koulutuskeskus Salpauksen valmistelu- ja päätöksentekojärjestelmä

Koulutuskeskus Salpauksen valmistelu- ja päätöksentekojärjestelmä on esitetty kuviossa 6.

Kuvio 6. Salpauksen valmistelu- ja päätöksentekojärjestelmä.

3.4 Salpauksen toiminnanohjausjärjestelmä

Päijät-Hämeen koulutuskonsernissa rakennetaan toiminnanohjausjärjestelmää, joka saadaan valmiiksi vuoden 2009 aikana. Tämä tulee yhtenäistämään johtamisen, prosessien toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen toimintoja. Sen avulla ohjataan ja johdetaan toimintaa ja sen kehittämistä kokonaisvaltaisesti sekä varmistetaan, että sovitut tavoitteet viedään käytäntöön toimialoilla ja tulosyksiköissä ja niiden toteutumista arvioidaan ja parannetaan systemaattisesti.

3.5 Eri toimielimet opetussuunnitelmatyössä

Opetussuunnitelmatyöhön liittyviä keskeisiä toimielimiä ovat johtokunta, ammattiosaamisen toimikunta, työelämän neuvottelukunta, tutkintotoimikunta sekä ylioppilastutkintolautakunta.

3.5.1 Johtokunnan tehtävät

Koulutuskeskus Salpauksen johtosäännön mukaisesti sen toimintaa johtaa ja ohjaa koulutuskonsernin yhtymäkokouksen valitsema johtokunta. Jäsenistön tulee koostua ensisijaisesti koulutusohjelmia vastaavista työelämän edustajista ja muusta ammattihenkilöstöstä. Päijät-Hämeen koulutuskonsernin toimitusjohtajalla on johtokunnan kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus.

Johtokunnan tehtävät perustuvat lakiin ammatillisesta koulutuksesta, lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta ja lukiolakiin sekä koulutus konsernin perussopimukseen ja muihin yhtymäkokouksen tai konsernin hallituksen antamiin säännöksiin ja määräyksiin. Salpauksen johtokunta vahvistaa opetussuunnitelman yhteisen osan ja tutkintokohtaiset opetussuunnitelmat.

3.5.2 Ammattiosaamisen toimikunnan tehtävät

Koulutuskeskus Salpaus on asettanut ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua ja toteuttamista varten toimielimen, josta Salpauksessa käytetään nimitystä ammattiosaamisen toimikunta. Toimikunnan tehtävänä on

- hyväksyä opetussuunnitelman osana olevat suunnitelmat ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista
- käsitellä opiskelijan arviointia koskevat oikaisuvaatimukset
- valvoa näyttötoimintaa ja ammattiosaamisen näyttöjen periaatteiden toteutumista
- päättää ammattiosaamisen näyttöjen arvioijista
- vastata muista koulutuksen järjestäjän määräämistä tehtävistä.

Ammattiosaamisen toimikuntaan nimetyiltä jäseniltä odotetaan alakohtaisen asiantuntemuksen lisäksi kiinnostusta koulutuksen kehittämiseen sekä halukuutta perehtyä ammatillisesta koulutuksesta annettuihin säädöksiin, määräyksiin ja kansallisiin ammattiosaamisen näyttöaineistoihin.

3.5.3 Työelämän neuvottelukuntien tehtävät

Salpauksen johdon linjausten mukaisesti työelämän neuvottelukunnat on muodostettu Päijät-Hämeen elinkeinostrategian mukaisten klustereiden ja kasvualojen pohjalta. Niiden tehtävänä on

- ammattialalla tapahtuvien muutosten alueellinen ennakointi
- koulutuksen työelämävastaavuuden parantaminen
- opetussuunnitelmien ja koulutuksen kehittäminen
- työelämäyhteyksien arviointi ja parantaminen
- koulutusalojen (klustereiden) vetovoimaisuuden lisääminen

- koulutus- ja ammattialojen keskinäinen verkottuminen.

3.5.4 Tutkintotoimikuntien tehtävät

Tutkintotoimikunta on Opetushallituksen asettama työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja ammatinharjoittajia edustava luottamuselin.

Tutkintotoimikunnan tehtävänä on

- vastata näyttötutkintojen valvonnasta
- huolehtia tutkintotilaisuuksien riittävästä ja kattavasta saatavuudesta
- tehdä tutkintojen järjestämissopimukset
- täsmentää arvioinnin kohteet, arviointikriteerit ja näyttöjen järjestämistavat
- vahvistaa tutkintosuoritukset ja myöntää tutkintotodistukset
- tehdä aloitteita tutkinnon perusteiden ja tutkintotoimikunnan kehittämiseksi
- valvoa tutkintotilaisuuksista perittävien maksujen kohtuullisuutta

3.5.5 Ylioppilastutkintolautakunnan tehtävät

Ylioppilastutkintolautakunnan yleiset määräykset ja ohjeet sisältävät lukiolakiin, ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin ja ylioppilastutkinnosta annettuun asetukseen lautakunnan yleisistä määräyksistä ja lautakunnan yleisistä ohjeista. Ylioppilastutkintolautakunta antaa tutkinnon eri kokeita koskevia määräyksiä, joissa ilmoitetaan mm. kunkin kokeen rakenne, tehtävien lukumäärä, arvosteluperusteet ja kokeen toimeenpano-ohjeet (L 766/2004, 18 b §).

4 OPPIMISEN TAUSTALLA JA TUKENA VAIKUTTAVAT KÄSITYKSET JA NÄKEMYKSET

Oppimisen taustalla ja tukena vaikuttavat ihmiskäsitys, oppimiskäsitys, tietokäsitys, tietoisuus erilaisista oppimistyyleistä, elinikäisen oppimisen avaintaidot sekä käsitykset ammattitaidosta ja työstä sekä uudesta opettajuudesta.

Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelijoilla tulee olla kokemuksellisen ja elämyksellisen oppimisen mahdollisuudet sekä mahdollisuus oppia ja harjaannuttaa tietoja ja taitoa tuettuna, ohjattuna ja kannustettuna moniammatillisissa oppimisympäristöissä. Opiskelija tulee kohdata yksilönä ja opiskelijan itsetuntoa sekä itseohjautuvuutta tulee vahvistaa ammattiin kasvun eri vaiheissa. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia, monipuolisia ja mahdollistaa eri tavoin tapahtuvan opetuksen järjestämisen ja huomioida erilaiset oppimistyylit.

4.1 Ihmiskäsitys

Ihmiskäsitys on kasvatuksen ja opetuksen perusta. Ihmiskäsityksellä tarkoitetaan käsitystä ihmisestä: millainen ihminen on perusolemukseltaan ja mitkä tekijät ohjaavat hänen toimintaansa. Ihmiskäsitys voi olla hyvinkin erilainen riippuen siitä, kuka sitä selittää. Erilaiset näkemykset opetuksesta ja oppimisesta perustuvat kasvatustieteen ihmiskäsitykseen ja -kuvaan. Kasvatustieteen näkemykset siitä, miten ihminen oppii ja millaiset opetusmenetelmät ovat tarkoituksenmukaisia, ovat ajan myötä muuttuneet ja monipuolistuneet.

Koulutuskeskus Salpauksessa opetuksen ja opetussuunnitelmatyön lähtökohtana on näkemys, että jokainen ihminen on arvokas ja ainutkertainen. Jokaisella on oikeus opiskella ja kehittyä ammatillisesti huomioiden henkilökohtainen elämäntilanne, persoonallisuus ja lähtökohdat. Opiskelijoilla ja henkilökunnalla on oikeus Salpauksen arvojen mukaiseen vuorovaikutukseen kaikilla tasoilla.

4.2 Oppimiskäsitykset

Opetuksen ja koulutuksen taustalla on aina jokin oletus siitä, mitä oppiminen on ja mitä opettaminen on? Tiedostetut tai tiedostamattomat käsitykset oppimisesta ja opettamisesta ohjaavat opetusta ja koulutusta.

Oppimiskäsitykset eivät sulje toinen toisiaan pois, vaan pikemminkin lomittuvat toisiinsa. Usein opettajan on hyvä omaksua piirteitä useammasta oppimiskäsityksestä yhden sijasta. Valmiita, kaikkiin tilanteisiin sopivia pedagogisia ratkaisuja ei ole olemassa. Opettaja joutuu itse ratkaisemaan kuhunkin pedagogiseen tilanteeseen soveltuvimman toimintamallin. (Turunen ym. 2009).

4.2.1 Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Tällä hetkellä vallitsevaa oppimiskäsitystä kutsutaan konstruktivistiseksi. Konstruktivistista oppimiskäsitystä ei voi tarkkaan erottaa kognitiivisesta oppimiskäsityksestä. Pikemminkin se on "sateenvarjotermi", jonka avulla voidaan koota yhteen useita samansuuntaisia käsityksiä oppimisesta. Konstruktivismissa on kyse **tiedon uudelleen rakentamisesta aikaisempaa kokemus- ja tietopohjaa hyödyntäen**. Keskeisenä ajatuksena on, että tieto ei vaan siirry, vaan **oppija rakentaa eli konstruoi** sen itse uudelleen omiin kokemuksiinsa perustuen. **Oppiminen on siis oppijan oman toiminnan tulosta**. Oppiminen ei ole vain vanhojen asioiden oppimista, vaan myös uuden tiedon luomista.

Lähtökohtana konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä on oppijan tapa hahmottaa maailmaa ja tulkita ympäristöään. **Oppijan aikaisemmat tiedot, käsitykset ja kokemukset säätelevät, mitä oppija tilanteessa havaitsee ja miten hän tilanteita tulkitsee**. Mielekäs asioiden uudelleenrakentaminen edellyttää asioiden ymmärtämistä. Sama asia voidaan tulkita ja käsittää monella eri tavalla.

Oppiminen tapahtuu aina jossakin ympäristössä ja tilanteessa, mikä vaikuttaa siihen, mitä opitaan. Sanotaankin, että oppiminen on **kontekstisidonnaista** (= ympäristö- tai tilannesidonnaista). Konstruktivistinen oppimiskäsitys kyseenalaistaa sellaisen yksityiskohtaisen opetuksen etukäteissuunnittelun, jossa oppijan yksilöllistä lähtötilannetta ei huomioida. Opettajan tulisi pystyä suunnittelemaan **joustava "oppimisympäristö"**, jossa oppijan on mahdollista rakentaa tietämystään omista lähtökohdistaan.

Sosiokonstruktiivista oppimiskäsitystä voidaan pitää tavallaan laajennettuna konstruktivistisena oppimiskäsityksenä. Sen mukaan kaiken edellä kuvatun lisäksi keskeisenä oppimiseen vaikuttavana tekijänä on otettava huomioon **sosiaalinen vuorovaikutus**. Oppija ei useinkaan ole oppimistilanteessa yksin, vaan hyvin monimuotoisessa ja monitahoisessa vuorovaikutuksessa toisten opiskelijoiden ja opettajien kanssa, työympäristössä toisten työntekijöiden ja esimiesten kanssa. Toisten kanssa käytävät keskustelut, muiden esittämät näkökulmat ja asioiden pohtiminen yhdessä auttavat vahvistamaan tai muuttamaan omia käsityksiä ja helpottavat asioiden ymmärtämistä ja uuden oppimista.

Oppijan rooli: Konstruktivistisessa ja sosiokonstruktiivisessa oppimiskäsityksessä tiedon muodostuminen nähdään tapahtuvan pääsääntöisesti yksilöllisten ja yhteisten tiedonkäsittelyprosessien kautta. Tiedon yksilöllinen sekä yhteinen konstruointi alkaa jo oppijan havainnoissa uutta tietoa valikoiden. Tiedon aktiivinen käsittely jatkuu itse havainnon jälkeen:

yksilö liittää uuden tiedon aikaisempiin tietorakenteisiinsa, organisoii tietoa ja yhdistelee siihen mielikuvia, ongelmia jne. Konstruktioprosessissa syntyvän tietorakenteen jäsentyneisyys ja tietorakenteen monipuolisuus vaikuttaa tiedon käyttöön tulevissa tilanteissa. Opidun tiedon siirtymisestä kontekstista tai tilanteesta toiseen käytetään käsitettä transfer eli siirtovaikutus. Oppijan ajattelun aktiivisuus on erittäin tärkeää laadukkaana oppimisen kannalta. Aktiivisuus oppimisprosesseissa syntyy motivaation, haastavan oppimistehtävän ja yksilön oppimisprosessilleen asettamien tavoitteiden kautta.

Opettajan rooli: Koska konstruktivismiin ja sosiokonstruktivismiin mukaan oppiminen on yksilöllisen sekä sosiaalisen konstruktioprosessin tulos, opettajan tehtävä on luoda puitteet ja edesauttaa oppijan yksilöllisiä sekä oppijaryhmän yhteisiä oppimisprosesseja. Opettaja on yksilön ja ryhmän oppimisprosessin ohjaaja ja oman asiantuntijakulttuurinsa välittäjä. Opettajan tehtävänä on tukea oppijaa tämän omista pyrkimyksistä, edesauttaa metakognitiivisten taitojen kehittymistä ja suunnitella oppimisympäristö sosiaalisilta ja fyysisiltä puitteiltaan oppijan aktiivisuutta ja ryhmätoimintaa tukevaksi.

4.2.2 Kognitiivinen oppimiskäsitys

Kognitiivisen käsityksen mukaan oppija on **aktiivinen tiedon käsittelijä** ja **tietoinen toimija**. Oppimisen katsotaan koostuvan oppijan sisäisistä ajattelu-, muisti- ja ymmärtämistoiminnoista, ja oppimiseen vaikuttavat ennen kaikkea oppijan omat ominaisuudet. Kognitiivisen suuntauksen mukaan oppiminen on ihmisessä tapahtuvaa toimintaa. (Toiskallio 1998).

Kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaan oppija **tulkitsii** ja **valikoi** informaatiota sekä **jäsentää** sitä antaen sille merkityksen omien sisäisten malliensa, skeemojen pohjalta. Opettajan tulisi ymmärtää, kuinka oppija hahmottaa opittavan asian. (Toiskallio 1988).

4.2.3 Humanistinen oppimiskäsitys

Humanistisessa oppimiskäsityksessä tärkeimpänä nähdään oppijan kehittyminen kokonaisvaltaiseksi ja eheäksi ihmiseksi. Oppimista ohjaavat **oppijan omat motiivit**. Opettajan tehtävänä on luoda suotuisia oppimistilanteita sekä auttaa, tukea ja ohjata tarvittaessa oppimista ja ihmisenä kasvamista. (Patrikainen 1999).

4.2.4 Behavioristinen oppimiskäsitys

Behavioristinen oppimiskäsitys oli hyvinkin vallitseva 1920-luvulta aina 1960-luvulle. Sen mukaan oppimista tapahtuu, kun opettaja siirtää tietoa oppijalle. Opetuksen kohteena oleva oppija nähdään **passiivisena tiedon vastaanottajana**. Oppimista kontrolloidaan käyttämällä apuna palkkioita ja rangaistuksia. Behaviorismi sopii parhaiten opetustilanteisiin, joissa on kysymys opitun suorittamisesta. Behavioristinen näkemys korostaa opettajan toimintaa. Opettaja on aktiivinen, oppija vastaanottajan roolissa.

4.3 Oppimistyylit

Oppimistyyllillä tarkoitetaan yksilölle yleistä, tiedostamatonta taipumusta käyttää tietynlaisia oppimisstrategioita tai hahmottamis- ja opiskelutapoja. Opiskelijan on hyvä tunnistaa oma oppimistyylinsä, jotta voisi saada parhaan hyödyn oppimistilanteista. Oppimistyylit kuvastavat oppijan tapaa vastaanottaa ja käsitellä tietoa. Omaa oppimiskykyään voi parantaa kehittämällä ja monipuolistamalla oppimistyyliä.

Oppiminen on yksilöllistä. Jokainen meistä on omanlaisensa oppija; toiset oppivat paremmin kuuntelemalla ja tarkkailemalla, toiset taas tekemällä. Joillekin on ominaista muodostaa pienistä yksityiskohdista suurempia kokonaisuuksia, toisille taas on helpompaa edetä suurista kokonaisuuksista yksityiskohtiin. **Kaikki tavat oppia ovat yhtä hyviä.**

Koulutuskeskus Salpauksessa eri oppimistyylit tulee huomioida opetuksessa käyttämällä vaihtelevia ja monipuolisia opetusmenetelmiä.

4.4 Tietokäsitys

Oppimiskäsitys määrittää tietokäsityksen eli oppimiseen liittyy aina tieto ja käsitys tiedosta. Koulutuskeskus Salpauksen opetuksessa korostuu aktiivinen ja dynaaminen käsitys tiedosta. Tieto nähdään alati muuttuvana ja kehittyvänä. Uusi tieto rakentuu vanhan tiedon varaan. Aktiivinen tiedonkäsitys konkretisoituu aktivoivana opetuksena ja aktiivisena oppimisena. Oppimaan oppiminen ja elinikäinen oppiminen ohjaavat tietokäsitystä.

Oppiminen voi olla yhteisöllistä tiedon muodostusta, yhteisistä kokemuksista oppimista, ongelmanratkaisua, asian ymmärtämistä, teorian ja käytännön yhdistämistä. Erityisen tärkeäksi taidoksi tämän päivän muuttuvassa yhteiskunnassa muodostuu medialukutaito, johon kuuluu tiedon löytäminen, tiedon kriittinen analysointi ja reflektointi olemassa olevaan aiempaan

käsitysrakennelmaan. Nykyiseen tiedonkäsitykseen liittyy olennaisesti tiedon käsittelytaito. Tieto on sidoksissa siihen yhteyteen, jossa sitä käytetään.

Pysyvän tiedon rinnalla on yhä enemmän muuttuvaa ja uudistuvaa tietoa. Tiedon määrän nopeasti lisääntyessä oppilaitos voi välittää vain osan tiedosta. Tällöin joudutaan tarkkaan harkitsemaan, millä perusteilla opiskeltavat sisällöt valitaan ja erotetaan olennaisin. Opiskelijan tulee voida yhdistää uusi tieto omaan aiempaan tietoonsa. Ymmärrys syntyy, kun opiskelija aktiivisesti valikoi tietoa ja muodostaa oman käsityksensä asiasta. Opiskelija on itse vastuussa oppimisestaan.

Opetussuunnitelma pohjautuu aktiiviseen tietokäsitykseen, jonka mukaan tieto muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Uusi tieto rakentuu vanhan tiedon pohjalle. Opiskelija jäsentää mielessään opiskeliansa asioita ja muodostaa niistä omia tulkintojaan (Järvinen ym. 2000).

Työssäoppimisessa tieto on monikerroksista. Siihen sisältyy teoreettinen ja käsitteellinen perusta sekä käytännön työssä opitut taidot (Järvinen ym. 2000).

4.5 Käsitys ammattitaidosta ja osaamisesta

Ammatillinen osaaminen on ammattiteorian ja käytännön taitojen integroitunut kokonaisuus, joka näkyy sujuvana toimintana, käytännön taitoina ja kykyinä ratkaista ongelmia työtilanteissa.

Ammatilliseen toimintaan sisältyvät tiedollinen perusta, ammattieettinen osaaminen, harjaantumisen kautta muodostunut käytännön taito sekä myös ”hiljainen” tieto, tunteita, kokemuksia ja oivallusta. Osaamisen piirteitä ovat lisäksi taito arvioida omaa osaamista, kyky suunnitella, kyky ratkaista ongelmia sekä kyky suhtautua tietoon kriittisesti ja oppia kokemusta hyödyntäen.

Ammatissa kehittyminen ja työkäytäntöjen uudistaminen sekä muuttuvat työelämän vaatimukset edellyttävät itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitoja sekä halua oppia jatkuvasti lisää. Tästä näkökulmasta elinikäisen oppimisen avaintaitojen kehittyminen ja osaamisen arviointi, niin itsearviointina kuin näytöissä osoitettuna ja arvioinnin vastaanottamisena, ovat tärkeitä elementtejä ja edellytys ammattitaidon kehittymiselle.

4.5.1 Hiljainen tieto

Hiljainen tieto on kokemuksen tuomaa osaamista, jota on sanoin vaikea kuvata ja selittää toisille. Se on sydämen sivistystä ja viisautta, joka syntyy vasta pitkäaikaisen kokemuksen myötä. Hiljaisen tiedon määrä kasvaa ammattia harjoittaessa jatkuvan oppimisen myötä. Hiljainen tieto perustuu kokemukseen, tekemällä oppimiseen, yritykseen ja erehdykseen. (Järvinen ym 2000; Ojala 1999).

Esimerkiksi työpaikoilla tapahtuvassa koulutuksessa ja harjoitustoissa opiskelijaa ohjaavat henkilöt, kuten työpaikkaohjaaja ja opettaja, ovat yleensä kokeneita ammattilaisia, joille on kertynyt osaamista jo vuosien ajan. Opiskelijan oppimista ajatellen oleellista on, miten ammattinsa hallitseva henkilö onnistuu jakamaan tietoaan ja saamaan sen osaksi yhteistä osaamista. Parhaiten tämä onnistuu keskustelemalla opiskelijan kanssa töistä, työtavoista ja siitä, miksi asiat tehdään kyseisellä tavalla. Pukemalla hiljainen tieto ja osaaminen sanoiksi siitä tulee osa laajempaa ja jaettava tietämystä. (Järvinen ym 2000; Ojala 1999).

4.6 Elinikäisen oppimisen avaintaidot ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmassa

Elinikäisellä oppimisella tarkoitetaan kaikkea elämän aikana aloitettua oppimistoimintaa. Sen tavoitteena on parantaa ammattitaitoa, tietoja ja osaamista sekä edistää henkilökohtaisten toiveiden toteutumista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja/tai työllistettävyyttä. Opiskelu, työ ja ammatillinen kehittyminen kytkeytyvät yhä enemmän toisiinsa. Tämä edellyttää kansalaisilta elinikäisen oppimisen periaatteen hyväksymistä. Jatkuvat työelämässä tapahtuvat muutokset edellyttävät oman oppimisen täydentämistä.

Koulutuskeskus Salpausissa elinikäisen oppimisen edistäminen kuuluu koko oppilaitoksen perustehtäviin, ja se on osa oppilaitoksen toteuttamaa yhteiskunnallista palvelutehtävää.

Elinikäinen oppiminen -käsitteen rinnalle on tullut käsite **elinaikainen ohjaus**. ”*Elinaikaisella ohjauksella tarkoitetaan ”erilaisia toimia”, joiden avulla kaikenikäiset kansalaiset voivat määrittellä valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa missä tahansa elämänvaiheessa, tehdä koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä sekä hallita yksilöllistä kehityskaartaan oppimisessa, työssä ja muussa sellaisessa toiminnassa, jossa valmiuksia ja taitoja opitaan ja/tai käytetään.*” (Koulutuksen tutkimuslaitos 2004).

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen huomioon ottaminen ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmassa pohjautuu Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksen (2006/962/EY).

Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan valmiuksia, joita tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa. Ne ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvastavat yksilön älyllistä notkeutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Ne lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia, ja niiden avulla opiskelijat tai tutkinnon suorittajat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Niillä on myös suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden kehittymiseen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältävät edellisen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden **yhteisten painotusten ja kaikille aloille yhteisen ydinosaamisen** lisäksi perusopetuksen ja lukion aihekokonaisuuksia sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksia 2005/0221(COD).

a) Elinikäisen oppimisen avaintaidot (1-4) on yksi arvioinnin kohde, joka sisältää seuraavat elinikäisen oppimisen avaintaidot:

- 1 Oppiminen ja ongelmanratkaisu
- 2 Vuorovaikutus ja yhteistyö
- 3 Ammattietiikka
- 4 Terveys, turvallisuus sekä toimintakyky

b) Muut elinikäisen oppimisen avaintaidot (5–11)

- 5 Aloitekyky ja yrittäjyys
- 6 Kestävä kehitys
- 7 Estetiikka
- 8 Viestintä- ja mediaosaaminen
- 9 Matematiikka ja luonnontieteet
- 10 Teknologia ja tietotekniikka
- 11 Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien tavoitteisiin ja ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja niiden arviointikriteereihin.

Koulutuskeskus Salpauksen tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa jokaisessa tutkinnossa ja tutkinnon osassa arvioidaan seuraavat elinikäisen oppimisen avaintaidot: **oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka sekä terveys, turvallisuus sekä toimintakyky.**

Elinikäisen oppimisen avaintaidot korostuvat Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelmissa. Kaikille aloille yhteisten elinikäisen oppimisen avaintaitojen tavoitteet (1–4) kulkevat punaisena lankana oppilaitoksen toiminnassa kaikissa tutkinnoissa. Aloitekykyä ja yrittäjyyttä, kestäväää kehitystä, estetiikkaa, viestintä- ja mediaosaamista, matematiikkaa ja luonnontieteitä, teknologiaa ja tietotekniikkaa sekä aktiivisen kansalaisuuden ja eri kulttuurien tuntemusta arvioidaan luontevasti eri tutkinnoissa siten, että painopisteet ja arvioitavat avaintaidot vaihtelevat koulutusaloittain ja tutkinnoittain. Näiden elinikäisen oppimisen avaintaitojen tavoitteet, oppiminen ja arviointi päätetään tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Opettajia koulutetaan ohjaamaan, opettamaan ja arvioimaan elinikäisen oppimisen avaintaitoja uusien tutkintojen opetussuunnitelmien laadintatyöhön ja käyttöönottoon liittyvissä sisäisissä ja ulkoisissa koulutuksissa. Uuden tutkinnon perusteet ja tutkintokohtaiset opetussuunnitelmat ohjaavat opettajia elinikäisten avaintaitojen oppimiseen ja oppimisen edistämiseen.

Opiskelijoiden työssäoppimisen ja työpaikalla tapahtuvan koulutuksen ohjaukseen, perehdyttämiseen ja arviointiin osallistuvat työpaikkaohjaajat ja työpaikkakouluttajat koulutetaan ohjaamaan elinikäisten avaintaitojen oppimista Koulutuskeskus Salpauksen sisäisellä rahoituksella sekä ulkopuolisella rahoituksella toteutettavien työpaikkaohjaajien koulutusten yhteydessä. Vuoropuhelua työelämän kanssa käydään myös uusien tutkintokohtaisten opetussuunnitelmien käyttöönotto- ja laadintatyössä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot Hollon (2009) mukaan

1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

2. Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

3. Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

4. Terveys, turvallisuus sekä toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveystieteiden sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Muut elinikäisen oppimisen avaintaidot: 5- 11

5. Aloitekyky ja yrittäjäjys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

6. Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

7. Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

8. Viestintä- ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Hän käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

9. Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

10. Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.

4.7 Uusi opettajuus

Tulevaisuuden opettaja hahmottuu kolmella ulottuvuudella: yksilönä, työyhteisön jäsenenä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Uuden opettajuuden osatekijät ovat: **sisällön hallinta, oppimisen edistäminen, eettinen päämäärä, tulevaisuushakuisuus, yhteiskuntasuuntautuneisuus, yhteistyö sekä jatkuva oppiminen.**

Uuteen opettajuuteen tähtäävä oppimiskäsitys on konstruktivistinen. Opettaja ymmärtää oppimisen oppijan omakohtaisena tietojen ja taitojen konstruomisena. Näin opettaja saa keskeiseksi tehtäväkseen oppimisen edistämisen. Opettajan on siis kyettävä huomioimaan kunkin oppilaansa erityislaatu. Tämä edellyttää opettajan ammatillisen ohjaus- ja valmentajaroolin vahvistamista. Uuteen opettajuuteen kasvun tärkeiksi tavoitteiksi nousevat elämönhallinnan taito, kommunikointitaito, taito johtaa ihmisiä ja tehtäviä sekä innovaatiokyky ja kyky kohdata muutoksia (Opetushallitus 2006b).

Eettinen päämäärä korostuu tulevaisuuden opettajan työssä, koska kotikasvatuksen auktoriteetti on osin murtunut tai murtumassa ja ammattikasvattajalta odotetaan yhä enemmän. Opettaja tarvitseekin entistä enemmän tulevaisuudessa näkemyksellisyyttä ja johdonmukaisuutta sekä ymmärrystä nuorten ajatusmaailmasta (Opetushallitus 2006b). Opettajan käyttäytyminen ja eettinen toimintatapa on esimerkkinä opiskelijalle ammattiin kasvamisessa joko positiivisesti tai negatiivisesti.

Ammatillisessa koulutuksessa työpaikoilla tapahtuva koulutus tulee lisääntymään. Työelämälähtöisten opetus- ja ohjausmallien kehittämiseksi on erityistä tarvetta. Työpaikoilla tapahtuvaa koulutusta ja työssäoppimista tulee KESU:n tavoitteiden mukaisesti laajentaa ja kehittää. Uusien haasteiden ja kehitysnäkymien mukaan ammatillisen opettajan työnkuva ja rooli on muuttumassa. Suunta on yksin tekemisen kulttuurista **yhteisöllisyyteen ja verkostoitumiseen**. Tämä edellyttää hyvää työelämäntuntemusta, sekä rohkeutta ja avoimuutta uutta opettajuuskulttuuria, pedagogista muutosta sekä uutta arviointiajattelua.

Yhteisöllisessä toimintakulttuurissa työn päällekkäisyys vähenee, vastuuta jaetaan ja kollegojen asiantuntijuus sekä erilaiset näkökulmat saadaan paremmin hyödynnetyksi. Pedagogisen johtajuuden näkökulmasta tämä tarkoittaa yksin tekemisen kulttuurista ja yksinvallasta siirtymistä kohti jaettava johtajuutta ja kollegiaalista asiantuntijuutta.

Koulutuskeskus Salpauksessa uuteen opettajuuteen kasvu tarkoittaa uusien opetus- ja ohjausmenetelmien ja sähköisten välineiden käytön ”jokapäiväistämistä”, koulutuksen

tasalaatuisuuden varmistamista eri koulutusaloilla, yhteistyön lisäämistä sekä vertaistuki- ja vertaisarviointijärjestelmän käyttöönottoa eri koulutusalojen välillä. Näiden toimenpiteiden vaikutus heijastuu koulutuksessa mm. keskeytysten vähenemisellä ja opintojen suunnitelmallisena ja tavoitteiden mukaisena etenemisenä.

5 YHTEISTYÖ MUIDEN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJIEN KANSSA

Koulutuksen järjestäjille on säädetty velvoite olla yhteistyössä alueella toimivien ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muiden koulutuksen järjestäjien kuten perusopetuksen järjestäjien, ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja vapaan sivistystyön sekä taiteen perusopetuksen järjestäjien kanssa. Yhteistyötä koskeva velvoite on kirjattu yhtäpitävästi sekä lakiin ammatillisesta koulutuksesta että lukiolakiin (L 630/1998, § 10 ja L 629/1998, § 5).

Koulutuksen järjestäjän yhteistyövelvollisuuteen liittyy läheisesti myös kaksi muuta ammattikoulutuslain säännöstä: ensiksi koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia opiskelijan yksilöllisiä valintoja mahdollistava opetussuunnitelma (L 630/198, § 11), ja toiseksi opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja vaatimuksia keskeisiltä osilta vastaavat aikaisemmin suorittamansa vastaavat opinnot tai muuten hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi.

Koulutuskeskus Salpaus haluaa olla aktiivinen toimija Päijät-Hämeen kehittämisessä oppivaksi alueeksi. Tätä varten Salpaus kehittää määrätietoisesti yhteistyöverkostojaan ja erilaisia kehittämishankkeita alueen kuntien, koulutusorganisaatioiden, muiden kehittäjäorganisaatioiden ja erityisesti työelämän kanssa. Koulutuskeskus Salpaus on mukana alueen lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten alueellisessa koulutusyhteistyössä.

5.1 Korkea-asteen yhteistyö

Koulutuskeskus Salpaus suurimpana toisen asteen koulutuksenjärjestäjänä on Päijät-Hämeessä ja myös valtakunnan tasolla haluttu ja arvostettu yhteistyökumppani. Salpauksen tärkeimmät korkea-asteen yhteistyökumppanit ovat seuraavat: Lahden ammattikorkeakoulu, Lahden yliopistokeskus (Helsingin yliopisto, Teknillinen Korkeakoulu, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Tampereen yliopisto), Hämeen ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Lahden ammattikorkeakoulun, Lahden yliopistokeskuksen ja Lahden kaupungin kanssa on solmittu

yhteistyösopimus, jonka mukaan edistetään ns. väyläopintoja toiselta asteelta korkea-asteelle ja myös päinvastoin. Tällöin aikaisemmin opittu osaaminen tunnustetaan ja hyväksi luetaan. Toiminta edistää jatko-opintoihin siirtymistä ja näin ollen tuloksellisuusrahoituksen saantia. Yhteistyö saman ylläpitäjän alaisuuteen kuuluvan Lahden ammattikorkeakoulun kanssa on luontevaa ja monipuolista. Yhteistyötä tehdään esim. laadun kehittämisessä ja ennakoinnissa.

Kaikkien alueella toimivien korkeakoulujen kanssa on tavoiteltavaa tehdä yhteisiä alueellisia EU-rahoitteisia kehittämisprojekteja. Osaan projekteja saattaa sisältyä myös lähinnä aikuisopiskelijoille (yritysten henkilöstölle) tarjottua koulutusta. Näin ollen tämä edustaa työelämän kehittämistä parhaimmillaan.

Hämeen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen ammatillisten opettajakorkeakoulujen ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen kanssa yhteistoiminta on pääasiassa opettajankoulutukseen ja henkilöstön kehittämiseen liittyvää. Koulutukset liittyvät pedagogiseen pätevyyteen, erityisopetukseen, opintojen ohjaukseen ja näyttötutkintomestarikoulutukseen. Tampereen yliopiston kanssa tehtävä yhteistyö tähtää lähinnä tutkintotason nostamiseen ja jatko-opintoihin. Osa tästä toiminnasta on konsernitasoista ja koordinoidaan konsernin henkilöstöpalveluista.

5.2 Toisen asteen yhteistyö

Koulutuskeskus Salpaus on systemaattisesti vahvistanut nivelvaiheyhteistyötä peruskoulujen kanssa tavoitteena tarkoituksenmukainen tiedonsiirto kouluasteelta toiselle. Alueellisen siirtymävaiheen suunnitelman tavoitteena on tukea kaikkien peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvien opiskelijoiden opintojen sujuvaa alkamista ja opiskelijan onnistunutta kiinnittymistä toisen asteen opiskeluun. Suunnitelma syntyi alueellisen moniammatillisen yhteistyön tuloksena ESR - rahoitteisessa Futuurihankkeessa. Jokaiselta Salpauksessa aloittavalta opiskelijalta kerätään tiedot peruskoulun aikaisista opetusjärjestelyistä. Lisäksi vuosittain n. 130 opiskelijan siirtymätiedot toimitetaan Salpaukseen siirtoHOJKSilla. Mm. näiden tietojen perusteella voidaan suunnitella erityisopiskelijoiden opetus tukitoimineen etukäteen, ennen kuin opiskelija on törmännyt vaikeuksiin koulunkäynnissään.

Toisen asteen yhteistyö määritellään alueellisella yhteistyösuunnitelmalla. Toisen asteen yhteistyön taustalla on nuorisoasteen kokeilulain aikaisen Lahden kokeiluyksikön toiminta. Päijät-Hämeen toisen asteen yhteistyöryhmä koostuu toisen asteen koulutuksen järjestäjien edustajista, toisen asteen oppilaitosten rehtoreista sekä lisäksi Koulutuskeskus Salpauksen osalta mukana on myös

yksi apulaisrehtori sekä seitsemän koulutuspäällikköä. Mukana on myös opettajaedustaja lukiokentästä ja yksi opiskelijaedustaja vuorotellen ammatillisesta ja lukioista. Yhteistyöryhmän ja sen määrittelemän toiminnan rahoitus tulee koulutuksenjärjestäjiltä. Yhteistyöryhmä päättää talousarviosta ja yleisistä toimintalinjauksista, määrittelee jaoston esitysten pohjalta toiminnan painopistealueet ja hyväksyy toimintakertomukset.

Yhteistyöryhmän päätösten toimeenpanosta huolehtii kuusijäseninen yhteistyöjaosto, joka koostuu kolmesta lukion rehtorista ja kolmesta Salpauksen edustajasta. Yhteistyöjaostolla on käytettävissään erilaisia alatyöryhmiä, jotka nimetään kehittämistarpeiden määrittelyn mukaan. Painopistealueita ovat mm. koulutuksen saatavuus, nivelvaiheiden onnistuminen siirryttäessä perusasteelta toiselle asteelle ja edelleen korkea-asteelle, sekä verkko-opetuksen kehittäminen. Yhteistyön tavoitteena on edistää yksilöllisten opiskelusuunnitelmien syntymistä ja toteutumista, resurssien järkevää käyttöä sekä tukea toisen asteen koulutusmahdollisuuksia myös pienemmissä toimintayksiköissä. Toinen aste toimii oppilaitoksille yhteisessä jaksojärjestelmässä, toteuttaa yhdessä opettajien koulutusta sekä kehittää opintojen ohjausta yhteistyössä. Kesäopetusta käytetään palvelemaan sekä lukiolaisia että ammatillisen tutkinnon suorittajia, vaikkakin Koulutuskeskus Salpauksen osalta tavoitteena on vähentää opiskelijoiden tarvetta kesäopintoihin. Verkko-opetuksen käytön laajenemista tuetaan yhteisillä projekteilla, jotka liittyvät opetushenkilöstön koulutukseen ja laitehankintoihin. Toisella asteella otetaan käyttöön yhteinen verkko-oppimisympäristö.

Ammattiin opiskeleville tarjotaan perusasteen päättöarvosanoista ja Salpauksen toimipisteestä riippuen mahdollisuus suorittaa kaksois- tai kolmoistutkinto yhteistyössä paikallisten lukiodien kanssa sekä mahdollisuuksien mukaan lukiolaisille ammattitutkintoon mm. oppisopimuksella.

5.3 Perusopetuksen yhteistyö

Salpauksen opinto-ohjaajat tekevät yhteistyötä peruskoulujen kanssa. Peruskoulun oppilaanohjaajille järjestetään vuosittain ammatillisen koulutuksen info loka-marraskuussa. Tilaisuudessa välitetään uusinta tietoa ammatillisesta koulutuksesta ja alkavassa koulutuksessa tapahtuneista muutoksista sekä uusista koulutuksista.

Kaikille koulutus konsernin toimialueen peruskoulun 9. luokkalaisille jaetaan Salpauksen opintotarjontaopas, jossa on esitelty seuraavan vuoden koulutustarjonta. Lisäksi toimitetaan peruskouluille muuta lisätietoa tarpeen mukaan. Koulutusaloja esittelevää markkinointimateriaalia

tuotetaan myös sähköisessä muodossa sekä panostetaan www-sivujen kautta tapahtuvaan tiedottamiseen.

Salpauksen avoimien ovien päivinä peruskoululaisilla on mahdollisuus ohjatusti tutustua ammatillisen koulutuksen vaihtoehtoihin. Salpauksessa järjestetään myös Taitaja9-kilpailut. Tutustumiskäyntejä peruskoululaisille järjestetään kiinnostuksen mukaan myös muina ajankohtina.

Salpauksen kotiväeniltoja järjestetään peruskoulun 9. luokkalaisille ja heidän kotiväelleen Lahdessa, Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Nastolassa ja Orimattilassa. Osa tilaisuuksista järjestetään peruskoulun tiloissa.

Nivelvaiheen yhteistyöllä peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen siirryttäessä tuetaan opiskelijan opintojen aloittamista. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tietojen siirto kouluasteelta toiselle tapahtuu siirto HOJKSin avulla. Lomakkeet ovat netissä, josta peruskoulun opinto-ohjaajat saavat lomakkeet ja voivat huoltajan suostumuksella siirtää tietoja toiselle asteelle. Lomakkeet lähetetään Salpaukseen, jossa ne keskitetyksi jaetaan opiskelijahuoltohenkilöstön ja ryhmänohjaajan käyttöön ao. koulutusosalalle. Lukuvuoden alkaessa järjestetään saattaen vaihto – tilaisuus, jossa peruskoulun opinto-ohjaajilla on mahdollisuus välittää tarpeelliseksi katsomaansa tietoja tulevista opiskelijoista ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja opiskelijahuoltohenkilöstölle. Lisäksi ohjaus- ja opiskelijahuoltohenkilöstö pitävät yhteyttä tarpeen mukaan lukuvuoden aikana.

Lukuvuoden alkaessa elokuussa järjestetään ”saattaen vaihto” -tilaisuus, jossa perusopetuksen toimijat voivat välittää tarpeelliseksi katsomaansa tietoa ammatillisen ja lukiokoulutuksen opiskelijahuoltohenkilöstölle siirtyvistä opiskelijoista. Tämä osaltaan auttaa tukitoimien ennakoinnissa.

6 HENKILÖSTÖN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Päijät-Hämeen koulutus konsernissa osaamisen johtamisella tarkoitetaan organisaation ja sen henkilöstön osaamisen systemaattista arviointia ja kehittämistä toiminnan tavoitteista lähtien. Osaamisen johtamiseen kuuluu olennaisena osana myös ennakoiva henkilöstösuunnittelu.

Osaamisen johtamisen strateginen vastuu on konsernin ja tulosalueiden johtoryhmillä, joiden tehtävänä on varmistaa strategioiden jalkautuminen ja toiminnan kysyntälähtöisyys ennakointitietojen pohjalta sekä esimiesten riittävä johtamistaito. Osaamisen johtaminen on

toiminnan strategista johtamista, jolloin tulosaluetasolla toiminnallinen vastuu osaamisen johtamisen toteutuksesta on jokaisella esimiestehtävissä toimivalla henkilöllä. Yksittäisen esimiehen tasolla tämä merkitsee taitoa sovittaa yhteen tulosalueen strategiset tavoitteet ja omien alaisten osaaminen ja vahvuudet sekä yksittäisen työntekijän työtehtävien sisältö.

6.1 Osaamisen johtaminen strategioissa

PHKK:n strategiaohjelman johtamisnäkökulmassa Henkilöstön kehittyminen ja innovatiivisuus on pohjana henkilöstöstrategian neljä näkökulmaa; henkilöstöpoliittinen vaikuttavuus ja henkilöstöjohtaminen, työyhteisön hyvinvointi ja osaamisen kehittäminen, henkilöstöresurssit sekä henkilöstöprosessit. Strategiassa todetaan, että perinteiset henkilöstöhallinnon tuottamat palvelut eivät enää riitä, vaan resursseja on suunnattava visio- ja strategialähtöiseen osaamisen kehittämiseen ja varmistamiseen.

Koulutus konsernin johtoryhmä vastaa henkilöstöstrategian toteutumisesta ja seurannasta. Henkilöstöstrategian sisältöä päivitetään osana strategiaprosessia ja tavoitteiden toimeenpanoa seurataan osana vuosisuunnitteluprosessia, toiminnan arviointia ja raportointia (henkilöstöraportti). Henkilöstöraportissa arvioidaan toimenpiteiden ja kehittämishankkeiden vaikuttavuutta. Tulosalueiden strategioissa määritellään henkilöstön kehittymiselle ja innovatiivisuudelle tulosaluekohtaiset tavoitteet, menestystekijät ja mittarit.

Koulutuskeskus Salpauksen henkilöstönäkökulma noudattelee konsernin strategiaa osaavan, sitoutuneen ja hyvinvoivan henkilöstön osalta. Henkilöstön saatavuudessa painotetaan määrällisen ja laadullisen henkilöstörakenteen varmistamista. Lisäksi painotetaan innovaatiotoiminnan edistämistä. Näihin tavoitteisiin päästään menestystekijöillä, joita ovat mm. henkilöstön työelämäosaaminen sekä kyky varmistaa alansa parhaan henkilöstön saaminen ja pysyvyys sekä jatkuva kehittyminen.

6.2 Osaamisen johtaminen ja henkilöstön kehittäminen

Osaamisen johtamisen toisena lähtökohtana strategioiden lisäksi voidaan nähdä organisaation yhteiseen dialogiin perustuva johtamiskulttuuri. Hyvän johtamisen periaatteiden mukaisesti esimiehen tulee johtaa osaamista ja muutosta luomalla oppimista tukeva työympäristö ja työilmapiiri sekä kannustamalla työntekijöitä kehittymään ja uudistumaan.

Organisatorisella tasolla osaamisen johtamisen työkaluina toimivat henkilöstösuunnitelmat, prosessit sekä tuloskortit mittareineen ja tavoitetasoineen. Nämä asettavat konkreettiset tavoitteet sille, mihin osaamisen johtamisella ja henkilöstön kehittämällä pyritään. Strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi on ensin kartoitettava organisaation nykytilanne, joka osaamisen johtamisen ja henkilöstön kehittämisen kannalta tarkoittaa esimerkiksi olemassa olevaa osaamista ja koettua työhyvinvointia. Kartoituksen työkaluina käytetään mm. eri ammatti- ja työntekijäryhmille suunnattuja osaamiskartoituksia, TOB-kyselyä sekä kehityskeskusteluja.

Yksilön tasolla henkilöstön kehittämisen apuvälineenä käytetään kehityskeskustelujen yhteydessä laadittavaa henkilökohtaista kehityssuunnitelmaa (HEKS). Tavoitteena on, että jokainen vakinainen henkilö käy vähintään kerran vuodessa dokumentoidun kehityskeskustelun esimiehensä kanssa. Henkilöstön kehittämisen toimintamuotoina perinteisen koulutuksen ja valmennuksen lisäksi käytetään mm. perehdyttämistä, mentorointia, tehtäväkiertoa ja työnohjausta. Kuviossa 9 on esitetty osaamisen johtamisen ja henkilöstön kehittämisen käytännöt ja keskeiset elementit.

Kuvio 9. Osaamisen johtamisen kokonaisuus Koulutuskeskus Salpauksessa.

6.3 Henkilöstösuunnittelu ja osaamiskartoitukset

Konsernissa tehdään ennakoivaa henkilöstösuunnittelua yksikkökohtaisissa suunnittelupalavereissa esimiesten ja henkilöstöpalveluiden kanssa. Esimiesten käytössä on suunnittelun tukena Ags-raportointi. Nykytilanteen selvittämisen lisäksi organisaatio ennakoii tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista, jotta organisaatiolla ja henkilöstöllä on aikaa kehittää

osaamistaan oikeaan suuntaan. Osaamisen ennakoitua tullaan kehittämään ennakoitiverkostoja, ennakoititietoa sekä yhteisiä ennakoitityökaluja hyödyntämällä.

Henkilöstön kehittämiseen liittyvät tarpeet kerätään yksilö-, yksikkö- ja toimialatasolla. Kehittämistarpeiden kartoittamisen apuvälineinä käytetään mm. osaamiskartoituksia, TOB-kyselyä ja kehityskeskusteluja. Tarpeita käsitellään myös erilaisissa henkilöstötilaisuuksissa, kuten tiimipalavereissa, yksikkökokouksissa ja työyhteisövalmennuksissa. Osaamiskartoituksen tavoitteena on organisaatiossa olevan osaamisen tunnistaminen ja hyödyntäminen. Lisäksi halutaan tunnistaa nykyiset ja tulevaisuuden osaamis- ja kehittämistarpeet ja jäsentää niitä kehitystyön pohjaksi. Osaamiskartoitukset toteutetaan itsearviointina 2-3 vuoden välein. Opetushenkilöstön osaamiskartoitus on toteutettu vuonna 2006.

6.4 Henkilöstön kehittämisen toimintamuodot

Perehdyttäminen on osa esimiestyötä, johtamista ja henkilöstön kehittämistä. Perehdyttämisen tavoitteena on antaa työntekijälle selkeä kuva hänen työtehtävistään, koko organisaatiosta sekä sen toimintaperiaatteista. Perehdyttäminen toteutetaan perehdytysoppaan mukaisesti.

Esimiesvalmennukset ovat esimiehille tarkoitettuja, kaksi kertaa syksyllä ja keväällä järjestettäviä koulutustilaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaista esimiesten tarvitsemaa tietoa sekä yhteisistä käytännöistä että työyhteisön toiminnasta ja toimivuudesta.

Epäpätevän opetushenkilöstön koulutukseen panostetaan erityisillä kehittämistoimenpiteillä, esimerkiksi tukemalla muodollisen pätevyuden hankkimista. Päijät-Hämeen koulutuskonsernilla on sopimus Hämeen ammattikorkeakoulun Ammatillisen opettajakorkeakoulun kanssa opettajankoulutuksen toteutuksessa Lahdessa.

Mentorointi on menetelmä, joka kehittää henkilöstön taitoja ja valmiuksia. Sen tavoitteena on kannustaa henkilöstöä oman asiantuntijuutensa kehittämiseen, ylläpitämiseen ja jakamiseen vertaisasiantuntijuuden ja kollegiaalisen vuorovaikutussuhteen avulla. Päämääränä on työyhteisöön kertyneen osaamisen, kokemusten ja näkemysten välittyminen mentoreiden kautta uusille asiantuntijoille. Työnohjauksella kehitetään työyhteisöä edistämällä sen sisäistä toimivuutta. Työnohjauksen muotoja ovat työyhteisön työnohjaus, johdon ja esimiesten työnohjaus sekä ryhmä- ja yksilötyönohjaus.

Tehtävä- ja urakierron tavoitteina on kannustaa henkilöstöä tehtävien vaihtoon ja uuden oppimiseen organisaation sisällä, tarjota mahdollisuuksia ammattitaidon lisäämiseen ja monipuolistamiseen sekä tarjota mahdollisuuksia verkottumiselle ja vertaisoppimiselle. Tehtävä- ja urakierron koordinointi on osa Osaamisfoorumin toimintaa. Osaamisfoorumin toiminnan tavoitteena on edistää henkilöstön sisäistä liikkuvuutta sijoittamalla henkilöstöä konsernin resurssien ja tarpeiden mukaan erilaisissa muutostilanteissa.

Konsernitasoiseen koulutuskalenteriin on henkilöstön osaamiskartoituksissa nousseiden koulutustarpeiden pohjalta kerätty koulutustarjontaa koko henkilöstön käyttöön.

6.5 Osaamisen johtamisen arviointi

Osaamisen johtamista ja henkilöstön kehittämistä toteutetaan ja arvioidaan Päijät-Hämeen koulutuskonsernissa systemaattisesti vuosikellon mukaisesti. Tavoitteena on, että toteutettua toimintaa ja sen tuloksia arvioidaan kattavasti. Eri tietolähteistä syntyviä osaamisen johtamisen ja henkilöstön kehittämisen raportteja käsitellään yksikkö-, tulosalue- ja konsernitasolla. Arvioinnin seurauksena tehdään korjaavia toimenpiteitä sekä tarvittaessa tarkennuksia strategioihin ja osaamisen johtamisen toimintamalleihin. Henkilöstöraportti kokoaa vuosittain keskeiset henkilöstöjohtamisen tavoitteet ja tulokset.

7 ITSEARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN SALPAUKSESSA

Ammatillisen koulutuksen kehittämisen perusteena on ammatillista koskeva lainsäädäntö. Siinä korostetaan koulutuksen järjestäjän velvollisuutta arvioida antamansa koulutuksen tuloksellisuutta tehokkuuden, vaikuttavuuden ja taloudellisuuden näkökulmista käyttäen niitä arviointiperusteita ja tavoitteita, joita toiminnalle on asetettu. Laadun kehittämistyöllä varmistetaan Salpauksen mission, vision ja strategioiden toteutuminen sekä taataan Salpauksen koulutuksen kilpailukyky.

Salpauksessa sovelletaan konsernin käytännön mukaisesti toiminnan tulosten arvioinnissa Euroopan laatupalkinto –mallia (EFQM) ja tasapainotettua tulokorttia (BSC –tulokortti). EFQM –malli muodostaa viitekehyksen koko Salpauksen toiminnan kehittämiseksi. Sen arviointialueet ovat seuraavat:

Toimintaa koskevat arviointialueet

- johtaminen
- toimintaperiaatteet ja strategiat
- henkilöstön kumppanuudet ja resurssit
- prosessit

Tuloksia koskevat arviointialueet

- asiakastulokset
- henkilöstötulokset
- yhteiskunnalliset tulokset
- keskeiset suorituskykytulokset

EFQM- malli velvoittaa myös systemaattista palautteen keräämistä. Näin Salpaus voi joustavasti reagoida sekä opiskelijoilta, työelämältä, sidosryhmiltä ja henkilöstöltä saamansa palautteen pohjalta uusiin alueellisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin haasteisiin sekä kehittää ja parantaa toimintaansa.

Salpauksen strategiassa sekä toiminta- ja taloussuunnitelmassa (TTS) tavoitteet on jaoteltu BSC - tuloskorttinäkökulmiin: yhteiskunnallinen ja asiakasvaikuttavuus, talouden ja resurssien hallinta, prosessit ja rakenteet sekä innovatiivisuus ja henkilöstö. Toiminta- ja taloussuunnitelmassa määritetyt tavoitteet johdetaan strategian kriittisistä menestystekijöistä. Tavoitteille asetetaan mittarit ja niille tavoitearvot, joilla toiminnan toteutumista arvioidaan vuosittain.

Salpauksen johtoryhmä pitää yllä vuosikelloa, jonka mukaan keskeiset toimenpiteet, myös arviointiin liittyvät, ajoitetaan. Tähän liittyvät mm. eri toimintoja koulutusaloja koskevat auditoinnit, toimialakohtaiset tulosneuvottelut jne.

Salpauksessa laaditaan vuosittain tarkistettava arviointisuunnitelma, joka on kaksiosainen. Se sisältää:

- Arvioinnin toteuttamisen periaatteet ja toimintatavat
- Toiminta- ja taloussuunnitelman kauden arviointisuunnitelma täsmennettynä talousarviovuoden arvioinnin toteuttamissuunnitelmalla (arviointikellon mukaisesti): arvioinnin kohteet, aikataulu, menetelmät, vastuut ja osallistujat.

Arviointisuunnitelmaan sisältyy pysyvinä arviointeina seuraavat: Salpauksen koko toiminnan arviointi EFQM- mallilla, vuosittain tehtävät aloittavien ja päättävien opiskelijoiden kyselyt, TOB eli työolobarometri (henkilöstön hyvinvointi) konsernin aikataulun mukaisesti, henkilöstön osaamiskartoitus henkilöstöryhmittäin konsernin aikataulun mukaisesti.

OSA II

OPETUSSUUNNITELMAPERUSTEINEN AMMATILLINEN KOULUTUS

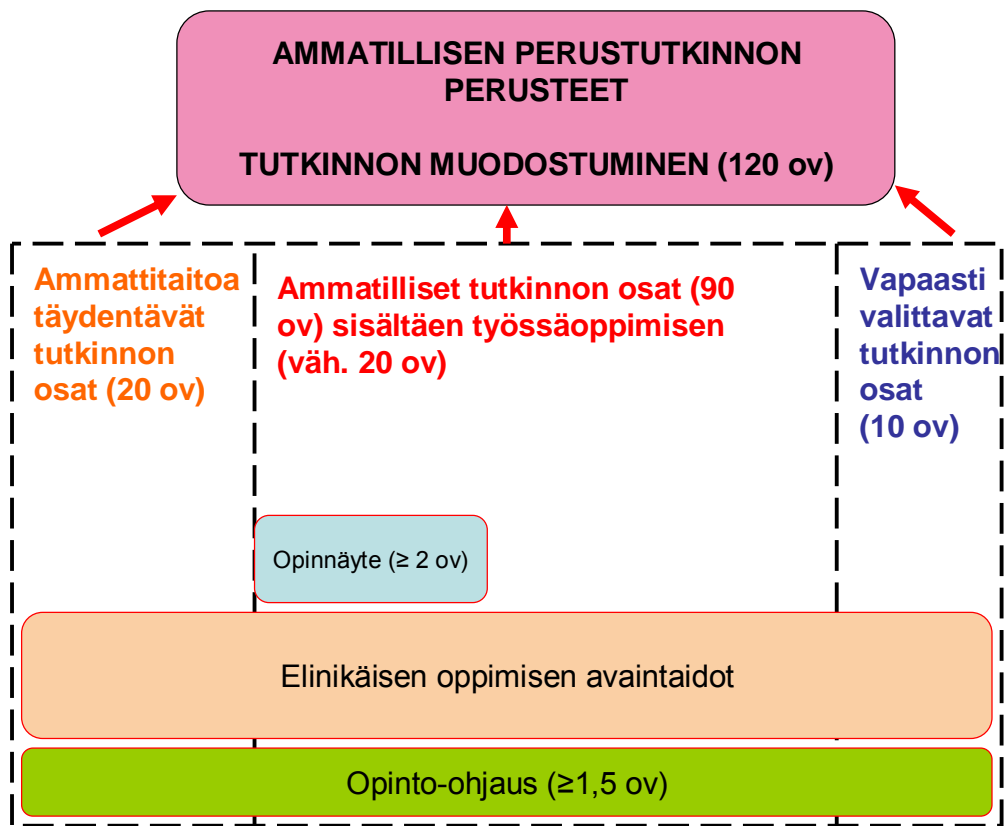
8 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMISTAVAT

8.1 Ammatillinen perustutkinto

Ammatillista peruskoulutusta järjestetään Salpauksessa kaikilla koulutusaloilla. Tutkinnot antavat laaja-alaiset perusvalmiudet alan tehtäviin ja lisäksi erikoistuneemman osaamisen yhdellä tutkinnon osaamisalueella (= koulutusohjelmat tai osaamisalat). Tutkinnon suunnittelussa otetaan huomioon, miten ja millaisilla ammatillisten tutkinnon osien valinnoilla tutkinnon laaja-alainen ammatillinen osaaminen saavutetaan. Tutkintoon kuuluvan oman ammattialan ammattitaitovaatimukset tulee olla riittävät, jotta tutkinto- ja koulutusohjelma- tai osaamisalakohtainen osaaminen on työelämän vaatimusten mukaista ja tutkintonimikkeen käyttö on perusteltua. Kolmivuotinen ammatillinen perustutkinto tuottaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden.

8.1.1 Ammatillisen perustutkinnon muodostuminen

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 120 ov, josta ammatilliset tutkinnon osat ovat yhteensä 90 ov, ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat 20 ov ja vapaasti valittavat tutkinnon osat 10 ov. Ammatillisen perustutkinnon muodostuminen on esitetty kuviossa 10.

Kuvio 10. Ammatillisen perustutkinnon muodostuminen (Hätönen 2006; mukailtu Kuosa & Paasonen 2009).

Ammatillisessa peruskoulutuksessa tutkinnon osan laajuus on aina 5:llä jaollinen ja pakollisten ammatillisten tutkinnon osien laajuudet ovat pääsääntöisesti 10–20 ov. Ammatillisessa peruskoulutuksessa ammatillisten valinnaisten tutkinnon osien laajuudet voivat olla 5–20 ov.

Tutkintokohtaisissa opetussuunnitelman perusteissa tutkinnon osat on nimetty työelämän toimintakokonaisuuksien pohjalta ja niihin on laadittu ammattitaitovaatimukset, tavoitteet ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammatillisiin tutkinnon osiin ammattitaidon osoittamistavat.

8.1.2 Ammatillisen perustutkinnon suoritustavat

Ammatillinen perustutkinto suoritetaan yleensä oppilaitosmuotoisena ammatillisena peruskoulutuksena opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Perustutkinnon voi suorittaa omaehtoisena koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena.

Omaehtoisella koulutuksella tarkoitetaan sellaisia opintoja, joihin opiskelija hakeutuu omasta aloitteestaan ja joita kustantaa ja valvoo Opetushallitus/Lääninhallitus (vrt. työvoimakoulutus, oppisopimuskoulutus ja yritysten henkilöstökoulutus).

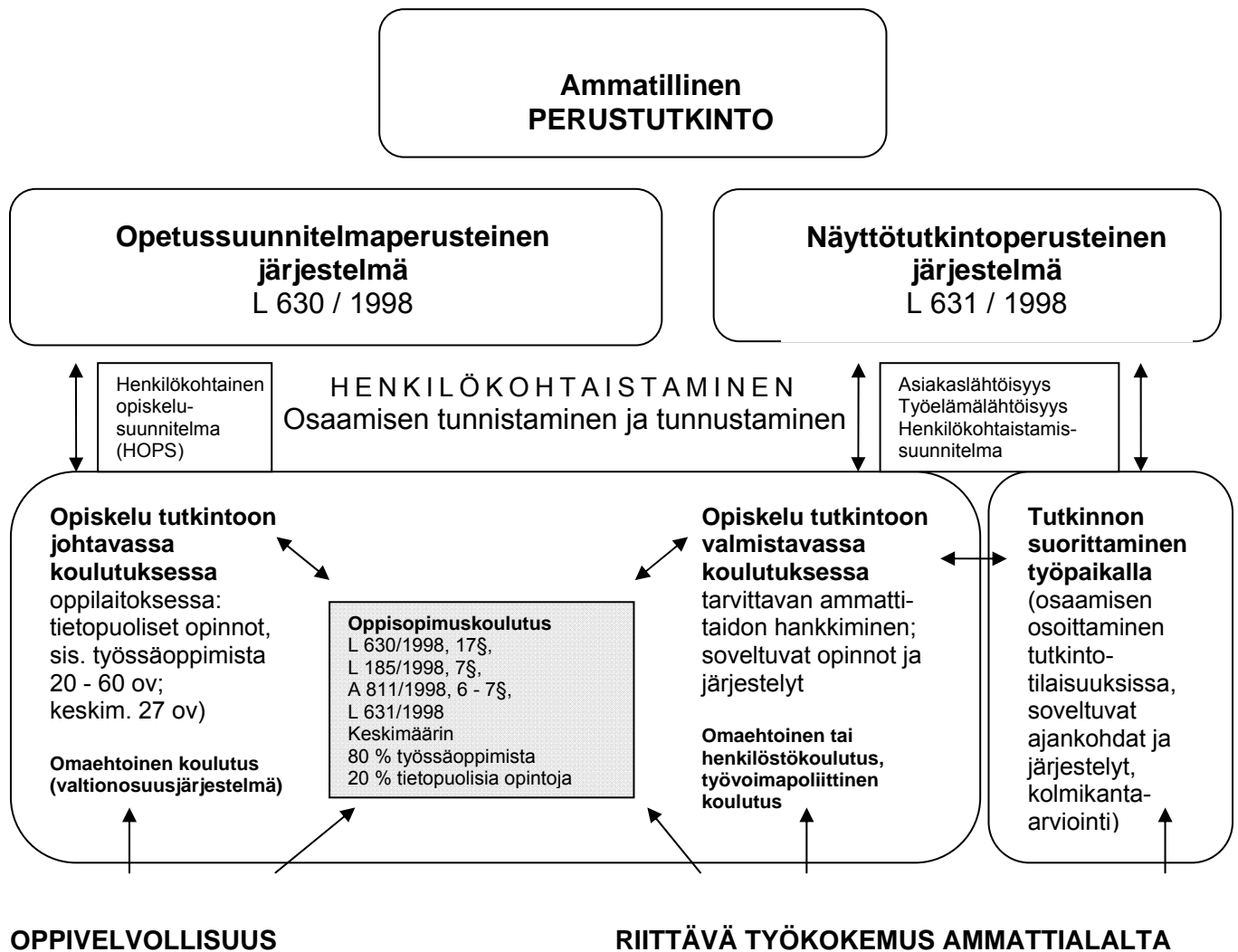
Omaehtoinen koulutus voi olla joko tutkintotavoitteista, osatutkintotavoitteista tai lyhyempää, ei-tutkintoon johtavaa koulutusta.

Omaehtoista koulutusta järjestetään sekä päivä- että iltaopiskeluna sekä opiskelumuotojen eri yhdistelminä eli monimuotokoulutuksena. Oppilaitoksessa tapahtuvaa lähiopiskelua voidaan tukea itsenäisellä etäopiskelulla.

Aikuiset, joilla on riittävästi työelämäkokemusta, ohjataan suorittamaan ammatillinen perustutkinto pääsääntöisesti näyttötutkintojärjestelmän piirissä ao. tutkinnon valtakunnallisten perusteiden mukaan. Näyttötutkinnon voi suorittaa oppisopimuskoulutuksena, työvoimapolitiittisena koulutuksena, opetusministeriön rahoittamana omaehtoisena koulutuksena tai työpaikan järjestämänä henkilöstökoulutuksena. Ammattitaitovaatimukset nuorten ja aikuisten tutkintosuoritusten osalta ovat samat, mutta näyttötutkintojärjestelmään liittyvää valmistavaa koulutusta ei ole sisältöjen, laajuuden tms. osalta määritetty.

Oppisopimuskoulutus perustuu opiskelijan ja työnantajan väliseen oppisopimukseen, jonka koulutuksen järjestäjä vahvistaa. Oppisopimuskoulutus tapahtuu pääasiassa työpaikoilla, jota täydennetään lähiopetusjaksoilla oppilaitoksissa.

Koko tutkinnon suorittaminen on ammatillisessa peruskoulutuksessa (L 630/98) aina ensisijainen tavoite. Tutkinto tulee voida suorittaa suunnatun ammattipätevyyden tuottama osa tai osia kerrallaan ja siksi tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset määritetään siten, että yhden tai useamman tutkinnon osan suorittamisella voi työllistyä. Ammatillisen perustutkinnon suoritustavat on esitetty kuviossa 11.

Kuvio 11. Ammatillisen perustutkinnon suorittamistavat.

8.1.3 Opinnäyte

Ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyy opinnäyte, jonka laajuus on vähintään 2 ov. Opinnäyte sisältyy ammatillisiin tutkinnon osiin ja se arvioidaan niiden tutkinnon osien yhteydessä, joihin se sisältyy.

Opinnäytteessä opiskelija suunnittelee ja tekee omaa osaamistaan kokoavan opinnäytteen, joka voi olla esimerkiksi tuote, työnäyte, portfolio tai esitys. Siinä opiskelija tunnistaa keskeiset ammatilliset vahvuutensa ja kehittää opinnäytettä tehdessään luovuuttaan ja innovatiivisuuttaan sekä edistää

ammattillista kasvuaan. Opiskelija esittelee ja arvioi opinnäytteensä sekä sen suunnittelun ja toteutuksen. Opinnäytteen avulla opiskelija edistää opinnäytteellä omaa työllistymistään.

On suositeltavaa, että opinnäyte on omaan ammattialaan liittyvä toiminnallinen työtehtäväkokonaisuus (projekti), tuote tai muu ammattityö. Ammattityö voi olla myös esimerkiksi näyttelyn tai muun toiminnan järjestäminen.

Mikäli opinnäyte arvioidaan osana tai kokonaan ammattiosaamisen näyttönä, tulee ammattiosaamisen toimikunnan hyväksymässä arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelmassa olla kirjattuna tämä mahdollisuus.

Opinnäytteestä merkitään päättötodistukseen laajuus ja nimi, erillistä arvosanaa ei anneta.

8.2 Erityisopetus

Erityisopetusta tarvitseville laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Erityisopetusta toteutetaan joko ammatillisen perustutkinto-opetuksen ryhmiin integroituna tai erityisryhmissä yksilöllisenä opetuksena. Erityisopetuksen integroidussa mallissa huolehditaan tarpeellisten tukitoimien järjestämisestä opiskelijoille.

Erityisryhmissä järjestettävään erityisopetukseen voi hakeutua opiskelemaan, mikäli opiskelija on suorittanut peruskoulun/perusopetuksen oppimäärän yksilöllistetyn/mukautetun opetussuunnitelman mukaan.

Koulutuskeskus Salpauksessa opetusta erityisryhmissä järjestetään seuraavissa perustutkinnoissa:

- levyseppähitsaaja, kone- ja metallialan perustutkinto, Lahti
- vaatetusompelija, tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinto, Hollola
- kotitalousyrittäjä, kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto, Orimattila
- kuva-artsaani, kuvallisen ilmaisun perustutkinto erityistä tukea tarvitseville, Kaarisilta
- muusikko, musiikkialan perustutkinto erityistä tukea tarvitseville, Kaarisilta

Erityisopetuksesta on laadittu oma erityisopetuksen suunnitelma, joka on opetussuunnitelman yhteisen osan liite.

8.3 Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat koulutukset

8.3.1 AVA - Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

Koulutuskeskus Salpauksen AVA – koulutuksen tavoitteena on ohjata ja tukea nuorta hakeutumaan ammatillisiin opintoihin. Valmentava koulutus on tarkoitettu ohjausta ja yksilöllistä tukea tarvitsevalle nuorelle ja se on erityisopetusta. Koulutuksen laajuus on 20–40 opintoviikkoa. AVA -ryhmiä on yhteensä kuusi ja ne toimivat Lahdessa, Orimattilassa, Heinolassa ja 1.8.2009 alkaen myös Nastolassa.

AVA – koulutuksessa työelämään ja koulutukseen tutustumisjaksoilla opiskelija punnitsee soveltuvuuttaan eri aloille, opettelee työelämän sääntöjä ja työyhteisötaitoja. Peruskoulun tiedot kerrataan matematiikassa, äidinkielessä, englannissa ja ruotsissa. Opetussuunnitelmaan kuuluu lisäksi tietotekniikan opintoja, liikuntaa ja terveystietoa. Koulutus lisää opiskeluvalmiuksia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja ja yleisiä arkielämän taitoja. Opetus on pienryhmäopetusta. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joka sisältää myös suunnitelman koulutuspolusta eteenpäin. Lisäksi opiskelija saa AVA – koulutusvuoden aikana monipuolisesti valmennusta uusia elämäntilanteita varten. Myös tarkoituksenmukainen nivelvaiheen tuki opiskelijan siirtyessä AVA – koulutuksesta eteenpäin tukee opiskelijan kiinnittymistä jatko-opintoihin. Koulutusten aikana suoritetuista opinnoista osa voidaan lukea hyväksi ammatillisissa opinnoissa.

Joustava ja hyvin sujuva opiskelu edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Tärkeimmät yhteistyötahot ovat opiskelijan, hänen huoltajansa ja opetushenkilöstön lisäksi koulunkäyntiavustaja, opintojen ohjaaja, oppimisstudion opettaja, terveydenhoitaja, kuraattori sekä psykologi. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä myös sosiaali- ja terveystoimen tai muun tarvittavan tahon kanssa.

8.3.2 Ammattistartti - ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus

Koulutuskeskus Salpauksen Ammattistartti on tarkoitettu opiskelijoille, jotka eivät vielä tarkkaan tiedä, mihin ammattiin haluaisivat opiskella tai tarvitsevat lisäohjausta ja mahdollisuuden korottaa peruskoulun arvosanoja tullakseen hyväksytyksi ammatilliseen koulutukseen. Koulutuksen laajuus on 20–40 opintoviikkoa.

Koulutus tarjoaa mahdollisuuden sellaisille opiskelijoille, jotka tarvitsevat lisää aikaa ja ohjausta ammatinvalintaan ja urasuunnitelmien tekemiseen tai nuorille, joilla on riittämättömät valmiudet hakeutua tai tulla hyväksytyksi ammatilliseen koulutukseen. Ammatillisen koulutuksen tai lukio-opinnot keskeyttäneet voivat myös hakeutua Ammattistartille pohtimaan omia koulutuspolkujaan ja etsimään itselle paremmin sopivia koulutusvaihtoehtoja.

Ammattistartilla saa ohjausta koulutusalan valintaan. Koulutuksiin ja työelämään tutustumisjaksot lisäävät ammattien, työelämän ja eri alojen tuntemusta, myös ammatilliset opinnot tulevat tutuksi. Ammatillisissa opinnoissa tarvittavat valmiudet ja yleiset opiskelutaidot vahvistuvat.

Opetussuunnitelma pitää sisällään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen opetusta, opiskelutekniikkaa sekä arjessa tarvittavia taitoja ja valmiuksia. Ammattistartilla opiskellaan myös matematiikkaa, äidinkieltä, englantia ja ruotsia peruskoulun lisäopetuksen opetussuunnitelman mukaan. Opetus järjestetään yhteistyössä Kärpäsen peruskoulun kanssa ja opiskelijoilla on mahdollisuus korottaa peruskoulun numeroita. Koulutuksen aikana voi suorittaa hygieniapassin, tularityö- ja työturvallisuuskortin sekä kansalaisen tietokoneajokortin (@-kortin). Koulutusten aikana suoritetuista opinnoista osa voidaan lukea hyväksi ammatillisissa opinnoissa.

Ammattistartin jälkeen opiskelijan käsitys ammanteista ja erilaisista koulutuksista on selkiintynyt, nuorelle on kertynyt kokemusta työelämästä ja hän on tutustunut lähemmin muutamaan itseään kiinnostavaan koulutusalaan. Myös oppimisvalmiudet ovat vahvistuneet ja peruskoulun keskeiset tiedot ovat kerrattuna.

Myös Ammattistartilla opiskelijoiden oppimisen edistäminen ja arjen hallinnan vahvistaminen edellyttävät moniammatillista yhteistyötä niin oppilaitoksen sisällä kuin ulkopuolisten tahojenkin kanssa. Yhteistyö kotiväen kanssa on keskeistä. Yhteistyön tarkoituksena on edistää opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, edistää opiskelua sekä mahdollistaa opiskelijalle tuen saanti opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevissa asioissa.

8.3.3 Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus

Koulutuskeskus Salpauksen maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelmassa on kuvattu tarkemmin periaatteet ja menettelytavat koulutuksen järjestämiseksi (Koulutuskeskus Salpaus 2008).

Koulutuskeskus Salpauksessa järjestettävä maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus perustuu ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (L 630/98, 3§) ja asetukseen (A 811/98, 21§). Koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat kielellisiä ja muita lisävalmiuksia tutkintoon johtavaan ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymistä varten.

Valmistavan koulutuksen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa.

Ammatillisiin opintoihin hakeutuminen ja opiskelusta suoriutuminen eivät ole itsestään selviä tai helppoja asioita nuorille ja aikuisille maahanmuuttajille uuden kielen, koulutusjärjestelmän erilaisuuden ja erilaisten oppimis- ja opetuskäsitysten sekä toimintatapojen viidakossa. Hyvin suuri osa maahanmuuttajista tarvitsee ennen ammatillisen opiskelun aloittamista suomen kielen taitonsa parantamista, tutustumista suomalaisiin opiskelukäytäntöihin, tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja erilaisista opiskelumahdollisuuksista ja opiskelun vaatimuksista eri koulutusaloilla. Lisäksi he tarvitsevat ammattitaitoista ohjausta ja tukea omien tulevaisuuden suunnitelmiensa ja ammatinvalinnallisten ratkaisujensa tekemiseen. Vaikka omassa maassa hankitut ammatilliset valmiudet ja osaaminen eivät usein vastaakaan suomalaisen työelämän vaatimuksia, on jo hankittua osaamista mahdollista ja tärkeää pystyä hyödyntämään uuden oppimisen rinnalla.

Ammatilliseen opiskeluun etukäteen valmentautumista tarvitaan erityisesti myös siksi, että ammatillisessa koulutuksessa maahanmuuttajaopiskelija opiskelee yhdessä suomalaisten kanssa. Häneen kohdistuu monenlaisia odotuksia ja vaatimuksia, ja eri tilanteissa häneltä edellytetään suomalaisen kulttuurin pelisääntöjen tuntemusta ja kysytään taitoa ja rohkeutta osallistua erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Hänen tulee myös osata opiskella sekä itsenäisesti että osana ryhmää ja kehittyä hallitsemaan oman alansa kieltä ja sanastoa sekä kirjallisesti että suullisesti.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus toimii maahanmuuttajataustaiselle opiskelijalle hänen valmiuksiaan ja voimavarojaan vahvistavana siltana suomalaisiin opiskelukäytänteisiin, työelämän toimintatapoihin ja onnistuneisiin ammatillisiin opintoihin.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus on tarkoitettu sellaisia maahanmuuttajia varten, joilla on suomen kielen peruskielitaito. Koulutuksen aloittava opiskelija tarvitsee kielellisten ja muiden tiedollisten lähtövalmiuksien parantamista sekä valmennusta suomalaiseen opiskelu- ja työkuulttuuriin suoriutuakseen tutkintoon johtavasta ammatillisesta peruskoulutuksesta. Koulutus ei ole erityisopetusta, vaan sen tarkoitus on vahvistaa ja parantaa niitä valmiuksia, jotka maahanmuuttajalla suomalaisiin opiskelijoihin nähden ovat erilaiset maahanmuutosta sekä erilaisesta kieli- ja kulttuuritaustasta johtuen.

Valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten siten, että opiskelija pystyy koulutuksen jälkeen seuraamaan opetusta ja suoriutumaan tutkintoon johtavasta ammatillisesta peruskoulutuksesta.

Koulutuksen tavoitteena on myös tukea opiskelijan kokonaispersoonallisuuden kasvua ja lisätä hänen suomalaisen opiskelu- ja työkultuurin tuntemustaan. Valmistava koulutus on tarkoitettu sekä nuorten että aikuisten ammatilliseen peruskoulutukseen aikoville henkilöille. Koulutus antaa valmiudet ammatilliseen peruskoulutukseen.

8.4 Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutus on työvaltainen koulutuksen järjestämismuoto. Oppisopimus perustuu työnantajan ja opiskelijan väliseen kirjallisesti tehtyyn määräaikaiseen työsopimukseen. Myös yrittäjälle voidaan järjestää oppisopimuskoulutusta omassa yrityksessään, jolloin oppisopimus ei perustu työsopimukseen vaan yrittäjän ja koulutuksen järjestäjän väliseen sopimukseen. Oppisopimuskoulutuksena on mahdollista suorittaa perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja sekä ei-tutkintotavoitteista lisäkoulutusta. Oppisopimuskoulutusta voidaan toteuttaa perustutkinnoissa joko opetussuunnitelma- tai näyttötutkintoperusteisena.

Oppisopimuskoulutuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettäviä opintoja täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Opetussuunnitelmaperusteiseen oppisopimuskoulutukseen ei sisälly pakollisia taito- ja taideaineiden opintoja. Oppisopimuskoulutuksessa työssä oppimisesta vastaa työnantaja ja tietopuolisista opinnoista sekä näytöistä oppilaitos.

Oppisopimukseen liitetään henkilökohtainen opiskeluohjelma, josta ilmenevät

- suoritettava tutkinto sekä perustutkinnoissa tutkinnon laajuus
- keskeiset työtehtävät
- koulutukseen sisältyvä tietopuolinen opetus
- tietopuolisten opintojen ajoittuminen koulutusajalle vastuulliset kouluttajat.

Henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa on otettava huomioon ja luettava hyväksi opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus. Opiskeluohjelman laativat yhdessä opiskelija, työnantaja ja koulutuksen järjestäjä siten, että se on liitettävissä oppisopimukseen sopimusta hyväksyttäessä.

Oppisopimuskoulutuksessa työnantajalle maksetaan työpaikalla tapahtuvan koulutuksen järjestämisestä koulutuskorvausta siten kuin työnantaja ja koulutuksen järjestäjä sopivat ennen sopimuksen hyväksymistä. Koulutuksen järjestäjä vastaa oppisopimuskoulutuksen johdosta ja oppisopimusten valvonnasta.

Oppisopimuskoulutuksen määrä on lisääntynyt voimakkaasti 1990-luvulta lähtien.

Valtakunnallisissa koulutuksen arviointia ja kehittämistä koskevissa raporteissa ja suunnitelmissa korostetaan oppisopimuskoulutuksen määrällisen lisäämisen rinnalla oppisopimuskoulutuksen laadun varmistamista ja kehittämistä (esimerkiksi Koulutuksen arviointineuvoston työpaikalla tapahtuvan oppimisen arviointiraportti ja Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007-2012). Oppisopimuskoulutuksen laadun erityisiä haasteita ovat työssä oppimisen systemaattinen kehittäminen, työpaikkakouluttajien koulutus, hyvien käytäntöjen levittäminen, roolien ja vastuun tarkentaminen ja henkilökohtaistaminen. Oppisopimuskoulutuksen verkostomainen toteuttamistapa on jo itsessään haaste laadunhallinnalle.

Oppisopimuskoulutusopiskelijat ovat pääsääntöisesti olleet aikuisopiskelijoita. Koulutuskeskus Salpauksen oppisopimusopiskelijoista alle 25-vuotiaita on noin 15 prosenttia (tilanne 19.11.2008). Valtakunnallisissa koulutuspoliittisissa linjauksissa korostetaan nuorten oppisopimuskoulutuksen lisäämistä ja kehittämistä ns. tuetun oppisopimusopiskelun avulla. Lisäksi tulevaisuuden haasteena on maahanmuuttajataustaisten ja vaikeasti työllistyvien oppisopimuskoulutuksen kehittäminen. Edellä kuvattujen asiakasryhmien määrän nousu oppisopimuskoulutuksessa edellyttää oppisopimustoimijoilta työorientaation ja työtapojen uudistamista. Lisäksi osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta on ehdotettu oppisopimustyyppisen koulutuksen käyttöä korkeakoulujen täydennyskoulutuksessa.

8.5 Lukiokoulutus

Lukiolain (L 629/1998) mukaan lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikaan.

8.5.1 Lukiokoulutus Nastolassa

Koulutuskeskus Salpauksen lukion nimi on Koulutuskeskus Salpaus, lukiokoulutus, Nastola (aiemmin Nastopoli -lukio). Aikuislinjan nimi on Koulutuskeskus Salpaus, lukiokoulutus, aikuislinja, Nastola.

Lukio sijaitsee edelleen Nastolassa Nastopoli -nimisessä kiinteistössä, osoitteessa Rakokiventie 2, 15550 Nastola. Lukio toimii normaalina yleislukiona noudattaen valtakunnallista tuntijakoa. Lisäksi lukiolle on määrätty tekniikkaan painottuva erityinen tehtävä, jota toteutetaan ns. tekniikkalinjalla.

Opetus Nastolassa tapahtuu joustavasti, ammattitaitoisesti ajan muutoksia seuraten ja vahvassa yhteistyössä Koulutuskeskus Salpauksen ammatillisen koulutuksen sekä Päijät-Hämeen lukioiden kanssa. Oppitunnit ovat yleisesti käytetyn 75 minuutin mittaisia. Lisäksi hyödynnetään pienten ryhmien kohdalla videoneuvotteluopetusta yhteistyössä lukioiden kesken sekä laajasti myös muuta verkko-opetusta. Kaikki lukion opiskelijat totutetaan mm. verkko-oppimisalustan käyttöön.

Salpauksen lukiolla Nastolassa toimii kolme linjaa:

- nuorten lukiokoulutus, jossa opetus toteutetaan valtakunnalliseen lukion opetussuunnitelman perusteisiin perustuvan opetussuunnitelman ja tuntijaon mukaisesti
- tekniikkalinja, jolla opiskelija voi painottaa opintojaan tekniikkaan (tekniikkalinjan tuntijako)
- aikuislinja, jolla toteutetaan valtakunnallista aikuislukion opetussuunnitelmaa ja tuntijakoa

8.5.2 Ammattiin opiskelevan lukio-opinnot ja ylioppilastutkinto

Ammatillista koulutusalaan opiskeleva voi suorittaa ammatilliseen perustutkintoon sisältyvänä lukio-opintoja enintään 40 ov ja lisäksi ylioppilastutkinnon. Tällöin opiskeluaika peruskoulupohjaisena on 3-3½ vuotta.

Opiskelija voi suorittaa myös yhdistelmän ammatillinen perustutkinto, lukion koko oppimäärä sekä ylioppilastutkinto. Tällöin opiskeluaika on pääsääntöisesti 4 vuotta.

Ammattiin opiskelevalla on oikeus osallistua ylioppilaskokeeseen opiskeltuaan 60 ov omaa ammatillista tutkintoaan. Ylioppilaskokeet kuitenkin laaditaan lukion oppimäärän kunkin aineen pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien sisällön pohjalta. Tämän vuoksi Koulutuskeskus Salpauksessa tarjotaan ammatillisen tutkinnon ohessa ylioppilastutkintoon tähtääville mahdollisuus opiskella neljän pakollisen ylioppilaskokeen aineiden lukion pakolliset sekä mahdollisuuksien mukaan valtakunnallisia syventäviä lukiokursseja ennen ylioppilaskokeeseen osallistumista. Kurssit toteutetaan pääsääntöisesti lähiopetuksena, mutta myös verkkoavusteista opetusta kehitetään jatkuvasti vastaamaan tarvetta. Opiskelija voi koulun luvalla (maksaja) suorittaa opintoja myös ilta- ja aikuis- ja etälukioissa.

Opintoihin pääsyn rajana on pääsääntöisesti perusasteen päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvo vähintään 7 tai suunnitellun ylioppilaskokeen aineissa arvosana 7. Lukio-opintoja ei suositella aloitettavaksi tätä heikommilla arvosanoilla, koska kokemus on osoittanut alle 7 arvosanoin aloitettujen lukio-opintojen keskeytyvän lähes poikkeuksetta. Lukio-opinnot suoritetaan joko puhtaina lukiojaksoina tai ns. sekajaksoina, jolloin samassa jaksossa on osa päivästä ammatillisia ja osa lukio-opintoja.

8.5.3 Lukio-opintojen toteutus Ståhlberginkadun ja Vipusenkadun kampuksilla opiskeleville

Ståhlberginkadun ja Vipusenkadun kampuksilla opiskeleville tarjotaan mahdollisuus lukio-opintoihin siten, että lukiokurssien opetus järjestetään keskitetysti Ståhlberginkadun kampuksella. Lukio-opintojen toteutuksesta vastaa Koulutuskeskus Salpaus, lukiokoulutus, Nastola, yhteistyössä ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien opetuksen kanssa. Opetuksessa noudatetaan nuorten lukion opetussuunnitelmaa, mutta ylioppilaskokeeseen osallistutaan aikuislinjan kautta ja kokeen suorittamispaikka on pääsääntöisesti Nastola.

Opetettavat aineet ovat äidinkieli (ÄI), toinen kotimainen B-taso (RUB), vieraana kielenä A-tason englanti (EA), lyhyt matematiikka (MAB) sekä reaaliaineena psykologia (PS). Muiden lukioaineiden, kuten esimerkiksi pitkän matematiikan tai fysiikan, opetuksen toteutus riippuu kysynnän määrästä.

8.5.4 Ammattiin opiskelevien lukio-opinnot Nastolassa

Nastolan toimipisteessä ammattiin opiskelevalla on mahdollisuus suorittaa yksittäisiä lukiokursseja, vain ylioppilastutkintoon tähtääviä lukio-opintoja tai koko lukion oppimäärä. Lukio-opintojen

toteutustapa (lukioryhmiin integroituna vai omana ryhmänä) sekä ajoitus riippuu opiskelijamäärästä.

8.5.5 Lukio-opinnot muissa Koulutuskeskus Salpauksen toimipisteissä

Muissa Koulutuskeskus Salpauksen toimipisteissä lukio-opintoja toteutetaan seuraavasti:

Orimattila: Erkkö-lukio, toteutustapa vaihtojaksot ammatillisille opiskelijoille, tavoite ylioppilastutkinto tai myös koko lukion oppimäärä. Myös yksittäisten lukiokurssien opiskeleminen on mahdollista.

Heinola: Heinolan lukio, toteutustapa vaihtojaksot ammatillisille opiskelijoille, tavoite ylioppilastutkinto tai myös koko lukion oppimäärä. Myös yksittäisten lukiokurssien opiskeleminen on mahdollista.

Hollola: Hollolan lukio, toteutustapa vaihtojaksot ammatillisille opiskelijoille, tavoite ylioppilastutkinto tai myös koko lukion oppimäärä. Myös yksittäisten lukiokurssien opiskeleminen on mahdollista.

Asikkala: Vääksyn Yhteiskoulun lukio, toteutustapa vaihtojaksot ammatillisille opiskelijoille, tavoite ylioppilastutkinto tai myös koko lukion oppimäärä. Myös yksittäisten lukiokurssien opiskeleminen on mahdollista.

Toteutuksesta laaditaan paikalliset yhteistyösopimukset, joissa määritellään toteutustapa, -vastuu sekä kustannukset ja niiden jakaminen.

8.5.6 Kesäajan lukio-opinnot

Alueellisen toisen asteen koulutusyhteistyöryhmän toimesta järjestetään lukion opetussuunnitelman mukaisia lukiokursseja myös kesällä siten, että kesäkuun alussa on mahdollisuus opiskella kaksi kurssia ja elokuun alussa kaksi kurssia. Näihin opintoihin on yhdistelmäutkintoa opiskelevalla mahdollisuus osallistua koulun (maksaja) luvalla. Näiden kesäopintojen ajasta ja toteutuksesta vastaa Lahden Yhteiskoulun aikuislukio.

9 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTAVAT

Opetuksen järjestämistavoilla tarkoitetaan opetuksen toteuttamistapoja (esim. lähi-, etä-, verkko-opetus ja itsenäinen opiskelu), erityisopetuksen järjestämistä ja opintojen jaksottamista ja modulointia sekä oppimis- ja opetusmenetelmiä.

Opetuksen järjestämistavat ovat sidoksissa mm. oppimiskäsityksiin. Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnolle asetetut tavoitteet, saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta ja tukea oppilaitoksen kaikkina työpäivinä.

Opetus tulee järjestää mahdollisimman opiskelijälähtöisesti, HOPSit ja HOJKSit huomioiden. Tutkintokohtaisten opetussuunnitelmien tulee tarjota monenlaisia opintojen suoritustapoja, jotka antavat opiskelijalle mahdollisuuksia kokeilla ja löytää omaan oppimistyyliinsä sopivia opiskelumenetelmiä ja oppimistapoja. Monimuotoiset opetusmenetelmät tukevat opiskelijan itseohjautuvuutta. Pedagoginen johtajuus korostuu tässä yhteydessä. Kapeimmillaan pedagoginen johtajuus on opetustavoitteiden ja opetussuunnitelmien toteuttamista ja kehittämistä; laajimmillaan oppilaitoksen kaikkien jäsenten; opiskelijoiden, opettajien ja henkilökunnan kasvusta ja kehittymisestä huolehtimista. Henkilöstön koulutuksen pysyvä painopistealue Salpauksessa on pedagoginen osaaminen.

9.1 Opetuksen toteuttamistavat

Lähiopetus:

Lähiopetus sisältää esimerkiksi oppilaitoksen tiloissa tapahtuvaa opetusta, ryhmätyöskentelyä, seminaareja, harjoitustöitä ja teknisten apuvälineiden käyttöä. Lähiopetus voi pitää sisällään myös asiakastöitä, vierailuja alan kohteisiin jne. Lähiopetuksen tuntimäärän määrittelee koulutuksen järjestäjä erikseen lukuvuosittain.

Itsenäinen opiskelu:

Opintojen järjestämisessä on olennaista se, että opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta. Yksi opintoviikko tarkoittaa opiskelijan 40 tunnin työpanosta. Opiskelija voi tarvita tietyn kokonaisuuden opiskeluun pidemmän tai lyhyemmän ajan. Opintoviikko sisältää järjestettyä opetusta ja itsenäistä opiskelua. Tämä tarkoittaa sitä, että opettaja tiedottaa opiskelijoille itsenäisen

opiskelun merkityksestä opintojen osana. Ryhmänohjaajan tunnit tulee näkyä opiskelijan lukujärjestyksessä.

Etäopetus:

Etäopetus on ohjattu tai ohjeistettu opetusmuoto, jossa opiskelija itsenäisesti opiskelee oppilaitoksen ohjeiden mukaan tiettyä aineistoa esimerkiksi kotona, työpaikalla tai verkko-opiskeluna. Tarvittaessa opiskelija saa neuvoja oppilaitokselta esimerkiksi puhelinaikoina tai sähköpostin kautta. Etäopiskeluosuus on tavallisesti osa kokonaisuutta, joka alkaa ja päättyy lähiopetusjaksoilla.

Monimuoto-opiskelu:

Monimuoto-opiskelu on opetusmuoto, jossa etä- ja lähiopetus vuorottelevat erilaisten opetusjärjestelyjen, kuten esim. ohjatun etäopetuksen ja lähiopetuksen yhdistelmänä.

Verkkoavusteinen opetus:

Verkkoavusteinen opetus on opetusmenetelmä, joka voidaan jakaa ohjattuun verkkoavusteiseen opetukseen, itseopiskeluun verkossa sekä monimuoto-opetukseen, jossa yhdistellään lähiopetusta ja verkkoavusteista opetusta. Peruslähestymistavat verkkoavusteisessa opetuksessa ovat oppimateriaalikeskeinen ja vuorovaikutuskeskeinen lähestymistapa. Nimensä mukaisesti materiaalikeskeisessä keskitytään digitaalisen materiaalin tuottamiseen, kun taas vuorovaikutuskeskeisessä ovat päähuomion kohteena opetuksen, ohjauksen ja opiskelun vuorovaikutusprosessit.

Verkkoavusteinen opetus voi varsinaisen verkko-oppimisympäristössä työskentelyn lisäksi sisältää lähiopetusta, projektitöitä tai esimerkiksi työssäoppimista muissa oppimisympäristöissä.

Koulutuskeskus Salpauksessa Nuorten koulutuksen pedagogisessa kehittämissyöryhmässä (NUKE-työryhmä) verkko-opetus opetuksen toteuttamistapana määritellään verkkoavusteiseksi opetukseksi. Verkkoavusteinen opetus on vuorovaikutuskeskeinen opetusmenetelmä, jossa hyödynnetään monipuolisesti opusteknologisia mahdollisuuksia (NUKE 19.2.2009).

Työssäoppiminen:

Työssäoppiminen on ammatilliseen koulutukseen kiinteästi kuuluva opintojen osa ja koulutuksen järjestämismuoto, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla. Se on aidossa työympäristössä tapahtuvaa tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua.

Kaikkiin ammatillisten perustutkintojen ammatillisiin opintoihin tulee sisältyä työssäoppimista vähintään 20 opintoviikkoa. Tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa työssäoppimisen määrä tulee ratkaista perustutkinnoittain. Koulutuskeskus Salpauksessa tavoitteena ovat työelämälähtöiset opetussuunnitelmat ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisääminen. Työssäoppimisen määrään vaikuttavat alakohtaiset erityispiirteet ja vallitseva yhteiskunnallinen tilanne.

Tarkemmat ohjeet työssäoppimisen toteutuksesta on kuvattu tämän asiakirjan liitteenä olevassa Koulutuskeskus Salpauksen työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämissuunnitelmassa.

Koulutuskeskus Salpauksen tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa määritellään ne periaatteet, joiden mukaan osa ammatillisten opintokokonaisuuksien tavoitteista opiskellaan työpaikoilla sekä miten työssäoppimisen jaksot sijoitetaan tutkinnon kokonaisuuteen, millaisilla työpaikoilla tavoitteet voidaan saavuttaa ja miten ohjaus ja arviointi järjestetään. Lähtökohtana työssäoppimisen suunnitelmaa laadittaessa on se, että oppilaitoksessa ja työpaikoilla tapahtuva oppiminen täydentävät toisiaan tutkinnon tavoitteiden saavuttamisessa.

9.2 Opintojen modulointi ja jaksottaminen

Opintojen **moduloinnissa korostuu sisällöllinen painoarvo**. Opetus kokonaistetaan sijoittamalla samaan moduuliin toisiinsa sitoutuvia aihekokonaisuuksia. Tutkintokohtaisessa opetussuunnitelmatyössä ja moduloinnissa on otettava huomioon erityisesti seuraavat seikat:

- opiskelu voidaan aloittaa milloin hyvänsä
- tutkinto voidaan koostaa eri oppilaitoksista
- moduuleita voidaan tarjota myös erillisinä (aikuiskoulutus, oppisopimuskoulutus)
- osaamisen tunnustaminen mahdollistuu
- työssäoppimisen joustava toteutus mahdollistuu
- aihekokonaisuuksien opiskelu mahdollistuu

- työelämän ja koulutuksen sekä oppilaitosten keskinäiset yhteistyömahdollisuudet paranevat

Uusien tutkintojen perusteiden laadinnassa on vahvistettu modulaarisuutta ja pyritty helpottamaan yhteistyötä opintojen tarjoamisessa koulutuksen järjestäjien ja eri koulumuotojen kesken sekä alueellisesti. Tavoitteena on, että tutkinnot moduloidaan työelämän työprosessien ja työtehtäväkokonaisuuksien pohjalta.

Jaksotuksella tarkoitetaan sitä, miten opinnot jakautuvat lukuvuoden ajalle ja eri lukuvuosille. Myös opinto-ohjaus tulee suunnitella opetuksen järjestämistapojen näkyväksi osaksi. Opintojen järjestämiseen sisältyvät lisäksi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelu ja niiden sijoittuminen opiskelun eri vaiheisiin. Jaksotuksen suunnittelu liittyy myös yhteistyöhön muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Tutkintokohtaisessa opetussuunnitelmassa esitetään jaksotuksen vaikutus opintoihin. Tavoitteena on taata opiskelijoille mahdollisimman aukottomat valintamahdollisuudet. Lisäksi opinnot pitää voida järjestää niin, että niitä voidaan opiskella joustavasti ja nopeammin kuin kolmessa vuodessa. Oppisopimuskoulutuksessa henkilökohtainen opiskeluohjelma laaditaan tutkinnon osittain erikseen työssä oppimiseen ja tietopuolisiin opintoihin.

9.3 Oppimis- ja opetusmenetelmiä

Erilaisten opetusmenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan oppimista, aktivointia ja motivointia. Opiskelijan oppimisprosessi tulee ymmärtää laajana kokonaisuutena, joka ei tulisi rajata pelkästään yksittäiseen opetustilanteeseen.

Käytettävät oppimis- ja opetusmenetelmät tulee valita oppimistavoitteiden mukaan. Valinnat on aina suhteuttava tutkinnon perusteissa esitettyihin ammattitaitovaatimuksiin ja tavoitteisiin. Erilaisia opetusmenetelmiä on käytettävä opetuksessa monipuolisesti.

Oppimisen näkökulmasta hyvään lopputulokseen voidaan päästä useallakin erilaisella opetusmenetelmällä. Opiskelijan henkilökohtainen oppimisprosessi ja aiemmat tiedot, kokemukset ja asenteet ovat jokaisella opiskelijalla hyvin erilaiset.

Opetusmenetelmiä suunnitellessa, kehiteltäessä ja valitessa on pidettävä mielessä se, että opetuksesta ei välttämättä seuraa oppimista. Siksi tutkinnon perusteissa esitettyjen ammattitaitovaatimusten lisäksi suunnittelussa kannattaa huomioida oppimis- ja

opiskelijälähtöisyys: opiskelija oppii tekemällä oppimistekoja oman oppimisensa eteen. Mitä keskeisempiä, työelämälähtöisempiä ja motivoivampia oppimistehtäviä onnistutaan rakentamaan, sitä varmemmin opetuksesta seuraa myös oppimista.

Uusissa tutkinnon perusteissa opetuksen tavoitteet ja sisältö määrätään normina. Tämän johdosta opettajan keskeinen tehtävä on pohtia, millä opetusmenetelmillä tavoitteet saavutetaan.

9.3.1 Työssäoppiminen oppimis- ja opetusmenetelmänä

Työssäoppiminen on esimerkki työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta. Työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen luetaan myös esimerkiksi perusasteen koulutukseen liittyvät TET –jaksot, määräaikaiseen työsuhteeseen perustuva ammatillinen oppisopimuskoulutus, työvoimapoliittinen koulutus, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskeluohjelmaan kuuluva harjoittelu, ammatilliseen tai muuhun koulutukseen kuuluva yksittäisten työtehtävien ja –menetelmien oppiminen oppilaitoksessa tapahtuvan opetuksen yhteydessä, henkilöstökoulutus (perus- ja täydennyskoulutus), opettajien työelämäjaksojen aikana tapahtuva koulutus sekä uuden työntekijän perehdyttämiskoulutus.

Työssäoppiminen on käytännönläheinen oppimismenetelmä, jossa pyritään mahdollisimman laajasti ottamaan huomioon opiskelijan tarpeet ja kannustetaan opiskelijaa omatoimisuuteen ja itsenäisyyteen. Työssäoppimisen tarkoituksena on työhön ja ammattiin kasvaminen ja työelämän edellyttämien valmiuksien oppiminen. Uuden oppiminen tapahtuu vähitellen ja vaiheittain. Myös ohjaajan rooli muuttuu oppimisprosessin aikana yksityiskohtaisesta ohjauksesta konsultoivaan ohjaukseen. Työssäoppimisessa korostuu erityisesti oppijan omakohtaiset kokemukset ja havainnot. Erityisen tärkeää työssäoppimisen yhteydessä tapahtuvassa oppimisessä on opiskelijan omakohtaiset kokemukset, niiden ääreen pysähtyminen, havainnointi ja pohdiskelu. Tapahtuman ääreen pysähtymistä, sen havainnointia ja pohdiskelua kutsutaan reflektoinniksi. Ilman reflektointia ei tapahdu tietoista oppimista. Työpaikkaohjaajalla on tässä suhteessa erittäin merkittävä rooli tämän oppimistapahtuman mahdollistajana ja olemalla omalla asiantuntijuudellaan esimerkkinä oppijalle. (Mykrä 2002).

9.3.2 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Yhteistoiminnallinen oppiminen on opiskelua yhdessä toisten kanssa yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteistoiminnallisen oppimisen sijaan voidaan puhua yhteistyöhön perustuvasta tai jopa yhteistyöoppimisesta.

Tavoitteet:

Yhteistoiminnallisen oppimisen tavoitteena on

- sitouttaa opiskelijat osallistumaan oppimisprosessiin aktiivisesti
- ohjata opiskelijat kantamaan vastuuta sekä omasta että toisten opiskelijoiden oppimisesta
- kannustaa opiskelijoita yhdessäoppimisen toimintakulttuuriin ja tiedon jakamiseen yksinoppimisen, tiedon pannaamisen ja kilpailun sijaan
- opiskelijoiden yhteistyön, sosiaalisten-, vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitojen ja asenteiden kehittäminen
- opiskelijoiden itsetunnon ja opiskelumotivaation kohottaminen sekä
- kaikkien opiskelijoiden laadullisesti ja määrällisesti parempi oppiminen (Collin ym. 2003).

Yhteistoiminnallinen oppiminen on enemmän kuin opetusmenetelmä. Se on erilainen tapa suhtautua tietoon, oppimiseen, toisiin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen ei ole samojen tehtävien tekemistä ryhmämuodostelmassa vaan yhdessä opiskelua jaetun tavoitteen saavuttamiseksi. Jokainen opiskelija tuo oman tietämyksensä ja osaamisensa ryhmän käyttöön. Jokainen opiskelija on vastuussa sekä omasta että toisten oppilaiden oppimisesta. (Collin ym. 2003).

Yhteistoiminnallisessa oppimisessä korostetaan oppimista sekä tietojen ja taitojen syntymistä todellisessa toiminnassa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Sosiokulttuurisessa oppimisenäköyksessä oppimisen nähdään perustuvan yhteisön ja kulttuurin tietoihin ja työkaluihin. Yhteisö auttaa tulkitsemaan asioita erilaisista näkökulmista.

Yhteistoiminnallista oppimista edistäviä opiskelusovelluksia ovat mm. opintopiiri, vastavuoroinen opettaminen, tutkiva oppiminen, ongelmalähtöinen oppiminen ja projektioppiminen.

Yhteistoiminnallisen oppimisen sovelluksissa voidaan hyödyntää myös erilaisia informaatioteknologioita ja tietoverkkoja. Sähköpostin, wikin, sähköisten ilmoitustaulujen, chatin tai verkkopohjaisten oppimisympäristöjen avulla yhteistoiminnallinen oppiminen voi olla hyvinkin kollektiivista toimintaa. Yhteistoiminnallinen oppiminen on paitsi "opiskelutekniikka" myös tutkimusmenetelmä.

Mediakasvatus on myös eräs esimerkki, jossa yhteistoiminnallista oppimista sovelletaan.

Yhteistoiminnallista oppimista tapahtuu myös työpaikalla tapahtuvan koulutuksen yhteydessä erilaisissa työyhteisöissä (**työssä oppiminen**).

Yhteistoiminnallinen oppiminen mahdollistaa toiminnan itseohjautuvuuden, lisää osallistujien motivaatiota, sitoutumista ja vastuullisuutta. Lisäksi ryhmässä opitaan eräitä tärkeitä elinikäisen oppimisen avaintaitoja (oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö). Ryhmän jäsenten toisilleen antama tuki on omiaan lisäämään positiivisia tunteita ja näin kohottamaan motivaatiota.

Yhteistoiminnallisella oppimisella tähdätään opetuksellisesti tasa-arvon edistämiseen sekä oppimisen laadun ja tehon parantamiseen.

9.3.3 Portfolio

Portfolio voi olla työ- tai näytesalkku, johon opiskelija kerää aineistoa. Se on opiskelijan tekemistä töistä, luonnoksista, suunnitelmista ja valmiista tuotteista koostuva mielekäs kokoelma, joka kertoo hänen työskentelystään, edistymisestään ja saavutuksistaan yhdellä tai useammalla alueella. Portfoliossa on mukana opiskelijan omakohtaisia pohdintoja. Ajallisesti portfoliota voidaan työstää usean vuoden aikana, tai se voi olla yhden tutkinnon osan tai projektin töistä koottu. Portfolio on systemaattinen ja tarkoituksellinen organisoitu kokoelma todistusaineistoa, jota opettaja ja opiskelijat käyttävät esimerkiksi tarkkaillakseen tiedon, taitojen ja asenteiden muuttumista jollakin kasvun ja osaamisen alueella.

Portfolioita voidaan tarkastella eri tarpeista lähtien. Nykyisten oppimismäkemyksen mukaan oman oppimisen seuranta on olennainen osa oppimistapahtumaa. Kun opittavaa aineistoa dokumentoidaan monella eri tavalla portfolioon, tulee oppimistapahtuma näkyväksi itselle ja muille. Portfoliota käytetäänkin ammatillisen kasvun ja oppimisen välineenä.

Portfolioiden avulla opetusta on mahdollista eriyttää opiskelijoiden omista lähtökohdista. Sen käyttö mahdollistaa tehokkaasti erilaisten oppijoiden huomioon ottamisen arvioinnissa (Opetushallitus 2006a).

Ammatillisen koulutuksen portfolio sisältää ammattialan opiskelun keskeiset asiat. Dokumentoinnin muotoja voivat taten olla esimerkiksi oppimispäiväkirjat, nauhoitukset, kuvalliset muistiinmerkinnät kuten valokuvat, videot, piirroksiset, kartat, pienoismallit ja maalaukset (Opetushallitus 2006a).

Portfoliota voi käyttää oppimisen ja arvioinnin tukena kaikissa tutkinnossa ja tutkinnon osissa.

9.3.4 Verkko-oppiminen

Verkko-oppiminen tarkoittaa tietoverkkojen välityksellä tapahtuvaa, aikaan ja paikkaan sitoutumatonta oppimista. Tietoverkot voivat toimia koulutusmateriaalin jakelukanavana ja niitä voidaan hyödyntää kaikkien oppimisprosessiin osallistuvien yhteisenä toiminta- ja vuorovaikutusympäristönä.

Opettajan työ muuttuu kohti sisällöntuottajaa ja ohjaajaa. Kyse on erittäin suuresta muutoksesta opettajan työnkuvassa. Verkkoavusteinen opiskelu ja tietotekniikka tarjoavat kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen ja myös monen henkilön välisen samanaikaisen tai eriaikaisen viestinnän mahdollisuuden. Verkkoavusteinen opetus on osa kaikkia opetuksen ja oppimisen muotoja, sillä tieto- ja viestintäteknikkaa voidaan hyödyntää monipuolisesti erityyppisessä opetuksessa ja oppimisessa (kuvio 12). Näitä ovat esimerkiksi työpaikoilla tapahtuva oppiminen (työssäoppiminen), ammattiosaamisen näytöt, muut opiskelijoiden ohjaukseen liittyvät toiminnot (esim. opinnäytetyöt, projektit) sekä opintojaksot ja niiden osat sekä muut lyhytkurssit.

Kuvio 12. Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen opetuksessa ja oppimisessa.

Ammatillisia oppilaitoksia varten on paljon ammatillisia atk-sovelluksia, joiden käyttöä on opetettu atk-tunneilla tai ammattiaineiden yhteydessä. Opinnäytetöiden tekemisessä käytetään ja ohjauksessa voidaan käyttää opetusmenetelmänä verkossa tapahtuvaa opetusta ja –ohjausta, jolla tuetaan opiskelijan itsenäistä oppimista. Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijoille tarjotaan oma sähköpostiosoite ja käyttäjätunnus opetusverkkoon. Koulutuskeskus Salpauksen opettajat ja opiskelijat hyödyntävät lisääntyvästi tieto- ja viestintäteknikkaa opetuksessa ja oppimisessa.

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman perusteissa elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvauksessa määritellään teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen seuraavasti:

” Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ymmärtää teknologian kehityksen vaikutuksia omaan ammattialaansa ja sen tulevaisuuteen. Hän osaa hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ymmärtää tekniikan hyödyt, rajoitukset, ja riskit. Opiskelija tai tutkinnon osan suorittaja osaa käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena; hän hallitsee

tietotekniikan käytön tiedonhankinnan, tallentamisen ja tuottamiseen sekä tiedon siirtämisen ja vastaanottamisen välineenä.” (Opetushallitus 2008).

9.3.5 Merkitykselliset kokemukset oppimis- ja opetusmenetelmänä

Opetus- ja oppimismenetelmänä merkityksellisten oppimiskokemusten analyysissä on kyse ajattelun pohjana olevien olettamusten tunnistamisesta ja tavoitteena on oppijan ajattelun kehittyminen kriittisen reflektiiviseksi. Kriittinen reflektio koostuu kolmesta toisiinsa liittyvästä vaiheesta:

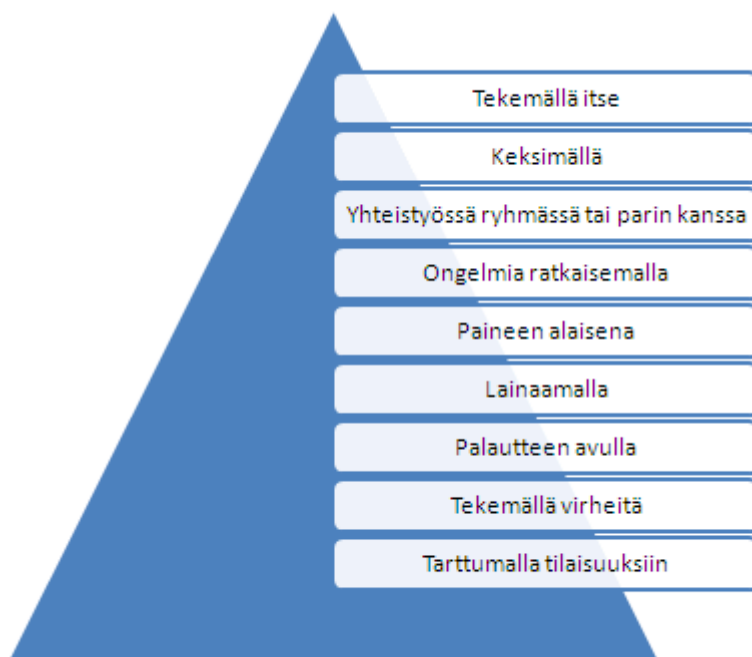
- ajatusten ja toiminnan perustana olevien olettamusten tunnistaminen
- olettamusten tutkiminen suhteessa todellisuuskokemuksiin (paikkansapitävyys/eroaminen)
- olettamusten uudelleen muotoilu niiden kattavuuden ja yhtenäisyyden lisäämiseksi

Merkitykselliset tapahtumat ovat opiskelijan tärkeäksi kokemia opiskelun aikaisia episodeja ja tilanteita. Jotta merkityksellisiksi koetuista tapahtumista tulisi oppimiskokemuksia, niitä reflektoidaan yksin tai ryhmässä peilaten kokemusta myös olemassa olevan tiedon näkökulmasta (tutkimukset ja teoriat).

9.4. Yrittäjämäinen oppiminen

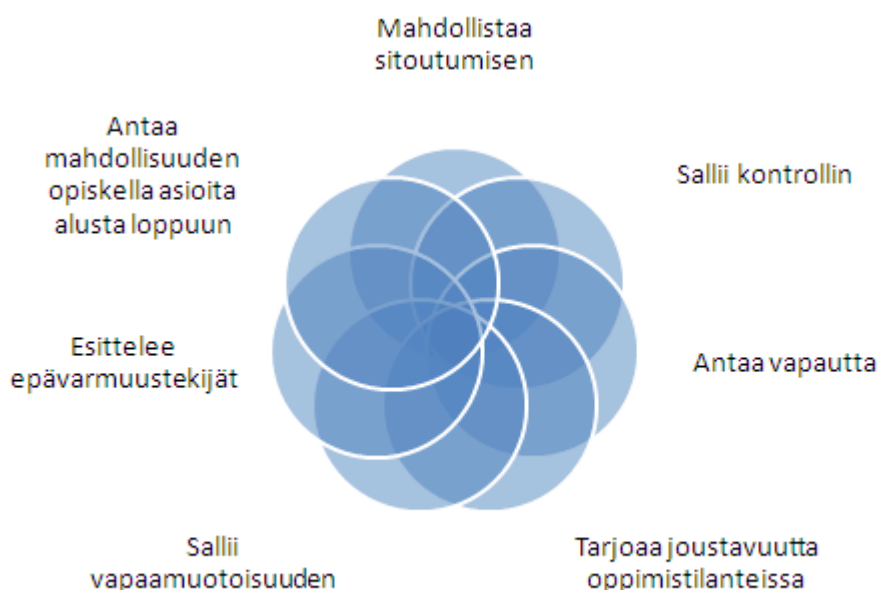
Yrittäjämäinen oppiminen yhdistää erilaisia oppimismenetelmiä, kuten ongelmaperustaista oppimista, tekemällä oppimista, projektioppimista, riskin oppimista ja yhteistoiminnallista oppimista. Opettajan rooli on toimia opiskelijan oppimisprosessin ohjaajana ja tukena. Opiskelijan rooli on toimia tarvittavan tiedon etsijänä, prosessoijana ja sen soveltajana käytäntöön.

Yrittäjämäisen toimintatavan tarkoituksena on kehittää työelämässä vaadittavia taitoja, kuten aloitteellisuutta, luovuutta, ryhmätyöskentelytaitoja, vastuunkantovalmiuksia, valmiutta ottaa harkittuja riskejä, viestintätaitoja, kykyä kriittiseen ajatteluun sekä ongelmanratkaisutaitoja ja johtamistaitoa. Seuraava kuvio kuvaa opiskelijan tapaa oppia ja toimia yrittäjämäisesti (kuvio 13).

Kuvio 13. Yrittäjämäinen oppiminen opiskelijan näkökulmasta (mukaeltu Gibb 1993).

Ohjaajan rooli poikkeaa perinteisestä opettajan tiedonjakajan roolista siten, että opettaja tukee voimakkaasti opiskelijan omatoimisuutta, antaa opiskelijoiden ottaa riskin omasta oppimisestaan – opiskelija itse tietää paremmin mitä tietoa hänen tulisi saada ja oppia, antaa opiskelijoiden tehdä virheitä ja ohjaa virheistä oppimiseen sekä tukee opiskelijoiden epätietoisuuden ja epävarmuuden sietokykyä.

Kuvio 14. Opettaja yrittäjyyskasvattajana (mukaeltu Gibb 1993).

Opettaja oppimisen ohjaajana antaa vastuun oppimisesta opiskelijalle itselleen, joka määrittelee omat tavoitteet oppimiselleen lähtökohtana opiskelujakson yleiset tavoitteet sekä oma osaaminen. Opiskelija ottaa näin riskin omasta oppimisestaan, joka motivoi opiskelijaa, kun hän voi vaikuttaa omaan oppimiseensa. Oppimistyyli tuo opiskelijalle onnistumisen kokemuksia toimia yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Opettajan toimenkuva yrittäjyyskasvattajana on esitelty kuviossa 14.

9.5 Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöt ovat **kokonaisvaltaisia toimintaympäristöjä**, jotka muodostuvat ympäristöstä, oppijoista, opettajista, oppimislähteistä, oppimisenäkemyksistä, erilaisista toimintamuodoista sekä välineistä ja tavoista käyttää näitä (esim. teknologia ja mediat) (Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus 2002). Nykypäivän tietoyhteiskunnassa oppimisympäristö liittyy laadukkaaseen oppimiseen sekä teknologiaan.

Oppimiseen liittyy myös tilannesidonnaisia, kontekstuaalisia asioita. Näitä ovat mm. tunteisiin, asenteisiin ja oppimisilmapiiriin liittyvät tekijät.

Konstruktiviseen tiedonrakentamisprosessiin pohjautuvissa oppimisympäristöissä opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus asettaa omia tavoitteitaan, oppia työskentelemään itsenäisesti ja

yhteistoiminnallisesti erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Opiskelijalle tarjotaan myös mahdollisuuksia löytää omalle oppimistyylilleen sopivia työskentelymuotoja sekä tiedostamaan, arvioimaan ja tarvittaessa korjaamaan omaa työskentelytapaansa. Opiskelijoiden yksilöllisyyden ja erilaisuuden vuoksi opetus- ja opiskelumuotojen sekä oppimisympäristöjen tulee olla monipuolisia (Manninen ym. 2007).

Ammatin ja ammattiin oppiminen on kiinteästi sidoksissa työn sisältöön ja toimintaympäristöön. Opiskelu aidoissa työympäristöissä edistää oppimista. Taitojen oppiminen edellyttää, että opiskelijalla on mahdollisuus pureutua työn sisältöön ja ammatilliseen toimintaan, jotta hän voi sisäistää työsuorituksen vaiheet ja harjaantua sujuvaan toimintaan. Syvälinen oppiminen vaatii mahdollisuutta käsitellä oppimiskokemuksia yhdessä kokeneiden työntekijöiden ja opettajien kanssa. Opiskelija, hänen yksilölliset kokemuksensa ja yksilöllinen oppimistyylinsä tulee ottaa huomioon ohjauksessa. Yhdessä tekeminen ja yhdessä muiden kanssa oppiminen on tärkeää.

Koulutuskeskus Salpauksessa tuetaan myös avoimia oppimisympäristöjä. Käytännössä tällä tarkoitetaan esimerkiksi tietokoneluokkien ja tietokoneiden käyttömahdollisuutta mahdollisuuksien mukaan myös muulloin kuin varsinaisen lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien aikana. Erilaiset pienryhmille tarkoitetut opetustilat toimivat myös oppimisympäristöinä, joilla tuetaan itsenäistä ja yhteisöllistä oppimista.

Koulutuskeskus Salpauksessa tapahtuvassa opetuksessa pyrkimyksenä on luoda sellainen oppimisympäristö, joka mahdollistaa tavoitteen mukaisen oppimisen tarkoituksenmukaisten välineiden ja materiaalien avustuksella ja sellaisten taloudellisten raamien sisällä, että toiminta kannattaa niin opetuksen järjestäjälle kuin opiskelijoillekin.

9.5.1 Työssäoppimispaikat oppimisympäristöinä

Työssäoppimisen oppimisympäristö viittaa työssäoppimista varten järjestettyyn ympäristöön, joka sisältää opetussuunnitelman perusteiden mukaiset tavoitteet, henkilökohtaisen opintosuunnitelman, itsearviointia ohjaavat toimenpiteet ja apuvälineet, vaihtelevat työtehtävät, nimetyn työpaikkaohjaajan ja vuorovaikutusmahdollisuudet. Oppilaitoksissa järjestetyt lähiopetusjaksot ohjaavat, kokoavat ja syventävät työpaikoilla toteutettua oppimista.

Laadukkaassa työssäoppimispaikassa opiskelijalla on mahdollista oppia uutta sekä soveltaa aikaisemmin opittua tietoa todellisten työtilanteiden ja työkokonaisuuksien kautta. Opiskelijalla on mahdollisuus työskennellä ja harjoitella oman ammattialan työtehtäviä kokeneiden työntekijöiden kanssa. Työssäoppimispaikassa on tarjolla ammattialaan liittyviä, tutkinnon perusteiden mukaisia perustehtäviä sekä haasteellisempia tehtäviä.

9.5.2 Yrittäjämäinen oppiminen – harjoitusyrittäjä oppimisympäristönä

Yrittäjämäistä toimintatapaa tukevia oppimisympäristöjä ovat erilaiset opiskelijoiden perustamat harjoitusyrittäjät. Harjoitusyrittäjätoimintaa on pääasiassa kahdenlaista. Tällä hetkellä on käytössä Nuori Yrittäjyys ry:n erilaisia yrittäjyysohjelmia, kuten Vuosi Yrittäjänä ja NY 24 h –ohjelmat, jotka ovat 14-25 -vuotiaalle nuorille tarkoitettuja yrittäjyys- ja kuluttajakasvatusta tukevia ohjelmia. NY Vuosi yrittäjänä ohjelmassa opiskelijat perustavat oikean yrityksen, joka toimii yhden lukuvuoden ajan. NY 24 h on yhden vuorokauden mittainen ohjelma, jossa tuona aikana perustetaan yritys, tehdään siihen liittyviä toimintoja ja lopuksi lopetetaan yritys.

Salpauksessa toimii myös Finpecin lisenssillä harjoitusyrittäjiä, jotka jäljittelevät mahdollisimman tarkoin oikean yrityksen toimintoja lukuun ottamatta, että raha ja tavara eivät oikeasti liiku.

Harjoitusyrittäjät tukevat toiminnallisuutensa vuoksi yrittäjyyskasvatuksen toteutumista erinomaisesti. Opettajalta vaaditaan yrittäjyyskasvatuksen toimintaidean ymmärtämistä, opettajan roolin muutosta opettajasta ohjaajaksi, toimimista tiimissä mahdollisesti monen muun eri alojen opettajien kanssa sekä tietämystä niin yrittäjyydestä, riskipedagogiikasta kuin erilaisista NY-ohjelmista ja harjoitusyrittäjien toteuttamistavoista.

9.5.3 Virtuaaliset oppimisympäristöt

Virtuaalisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan aluetta, joka syntyy oppilaiden ja kouluttajien välille kaiken tyyppisestä verkkoyhteydestä, myös opetuksesta. Virtuaalisilla oppimisympäristöillä tarkoitetaan yleisimmin Internetissä toimivia ohjelmistoja ja sivustoja, joissa opettajat ja oppilaat toimivat tietokoneiden ja verkkoyhteyden välityksellä. Perinteisiin oppimisympäristöihin verrattuna suurin eroavaisuus on virtuaalisissa oppimisympäristöissä tapahtuvan oppimisen ajasta ja paikasta riippumattomuus. Ne mahdollistavat materiaalin jaon, keskustelun, erilaisten tehtävien suorittamisen ja tentit sekä monenlaisia muita toimintoja.

9.5.3.1 Moodle

Koulutuskeskus Salpauksessa on käytössä Moodle –ohjelmisto. Moodleen kirjaudutaan henkilökohtaisella tunnukseella internet-selaimen kautta. Moodle on jatkuvasti kehittyvä oppimisolusta, jonka kehitystyöstä vastaavat tuhannet käyttäjät ympäri maailman. Moodlen tarkoituksena on tukea aktiivista tiedon etsimistä ja yhteistoiminnallisuutta oppimisessa. Taustalla on myös halu yhdistää teknologia ja pedagogiikka mahdollisimman tehokkaasti.

Moodle soveltuu erilaisiin käyttötarpeisiin, kuten opetus ja oppimistehtävät, tiedottaminen, yhteydenpito tai materiaalijako sekä erilaisille käyttäjäryhmille, niin oppilaitoksille, yrityksille, yhteisöille, seuroille tai projekteille.

Salpauksessa on käytössä kaksi erillistä Moodle-asennusta. Kumpaankin kirjautuvat sekä opettajat että opiskelijat omilla AD-tunnuksillaan. eLSa (eLearning Salpaus) <https://elsa.salpaus.fi/> on ammatillisen opetussuunnitelmaperusteisen ja aikuiskoulutuksen verkko-oppimisympäristö. eLLu (eLearning Lukiot) <http://ellu.phkk.fi> on Salpauksessa järjestettävien lukio-opintojen verkko-oppimisympäristö, joka on yhteinen Päijät-Hämeen muiden lukioiden kanssa.

Koulutuskeskus Salpauksen verkko-opetuspalvelut tarjoaa keskitettyä tukea Salpauksen opettajille ja muulle henkilöstölle. Verkko-opetuspalvelut ylläpitää eLSa portaalia, hallinnoi Moodle eLSaa (uudet kurssipohjat, kurssien kopioinnit, ulkopuolisten tunnuksset) sekä antaa vieriohjausta ja järjestää koulutusta. Verkko-opetuspalvelut ovat mukana eri hankkeissa ja tekevät kehittämis- ja yhteistyötä Päijät-Hämeen lukioiden, LAMK:n opetusteknologiapalveluiden ja PHKK:n tietohallintopalveluiden kanssa. Keskitetyn tuen lisäksi opettajien lähitukena toimivat koulutusalojen 19 verkko-opetuksen mentoria.

9.5.3.2 Second Life (SL)

Second Life (SL) on yksityisesti omistettu, Internetissä toimiva virtuaalimaailma.

Maailmanlaajuisesti käyttäjiä Second Lifellä on yli neljätoista miljoonaa. Second Lifessä voi luoda hahmon (Avatarin) jonka ulkonäköä voi muuttaa normaalista ihmisestä fantasiahahmoksi. Oman Avatarin luominen edellyttää 18 vuoden ikää (13-17 -vuotiaille on oma Teen Second Life). Hahmot voivat liikkua, jopa lentää vapaasti suurilla alueilla ja erilaisissa ympäristöissä ja tehdä kaikenlaista (mm. keskustella, ratsastaa, shoppailla, katsella videoita, kuunnella musiikkia ja mennä naimisiin).

Second Life sisältää erilaisia toiminnallisia ympäristöjä, kuten ”maailmoja”, kulttuureja ja ilmastoja. Second Lifessa voi simuloida, harrastaa roolipeliä tai vaikkapa näytellä.

Second Life toimii myös virtuaalisena oppimisympäristönä. Second Lifessa voi oppia yksittäisten sisältöjen lisäksi myös prosessimaisesti. Tämä edellyttää oppijalta kokonaisvaltaista tiedonhallintaa, asiasisältöjen ymmärtämistä, tiedonhallintaa, tiedonkäsittelyä sekä eri asiasisältöjen yhdistelytaitoa. Second Life oppimisympäristönä palvelee erityisesti visuaalisia ja ”tekemällä oppivia” oppijoita.

Second Lifessa opiskelijat voivat tuottaa itse sisältöjä, osallistua erilaisiin seminaareihin, tavata ja keskustella ”kasvokkain” esimerkiksi ohjaajan tai opettajan kanssa. Virtuaalimaailman vuorovaikutteisuus kehittää oppijoiden yhteistyö – ja kommunikaatiotaitoja palvelleen siten sosiaalisen ja yhteisöllisen oppimisen ympäristönä. Second Life tarjoaa lisäksi motivoivan tavan ja vaihtoehdon oppia englannin kieltä, sillä toiminta SL:ssä edellyttää englannin kielen hallintaa.

Oppimisprosessin ohjaaminen Second Lifessa

Second Lifesta löytyy oppimisprosessin ohjaukseen erilaisia työkaluja. Työkalujen menestyksellinen käyttö edellyttää opettajalta osaamista, motivaatiota ja koulutusta. Koko oppimisprosessin ohjaaminen ja hallinta Second Lifessa ei ole perusteltua ohjauksen työkalujen vaillinaisuudesta johtuen. Monipuolisen ja oppimista palvelevan oppimisprosessin ohjaukseen Second Lifessa kannattanee käyttää myös muita Learning-Management-Systemin (LMS) työkaluja (esim. Moodle).

Koulutuskeskus Salpauksessa tullaan pilotoimaan kevään 2009 aikana SLOODLE –työkalua, joka on Second Lifen virtuaalimaailmaa ja Moodle –oppimisalustaa yhdistävä ohjelmisto. Second Lifessa oppimisprosessin ohjaamista toteutetaan yrittäjyysopetukseen liittyen Opetushallituksen tukeman projektin kautta.

9.5.3.3 Muut

SALPAUKSEN WordPress -BLOGI

Blogi on verkkosivu tai -sivusto, johon yksi tai useampi kirjoittaja kirjoittaa niin, että uudet tekstit ovat helposti löydettävissä ja niin että vanhat tekstit säilyvät luettavina ja muuttumattomina uusista teksteistä huolimatta. Blogissa on mahdollista julkaista sisältöä tekstin lisäksi myös kuvien,

videokuvan tai äänen muodossa. Tiedon esityksessä blogeille tunnusomaista muihin www-sivuihin verrattuna on ajan, linkityksen ja henkilökohtaisen näkökulman painotus. Muita tunnusomaisia piirteitä blogeille on kommentointimahdollisuus ja syötteet, joiden avulla voidaan helposti ohjelmallisesti seurata ja levittää blogin sisältöä.

Blogeja voi hyödyntää opetuksessa esimerkiksi opetusmateriaalin ja suunnitelmien jakamiseen, keskusteluihin, verkkolehden tai –julkaisun laatimiseen, uutiskirjeen laatimiseen, tapahtumien organisointiin sekä palautteen keräämiseen.

X-ASEMA

Koulutuskeskus Salpauksella on käytössä yhteinen verkkoasema (X-asema), joka soveltuu myös erilaisiin käyttötarkoituksiin (opetus, tiedottaminen, yhteydenpito tai materiaali-jako) sekä erilaisille käyttäjärühmillä. X-asemaa voi käyttää vain työasemalta PHKK:n verkkoon kirjautuneena.

OPIT

Koulutuskeskus Salpauksessa Opit –sovellusta käytetään rajoitetusti vain erityisopiskelijoilla sekä AVA –ja Ammattistartti-koulutuksissa. HOJKS –opiskelijat saavat käyttäjätunnukset oppimisstudioiden opettajilta. Salpauksessa Opit –tukihenkilönä toimii Seija Vanhatalo. Opit –portaali löytyy osoitteesta www.salpaus.opit.fi

9.5.4 Kirjasto- ja tietopalvelut oppimisympäristönä

Koulutuskeskus Salpauksen koulutusaloittain painottuneet oppimisen resurssina toimivat tietokeskukset ovat verkostoituneita oppimisympäristöjä, joissa opiskelijat voivat itsenäisesti opiskella, tehdä ryhmätöitä, käyttää tietokoneita ja tietoverkkoja, lukea oman alansa ammattilehtiä, lainata ammattikirjallisuutta sekä saada tiedonhankinnan ohjausta tiedonlähteiden etsimisessä ja käytössä. Opettajille tietokeskukset tarjoavat informaatio- osaamistaan, ajanmukaiset tilat opetuksen käyttöön ja materiaalia opetuksen tueksi.

- Kirjasto- ja tietopalvelut: <http://www.phkk.fi/tietokeskus/>
- Masto –aineistotietokanta oppimateriaalin ja tausta-aineiston hakemiseen: <http://masto.amkit.fi>
- Salpauksen verkossa toimivia elektronisia aineistoja voi etsiä osoitteesta: <http://www.phkk.fi/tietokeskus/lahteet/th06a.html>

Kirjasto- ja tietopalveluiden tavoitteena on vahvistaa opettajien tiedonhankinnan taitoja ja lisätä opiskelijoiden informaatiolukutaito- ja työelämässä ja yhteiskunnassa toimimiseen. Nyky-yhteiskunnassa omalla ammattialalla ajan tasalla pysyminen vaatii hyviä tiedonhallintataitoja ja jatkuvaa omien tietojen päivittämistä sekä tietoverkkojen monipuolista hyödyntämistä.

Tiedonhankintataito ja medialukutaito ovat informaatioyhteiskunnassa tarvittavia tärkeitä osaamisalueita

Jokaisen tietoyhteiskunnassa toimijan perusvalmiuksiin kuuluu, että hän osaa hakea tietoa erilaisista tiedonlähteistä, käyttää informaatiota tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti sekä arvioida kriittisesti löytämiään tiedonlähteitä. Eri viestintävälineiden vastuullinen käyttö ja tiedonlähteiden tekijänoikeusasiat ovat tärkeitä tuntea. Tiedon eettisten ja moraalisten kysymysten pohdinta on myös osa informaatiolukutaitoa. Uudet opetusmenetelmät korostavat itsenäistä tiedonhankintaa ja itseohjautuvuutta, jolloin myös tiedonhallintataitojen merkitys korostuu ja vahvistuu entisestään.

9.5.4.1 Tiedonhankinnan ohjaus koulutuskeskus Salpauksessa

Tiedonhankinnan ohjausta annetaan tietokeskuksissa. Opettaja voi varata ajan ryhmälleen tai opiskelija voi tulla kysymään ohjausta tai neuvoa. Opettaja voi myös pyytää informaattikkoa/ tietopalvelusihteeriä oppilaitokseen kertomaan tietokeskusten palveluista. Tavoitteena on integroida tiedonhankinnan ohjaus ammattiaineiden opetukseen esimerkiksi koko opiskeluajan kestävästä verkkokurssin avulla.

Tietokeskusinfot

Tietokeskusinfoja järjestetään kaikille Koulutuskeskus Salpauksen uusille opiskelijoille. Niissä opastetaan tietokeskusten käyttöön, tutustutaan kokoelmiin ja tietokeskusverkkoon sekä MASTO –kokoelmatietokannan käyttöön.

Tiedonhankinnan ohjaus

Tiedonhankinnan perusteisiin ohjataan opintojen alkuvaiheessa olevia Koulutuskeskus Salpauksen ammatillisen ja lukiokoulutuksen opiskelijoita. Ohjauksessa käsitellään:

- Masto-tietojärjestelmän käyttöä tiedonhaussa ja omatoimisessa kirjastonkäytössä
- Kirjasto- ja tietopalveluiden www-sivuston käyttöä opiskelussa ja

keskeisiä oman alan elektronisia aineistoja

Tiedonhankinnan jatko-ohjaus

Tiedonhankinnan jatko-ohjausta järjestetään Koulutuskeskus Salpauksen opinnäytetyövaiheessa oleville opiskelijoille. Jatko-ohjauksessa perehdytään:

- Tiedonhankinnan taitojen syventämiseen
- Tiedonhankinnan välineisiin
- Opiskelijan oman alan keskeisiin tiedonlähteisiin

Tiedonhankintaklinikat

Tietokeskusten tiedonhankintaklinikoilla saa henkilökohtaista opastusta tarpeen mukaan esimerkiksi opinnäytetyötä tai tutkielmaa varten. Klinikoilla perehdytään yhdessä informaation tai tietopalvelusihteerin kanssa oman alan keskeisiin tietokantoihin, verkkoaineistoihin ja muihin tiedonlähteisiin sekä kiinnitetään huomiota tiedonlähteiden arviointiin. Ohjauksessa kiinnitetään huomiota myös lähteiden käytön eettisiin ja moraalisiin perusteisiin.

Tiedonhankinnan itseopiskelu

Opiskelijat voivat perehtyä tiedonhankintaan itseopiskelumateriaalin avulla:

Mitä – miksi – milloin -tiedonhankinnan verkkojulkaisun tarkoitus on perehdyttää suunnitelmalliseen tiedonhankintaan, jota tarvitaan esseen laatimisessa, esitelmän pitämisessä, projektityössä tai opinnäytetyön tekemisessä.

10 OPINTO-OHJAUKSEN JA OPISKELIJAHUOLLON JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET

10.1 Opiskelijapalvelut

Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijapalvelut muodostuvat seuraavista palveluista: opiskelijahallintopalvelut, opinto-ohjaus, opiskelijahuolto, majoituspalvelut ja

opiskelijoiden yhteistoimintaan liittyvät tukipalvelut. Nämä palvelut järjestetään tiiviissä yhteistyössä koulutusalojen kanssa siten, että palvelujen koordinoinnista ja kehittämisestä vastaa opiskelijapalvelukeskus.

10.2 Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa koulutuksestaan ennen sen aloitusta ja sen aikana. Opiskelijan tulee tietää tutkintoonsa sisältyvät tutkinnon osat ja opinnot sekä niiden valinnan mahdollisuudet omassa oppilaitoksessa ja muissa oppilaitoksissa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään, kehittää opintu- ja vuorovaikutustaitojaan ja itsetuntemustaan sekä arvioida omaa toimintaansa ja tuotoksiaan. Opiskelija osaa suunnitella opintonsa, laatia henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhteistyössä ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan kanssa sekä ottaa vastuun opinnoistaan. Hän osaa seurata opintosuoritustensa kertymistä ja hakea tukea opintojensa suunnitteluun. Opiskelija tunnistaa opintuunsa ja elämäntilanteisiinsa mahdollisesti liittyviä ongelmia ja osaa hakea niihin tukea. Hän osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia opiskelijahuollon palveluita sekä muita ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluja. Opinto-ohjauksella tuetaan opiskelijoiden hyvinvointia ja ehkäistään keskeyttämiä sekä edistetään työllistymistä ja tuetaan jatko-opintoihin hakeutumista.

10.2.1 Opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen

Perustutkintoon sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 opintoviikkoa (Valtioneuvoston päätös 213/1999). Laki ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §) määrittelee opiskelijan mahdollisuudet yksilöllisiin opintojen valintoihin. Asetus ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 3 §, 4 §, 12a §) velvoittaa opinnoista tiedottamiseen ja opinto-ohjauksen järjestämiseen ja osaamisen tunnustamiseen. Opiskelijan yksilöllisen valinnaisuuden toteutumiseksi laaditaan opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien pohjalta henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jota päivitetään koko koulutuksen ajan. Opiskelijalla on oikeus opintojen ohjaukseen koko koulutuksen ajan.

10.2.2 Opinto-ohjauksen toteuttaminen

Tämän asiakirjan liitteenä olevassa Koulutuskeskus Salpauksen opinto-ohjauksen suunnitelmassa määritellään opinto-ohjauksen tavoitteet, sisällöt ja ohjaus opintopolun eri vaiheissa. Sisällöissä on kuvattu psykososiaalinen tuki, opiskelun ja opiskelutaitojen ohjaus sekä ohjaus ammatillisessa

suuntautumisessa. Ohjauspolun vaiheet on määritelty seuraavasti: ohjaus ennen opintojen alkua, opintojen alkaessa, opintojen aikana, opintojen päättyessä sekä opintojen päätyttyä. Salpauksessa opinto-ohjauksen painopistealueena on oppilaitoksen omien opiskelijoiden ohjaus.

Ammatillisesta koulutuksesta ja siihen hakeutumisesta tiedotetaan perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä nuoria ohjataan yhdessä alueellisen yhteistyöverkoston kanssa (mm. työvoimatoimisto, nuorisopalvelut, työpajat, sosiaalitoimi).

Opinto-ohjaajilla on päävastuu opinto-ohjauksen järjestämisestä koulutuslallallaan, ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opiskelijan lähin ohjaaja on kuitenkin ryhmänohjaaja, jonka tehtävänä on perehdyttää opiskelijat opintojen alkuvaiheessa tutkinnon opintoihin, lukusuunnitelmaan, valintojen tekemiseen ja arviointikäytäntöihin. Ryhmänohjaajan tehtävänä on myös seurata opiskelijan poissaoloja ja opintojen edistymistä. Ryhmänohjaaja toimii yhdyshenkilönä opiskelijan kotiväen kanssa opintojen etenemiseen liittyvissä asioissa. Hänen tehtävänsä on auttaa opiskelijaa löytämään vahvuuksiaan ja kehittämään oppimisen valmiuksiaan. Kaikki opiskelijat haastatellaan vuosittain ryhmänohjaajan toimesta. Myös jokainen opettaja on ohjaaja oman oppiaineensa puitteissa. Opinto-ohjaaja ohjaa opiskelijaa valinnaisten opintojen valinnassa, osaamisen tunnustamisprosessissa, ammatillisessa suuntautumisessa sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisessä. Opinto-ohjausta järjestetään opintoihin liittyvänä, henkilökohtaisena ohjauksena, ryhmäohjauksena tai pienryhmäohjauksena.

Opiskelijoita, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia, poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia, tuetaan moniammatillisella yhteistyöllä (ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi, erityisopettaja).

Opintojen etenemistä seurataan jaksojen jälkeen pidettävissä opintojen seurantapalavereissa viisi kertaa lukuvuodessa. Tällä tavoin pyritään mahdollisimman nopeasti puuttumaan tilanteissa, joissa opinnot eivät etene normaalin opiskeluohjelman aikataulun mukaisesti.

Alueellista yhteistyötä tehdään aktiivisesti paikallisten lukioden kanssa. Yhteistyö mahdollistaa opiskelijoille yksitáisten lukiokurssien sekä kaksois- ja kolmoistutkintojen suorittamisen. Opintojen valinta eri ammatillisista tutkinnoista ja koulutusohjelmista Salpauksen sisällä on jossain määrin mahdollista.

Ura- ja rekryointipalveluja kehitetään yhteistyössä elinkeinoelämän ja työvoimapalveluiden sekä muun tukiverkoston kanssa. Opiskelijoiden työllistymisohjauksen kehittäminen on yksi oppilaitoksen kehittämiskohteista.

10.3 Opiskelijahuolto ja sen tavoitteet

Opiskelijahuolto on opiskelijan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä, ylläpitämistä ja niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö sekä edistää oppilaitosyhteisön fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia ja viihtyisyyttä (L 1998/630 37a §, 2003/479 28 ja 37a §). Opiskelijahuolto on myös oppimisvaikeuksia sekä terveydellisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia ehkäisevää ja korjaavaa toimintaa.

Hyvän opiskelijahuoltotyön toteuttaminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Salpauksessa opiskelijan hyvinvointi on koko henkilökunnan vastuulla. On tärkeää, että koko henkilökunta kantaa vastuunsa ja että heillä on aikaa keskustella opiskelijan kanssa. Opiskelijan aito kohtaaminen, kuunteleminen ja yksilöllinen kunnioittaminen lisäävät turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta. Jokaisen tulee kiinnittää huomiota siihen, että päivittäinen kanssakäyminen on kannustavaa ja vahvistaa opiskelijan itsetuntoa. Henkilöstön yhteistyö ja -toiminta tukee laadukasta kasvatusta ja koulutusta.

Koulutuskeskus Salpauksessa tavoitteena on tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua ja tasapainoista kehitystä ammattilaiseksi. Opiskelijahuollolla pyritään ehkäisemään ja havaitsemaan oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia sekä muita ongelmia riittävän ajoissa sekä puuttumaan niihin. Näin pyritään ehkäisemään myös koulutuksen keskeytymistä. Opiskelijahuollon tärkeä tehtävä on edistää välittämisen kulttuuria oppilaitoksessa.

10.3.1 Opiskelijahuollon toteuttaminen

Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelijahuoltoa toteuttavat oppilaitoksen johto, ryhmänohjaajat, opettajat, kuraattorit, opinto-ohjaajat, terveydenhoitajat, psykologit, erityisopettajat, koulunkäyntiavustajat, asuntola- ja vapaa-ajanohjaajat. Yhteistyö kotien ja huoltajien kanssa on tärkeä osa opiskelijahuoltotyötä.

Koulutuksen alkaessa opiskelijalle tiedotetaan opiskelijahuollon palveluista, paikallisista tukiverkostoista ja toimijoista. Opiskelijoille selvitetään oppilaitoksessa noudatettavat järjestyssäännöt ja korostetaan opiskelijan omaa vastuuta oppilaitoksen sääntöjen ja muiden ohjeiden noudattamisessa. Opiskelijoita rohkaistaan osallistumaan ja vaikuttamaan oman oppilaitosyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen.

Kuraattorit ohjaavat ja tukevat opiskelijaa oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa, yhdessä opiskelijan, huoltajan, opettajien sekä eri yhteistyötahojen kanssa. Kuraattorityössä huomioidaan opiskelijoiden yksilölliset tarpeet. Mahdollisimman nopealla puuttumisella pyritään ratkaisemaan asiat ja katkaisemaan syrjäytymiseen johtava polku.

Opiskeluterveydenhuolto on opiskelupaikkakunnan terveyskeskuksen ylläpitämää ja opiskelijalle pääsääntöisesti maksutonta palvelua. Terveystarkastajat tekevät terveystarkastuksia ja tukevat opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä, antavat apua sairastapauksissa ja tapaturmissa sekä ohjaavat tarvittaessa eteenpäin. Terveystarkastajat antavat tietoa ammatinvalintaan liittyvistä terveysvaatimuksista ja tekevät tiivistä yhteistyötä oppilaitoksen muun opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Oppilaitos tarjoaa opiskelijoille psykologipalveluja. Psykologi hoitaa lieviä mielenterveysongelmia, antaa yksilöllistä tukea kriiseissä, arvioi mielenterveysongelmia ja ohjaa tarvittaessa jatkohoitoon. Psykologi osallistuu oman alansa asiantuntijana oppimisvaikeuksien selvittelyyn ja niihin liittyvien tukitoimien suunnitteluun.

Koulutusaloilla ja/tai toimipaikoissa toimivat moniammatilliset opiskelijahuoltotyöryhmät (koulutuspäällikkö, opinto-ohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja, erityisopetuksen vastuuopettaja ja asuntola-ohjaaja), joiden tehtäviin kuuluvat mm. opiskelijoiden hyvinvoinnin seuranta ja puuttuminen epäkohtiin, esim. koulukiusaamiseen, ilkeiltä sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön edistäminen.

Salpauksessa toimii opiskelijahuollon ohjausryhmä, jonka tehtävänä on linjata Salpauksen opiskelijahuollon käytäntöjä sekä ohjata ja tukea koulutusala- ja/tai paikkakuntakohtaisten opiskelijahuoltotyöryhmien toimintaa, toimia viestin viejänä opiskelijahuollon näkökulman huomioon ottamiseksi Salpaus-tason päätöksenteossa, edistää ennaltaehkäisevää työtä opiskelijahuollossa sekä edistää ja kehittää opiskelijahuollon verkostoyhteistyötä.

Opiskelijahuoltohenkilöstö tekee yhteistyötä alueen yhteistyöverkoston muiden toimijoiden kanssa. Päijät-Hämeen alueella on perustettu kuntiin moniammatilliset yhteistyöryhmät, joiden tehtävänä on

15 - 17 -vuotiaiden nuorten syrjäytymisen ehkäisy puuttumalla tilanteisiin, joissa nuori on jäänyt vaille toisen asteen jatko-opintopaikkaa tai eroaa aloittamastaan toisen asteen opinnoista.

Kriisitilanteissa toimitaan tämän asiakirjan liitteenä olevan Päijät-Hämeen koulutus konsernin kriisitilanteiden toimintamallin mukaisesti. Kriisillä tarkoitetaan yllättävää tapahtumaa, joka vaikuttaa voimakkaasti ja negatiivisesti yksilöön tai yhteisöön.

Opiskelijoiden päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn ja toimintaan päihdetilanteissa annetaan toimintaohjeet oppilaitoksen päihdestrategiassa.

10.3.2 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö perustuu lakiin ammatillisesta koulutuksesta (L 2003/479 13 §) ja opetushallituksen määräykseen (28/011/2004, 27.8.2004), joiden mukaan yhteistyö tulee järjestää niin, että se vahvistaa opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, edistää opiskelua sekä mahdollistaa opiskelijalle tuen saannin opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevissa asioissa.

Opintoja edeltävässä vaiheessa Salpauksen opinto-ohjaajat järjestävät oppilaitoksen toiminta-alueella ammatillisen koulutuksen kotiväeniltoja, jotka suunnataan peruskoulun 9. luokkalaisille ja heidän vanhemmille ja/tai kotiväelle. Tällä tavoin huoltajat pääsevät tutustumaan Salpauksen koulutustarjontaan. Opiskelijoita ja heidän vanhempia ja/tai kotiväkeä autetaan muissakin valintaan liittyvissä asioissa, kuten esim. opintoihin liittyvissä terveydellisissä ja sosiaalisissa kysymyksissä. Opiskelijavalinnan vaiheessa vanhempiin ollaan yhteydessä tarpeen mukaan.

Opintojen alkuvaiheessa järjestetään kotiväeniltoja opiskelijoiden vanhemmille ja/tai huoltajille koulutusaloittain. Illoissa esitellään opintojen sisältöä ja opiskelutiloja sekä kerrotaan oppilaitoksen toiminnasta. Näissä tapaamisissa luodaan pohjaa tulevalle yhteistyölle huoltajien kanssa ja kannustetaan heitä olemaan yhteydessä oppilaitokseen mieltään askarruttavissa asioissa. Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelun järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), ja tällöin kutsutaan aina alaikäisen huoltajat suunnitelman tekoon.

Opintojen edetessä kotiin toimitetaan kaksi kertaa lukuvuodessa opiskelijan mukana opintosuoritusote, josta huoltajat näkevät opintojen edistymisen. Mikäli opiskelijan opinnot eivät edisty suunnitellulla tavalla esim. poissaolojen tai elämänhallintaan liittyvien asioiden vuoksi, kotiin

otetaan yhteyttä. Ryhmänohjaaja on tärkein henkilö kodin ja oppilaitoksen välisessä yhteistyössä. Tarpeen mukaan yhteistyössä ovat mukana kuraattori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja ja psykologi. Tavallista tiiviimpää yhteistyötä kodin ja oppilaitoksen välillä tehdään erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla.

Opintojen päättyessä opiskelijan kotiväki ja/tai huoltajat kutsutaan päättäjäisjuhlaan. Päättäjäisjuhalla on opiskelijalle ja hänen huoltajalleen suuri merkitys, joka vaikuttaa mm. ammatillisen koulutuksen arvostukseen. Päättäjäisjuhla on mieleenpainuva tapa päättää kodin ja oppilaitoksen yhteistyö opiskelijan viimeisenä opiskeluvuonna.

11 OPISKELIJAN ARVIOINTI

Opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisperiaatteet on osa Koulutuskeskus Salpauksen opetussuunnitelman yhteistä osaa. Tässä luvussa on kuvattu lyhyesti opiskelijan arvioinnin periaatteet. Tarkempi kuvaus Koulutuskeskus Salpauksessa noudatettavista arvioinnin periaatteista ja toimintatavoista on kuvattu tämän asiakirjan liitteenä olevassa opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelmassa.

11.1 Opiskelijan arvioinnin kokonaisuus

Opiskelijan arvioinnin kokonaisuus käsittää kolme keskeistä sisältöä:

1. **Opiskelijan lähtötason kartoitus**
2. **Oppimisen arviointi**
3. **Osaamisen ja oppimistulosten arviointi (Repo 2008)**

Opiskelijan lähtötason kartoitukseen kuuluu keskeisenä **osaamisen tunnustaminen**.

Opiskelijan **oppimisen arvioinnissa** arvioidaan erityisesti opiskelijan oppimisprosessia eli seurataan, miten oppiminen edistyy. Oppimisen arvioinnissa on keskeistä opiskelijan kannustaminen ja tukeminen sekä palautteen anto kaikille eri osapuolille. Oppimisen arviointi ei vaikuta arvosanaan. Käytännön esimerkkejä oppimisen arvioinnista ovat esimerkiksi harjoitustyöt, kokeet sekä käytännön työtehtävistä annettu palaute.

Osaamisen ja oppimistulosten arvioinnissa arvioidaan, mitä opiskelija osaa oppimisensa jälkeen. Osaamista arvioidaan opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa tutkinnon osien keskeisen osaamisen osalta ammattiosaamisen näytöllä sekä muulla arvioinnilla. Osaamista (oppimisen tulosta) arvioitaessa pyritään arvioimaan kokonaisuuksien hallintaa – oppimisprosessia ei arvioida (Tauriainen 2008).

11.1.1 Opiskelijan arvioinnin tehtävät ja tavoitteet

Opiskelijan arvioinnin tehtävänä ja tavoitteena on:

- tukea opiskelijan oppimista ohjaamalla, kannustamalla ja motivoimalla häntä oppimistavoitteiden saavuttamisessa
- kehittää opiskelijan itsearviointitaitoa
- vahvistaa opiskelijan myönteistä minäkuvaa ja motivaatiota oppimiseen
- tuottaa tietoa opiskelijan osaamiseen tasosta
- antaa tietoa työnantajalle opiskelijan ja ammattiin valmistuvan osaamisen tasosta
- antaa palautetta opetuksen kehittämistä varten (Laurila 2008a)

11.1.2 Opiskelijan arvioinnin suunnittelu

Opiskelijan arvioinnin suunnittelussa on selvitettävä, miten toteutetaan

- arvioinnista tiedottaminen
- osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
- oppimisen arviointi = seurataan, miten oppiminen edistyy
- osaamisen arviointi = arvioidaan mitä opiskelija osaa oppimisensa jälkeen
- arvosanan antaminen
- arviointitiedon tallentaminen
- opintosuoritusten uusiminen ja arvosanojen korottaminen
- arvioinnin oikaiseminen
- tutkintotodistuksen kirjoittaminen (Laurila 2008a)

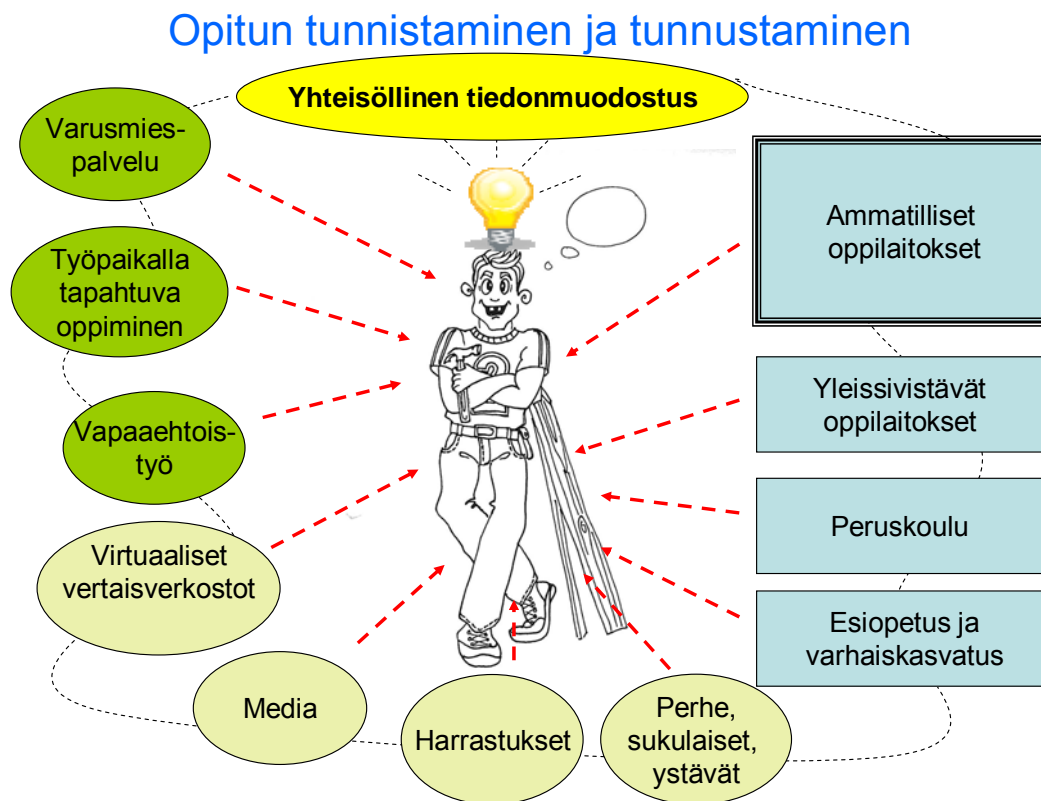
11.2 Opiskelijan lähtötason kartoitus ja osaamisen tunnustaminen

Oppimista tapahtuu oppilaitoksen ohella työelämässä, perheen piirissä, harrastusten parissa eli ihmisten arjessa. Arkioppimiseen sisältyy oppimispotentiaalia, joka tulee saada näkyväksi ja siten tunnustaa koulutusjärjestelmässä. Tämä ajatus tukee elinikäisen oppimisen ajattelutapaa: elämä on jatkuvaa oppimista, eikä oppiminen aina edellytä koulun penkillä istumista. Formaalin (koulun) ulkopuolella opitun tunnustaminen (oppimisen arvostaminen) on yksi EU:n komission elinikäisen oppimisen muistion aihealueista. Siinä tavoitteeksi asetetaan erityisesti epäviralliseen ja arkioppimiseen osallistumisen ja niissä saavutettujen oppimistulosten ymmärtämisen ja arvostamisen tapojen merkittävä parantaminen. Osaamisen tunnustamiseen ja tunnustamiseen liittyviä elementtejä on esitetty kuviossa 15.

Opiskelijan aikaisemmin muualla suoritettuja opintoja tai työkokemusta, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään opetussuunnitelman mukaisia, hyväksytään perustutkinnon sisältämiin opintoihin, jolloin vältetään opintojen päällekkäisyyttä ja lyhennetään opiskeluaikaa. Tätä kutsutaan osaamisen tunnustamiseksi. Kysymykseen tulevat esim. ammatilliset opinnot, lukio-opinnot, ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa suoritettut opinnot, muut erilliset perustutkintoa tukevat kurssit, työkokemus, ulkomailla suoritettut opinnot, opinnot avoimessa korkeakoulussa, kansanopistossa, kansalais- ja työväenopistossa tms., ohjattu harrastustoiminta ja vapaaehtoistyö.

Osaamisen tunnustamisen edistämiseksi on kehitettävä erilaisia sitä helpottavia arviointimuotoja. Oppilaitoksessa on verrattava, että tunnustettavat ja hyväksiluettavat opinnot tai muuten hankittu osaaminen vastaavat opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Jos muualla suoritettua opintokokonaisuuksista tai muutoin hankitusta koko opintokokonaisuuden kattavasta osaamisesta ei ole arvosanaa, tulee arviointi järjestää.

Osaamisen tunnustamisen periaatteet ja toimintatavat on kuvattu yksityiskohtaisemmin tämän asiakirjan liitteenä olevassa opiskelijan arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamissuunnitelmassa.

Kuvio 15. Opitun tunnistaminen ja tunnustaminen.

11.3 Oppimisen arviointi

Oppimisen arvioinnin tavoite on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Oppimisen arvioinnissa opettajan tai työpaikkaohjaajan tulee käyttää monipuolisia opiskelijoita aktivoivia menetelmiä, joiden avulla tuetaan ja motivoidaan opiskelijaa opintokokonaisuuden tavoitteiden tai ammattitaitovaatimusten saavuttamisessa sekä kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoa. Opiskelija arvioi oppimistaan tutkinnon osien tavoitteiden, ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien perusteella. Oppimista arvioidaan koko koulutuksen ja opiskelun ajan antamalla opiskelijalle suullista ja kirjallista palautetta oppimisen etenemisestä. Numeerista arviointia ei oppimisen arvioinnissa välttämättä tarvita. Palautteella tuetaan ja ohjataan opiskelijaa mahdollisimman hyviin suorituksiin tuomalla esiin opiskelijan vahvuudet. Oppimisen arvioinnin perusteella tehdään mahdolliset muutokset opiskelijan opetukseen ja oppimisen tukemiseen parempiin oppimistuloksiin pääsemiseksi. (Laurila 2008b). Oppimisen arviointi dokumentoidaan HOPS- lomakkeeseen.

11.4 Osaamisen arviointi

Osaamisen arvioinnin tavoitteena on koota tietoa opiskelijan osaamisesta. Osaamisen arviointia varten opetussuunnitelman tutkintokohtaiseen osaan tulee laatia **opiskelijan arvioinnin toteuttamissuunnitelma.**

Osaamista arvioitaessa arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamista, ne soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan tai tutkinnon suorittajan oppimista. Opiskelijoilla ja tutkinnon suorittajilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaaminen monipuolisesti. Heidän tulee myös itse arvioida osaamistaan. (Tauriainen 2008).

Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaito arvioidaan ammattiosaamisen näytöllä tai näyttötutkinnon näytöllä sekä muilla osaamisen arviointimenetelmillä. Muun osaamisen arviointi kohdentuu niihin tutkinnon osien arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin, joita ei voi osoittaa näytöissä.

12 TASA-ARVO OPETUKSESSA

Koulutuskeskus Salpauksen opetuksessa huomioidaan sukupuolten välinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden periaatteet. Kaikkia kohdellaan tasapuolisesti, riippumatta iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta, sukupuolisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Opiskelijarekrytoinnissa toteutetaan asennekasvatusta erilaisiin ammatteihin hakeutumisessa ja annetaan eri sukupuolta oleville mahdollisuus tutustua erilaisiin ammatteihin. Ohjauksessa kannustetaan tasapuolisesti molempia sukupuolia hakeutumaan aloille, jotka perinteisesti edustavat jotain tiettyä sukupuolta.

Opetusta järjestettäessä annetaan opiskelijoille sukupuolesta ja muista opiskelijaan liittyvistä ominaisuuksista riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet harjaantua koulutusalan erilaisiin työtehtäviin ja tutustua erilaisiin työpaikkoihin työssäoppimisen aikana. Oppilaitoksen valinnaisainetarjonnassa huomioidaan tasa-arvokysymykset siten, että tarjonnassa on molemmille sukupuolille soveltuvia opintoja.

Opintosuoritusten arvioinnissa kaikki opiskelijat ovat tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa asemassa. Arviointikriteerit johdetaan opetussuunnitelman tavoitteista ja näin ollen arviointiin eivät

saa vaikuttaa opiskelijan henkilöstä johtuvat ominaisuudet. Arviointikriteerit on oltava opiskelijoiden tiedossa.

Salpauksen opiskelijahuoltosuunnitelmaan sisältyy suunnitelma opiskelijoiden suojaamisesta väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Seksuaaliseen häirintään puututaan välittömästi.

Opiskelijoilla on velvollisuus toimia omalta osaltaan muita kunnioittaen ja asiallisesti työyhteisössä. Kiusaaminen ja häirintä ovat kaikissa muodoissaan kiellettyjä.

13 KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN OPETUKSEEN LIITTYVÄSTÄ YHTEISÖLLISYYTTÄ VAHVISTAVASTA TOIMINNASTA JA KULTTUURIPERINTÖÖN PEREHTYMISESTÄ

Yhteisöllisyys on tunne, joka syntyy siitä, että toisesta ihmisestä välitetään. Yhteisöllisyyttä vahvistavan toiminnan tarkoituksena Koulutuskeskus Salpauksessa on sekä tukea yhteisön toimivuutta että opiskelijoiden oppimista ja itsetuntemuksen kasvua oppilaitoksen henkilöstöön. Olennainen osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ovat henkilöstön ja opiskelijoiden vuorovaikutussuhteet. Tärkeää on myös se, miten henkilöstö kohtaa opiskelijan ja miten opiskelija tulee kuulluksi. Näin ollen jokainen henkilöstön jäsen ja opiskelija vastaa omalta osaltaan yhteisöllisyyden kehittymisestä.

Välittämisen kulttuuria oppilaitoksessa kehitetään myös kannustamalla opiskelijoita yhteistoimintaan. Tällaisia toimintamuotoja ovat mm. aloittavien opiskelijoiden ryhmäyttämispäivät, ryhmäedustaja- ja tutortoiminta, oppilaskuntatoiminta, yhteiset tilaisuudet ja tapahtumat sekä vapaa-ajan osallistumismahdollisuudet.

Salpauksessa vapaa-ajanohjaaja koordinoi ja kehittää oppilaskuntatoimintaa yhdessä opiskelijoiden ja muun henkilöstön kanssa. Tavoitteena on lisätä opiskelijoiden osallisuutta oppilaitoksen päätöksenteossa ja toiminnassa sekä sitä kautta vahvistaa yhteisöllisyyttä.

Vapaa-ajan toimintojen kehittämisellä pyritään tukemaan koulunkäyntiä ja vahvistamaan opiskelijoiden kiinnittymistä opiskelupaikkakuntaansa. Opiskelija-asuntolatoimintoja kehitetään siten, että asuntoloissa luodaan mahdollisuuksia yhteistoimintaan ja harrastamiseen vapaa-ajalla.

Kaikkien opiskelijoille tarjottavien yhteistoimintojen tavoitteena on tukea osallisuuteen perustuvan toimintakulttuurin levittämistä ja juurruttamista oppilaitoksessa.

Toiminnan kannalta on välttämätöntä, että Salpauksen opiskelijoilla ja henkilökunnalla on henkilökohtainen käsitys ympäristöstä ja kulttuurista. Se, miten kukin hahmottaa itsensä osana kotiseutuaan, kotimaata ja maailmaa on osa jokaisen ihmisen kulttuuri-identiteettiä.

Kulttuuriperintöön liittyvä opetus ja kulttuuri-identiteetin tiedostaminen vahvistavat jokaisen henkilökohtaista rohkeutta ja valmiutta vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan sekä ilmaista yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyviä mielipiteitä. Salpauksessa kansallinen, alueellinen ja kansainvälinen kulttuuriperintöopetus tulee esiin ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien opetuksessa. Käsitys työstä sekä eri ammatteihin liittyvä kulttuuriperinne ja sen opetus ovat osa eri alojen ammatillisten tutkinnon osien opetusta.

14 LÄHTEET

Gibb, A. 1993. The Enterprise Culture and Education. International Small Business Journal vol. 11:3, 11-34.

Hollo, M. 2009. Perustutkintojen uudistaminen ammatillisen koulutuksen menestystekijöiksi – elinikäisen oppimisen avaintaidot. Esitys. Helsinki. 21.1.2009.

Hätönen, H. 2006. Eläköön opetussuunnitelma II – Opas ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi.

Järvinen, A., Koivisto, T. & Poikela, E. 2000. Oppiminen työssä ja työyhteisössä. Aikuiskasvatus. WSOY, Juva.

Koulutuskeskus Salpaus. 2008. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelma.

Kärki, S-L. EQF – eurooppalainen tutkintojen ja osaamisen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Opetushallitus. Esitys. Tampere 1.10.2008.

Laurila, P. Opiskelijan arvioinnin kokonaisuus. Esitys. Helsinki 27.10.2008a.

Laurila, P. Oppimisen arviointi. Esitys. Helsinki 27.10.2008b.

Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S. & Särkkä, H.

2007. Oppimista tukevat ympäristöt – johdatus oppimisympäristöajatteluun. Opetushallitus.

Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Mykrä, T. 2002. Työpaikkaohjaaja oppimisen edistäjänä - työssäoppimisen ohjaaminen ja arviointi työyhteisön arjessa. Educa-Instituutti Oy, Helsinki.

Näyttötutkinto-opas. 2007. Opetushallitus. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.

Otala, L. 1999. Osaajana opintieellä. Opas elinikäisen oppimisen matkalla. WSOY, Porvoo.

Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys opettajan ja oppimiskäsitys opettajan pedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Opetus 2000. Gummerus, Jyväskylä.

Rakennusalan perustutkinto. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. 2008. Opetushallitus. Oy Fram Ab, Vaasa.

Repo, T. Opiskelijan opintosuoritusten uusiminen, arvosanojen korottaminen, arvioinnin oikaiseminen, arviointitiedon tallentaminen sekä tutkintotodistuksen kirjoittaminen. Esitys. Helsinki 27.10.2008.

Tauriainen, S. Osaamisen arviointi ja arvosanan antaminen – ammatilliset opinnot ja ammattiosaamisen näytöt. Esitys. Helsinki 21.4.2008.

Toiskallio, J. 1988. Ihmisen kasvu ja kehitys. WSOY, Juva.

Vuorinen, I. 2001. Tuhat tapaa opettaa: Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille. Resurssi, Tampere.

VERKKOLÄHTEET

Collin, J., Korhonen, K., Penttinen, L. & Vakiala, V. 2003. Yhteistoiminnallinen oppiminen. Viitattu 9.1.2009: <http://www.tutkiva.edu.hel.fi/yhteisto.html>

Koulutuksen tutkimuskeskus. 2004. Kansainvälisiä taustamateriaaleja. Viitattu 14.1.2009: <http://ktl.jyu.fi/ktl/ohjaus2004/kvpolicy>

Opetushallitus. 2007. Ammatillinen koulutus. Viitattu 12.1.2009: <http://www.oph.fi/txtpage.asp?path=1,438,4171,4195>

Opetushallitus. Edu.fi. 2006a. Portfolio ammatillisessa koulutuksessa. Viitattu 13.1.2009: <http://www.edu.fi/oppimateriaalit/portfolioam/>

Opetushallitus. Edu.fi. 2006b. Uusi opettajuus. Viitattu 29.11.2008: <http://www.edu.fi/pageLast.asp?path=498,5998,51045,51050,51060>

Opetusministeriö. 2003. Koulutus- ja tiedepolitiikan aluestrategia vuoteen 2013. Opetusministeriön julkaisuja 2003:40. Viitattu 9.1.2009:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_121_opm40.pdf?lang=fi

Opetusministeriö. 2007. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007 – 2013. Viitattu 11.11.2008:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf

Opetusministeriö. 2008. Kööpenhaminan prosessi - uudistusten käynnistäjä eurooppalaisessa ammatillisessa koulutuksessa. Viitattu 7.1.2009:

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/amatillisen_koulutuksen_koeopenhamina-prosessi/?lang=fi

OPM:n kaavio Suomen koulutusjärjestelmästä. Viitattu 7.1.2009:

<http://www.peda.net/veraja/aanekoski/telakkakatu/opo/koulutusajatkoopinnot/koulutusjarjestelma>

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus. 2002. Uudet oppimisympäristöt. Viitattu 13.1.2009: <http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/oppymp.htm>

Turunen, H., Tikanoja, H., Voutilainen, U., Matilainen, P. 2009. Oppimis- ja ohjauksäsitteitä.
Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 5.1.2009:
<http://www.uku.fi/avoin/hoitodida/oppinake.html>

SALPAUKSEN TEESIT

- **Olemme arvokkaita ja ainutkertaisia – erilaisuus on rikkautemme**
- **Yhteinen tavoitteemme on hyvä elämä ja hyväksi ihmiseksi kasvaminen**
- **Aktiivisina oppijoina ajattelemme itsenäisesti ja toimimme yhdessä – konstruktivistinen oppimiskäsitys toimii meillä opetuksen viitekehyksenä**
- **Oppimaan oppiminen on meille tärkeää ja poisoppiminen välttämätöntä**
- **Käyttäydymme ja toimimme esimerkillisesti**